

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMAS

2012 m. vasario mėn.

VILNIUS

Tyrimą Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko Jungtinė grupė, kurią sudaro UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija ir VšĮ „Visuomenės iniciatyvų centras“.

Tyrimas atliktas vykdant Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamą projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“, projekto Nr. VP1-4.1-VRM-07-V-01-002. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto lėšomis.

Atsakomybės apribojimas. Autoriai prisiima visą atsakomybę už šios ataskaitos turinį. Ataskaitoje pateiktos nuomonės, išvados ir rekomendacijos nebūtinai sutampa su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pozicija.

Turinys

1. ĮVADAS	4
2. TYRIMO METODIKA	5
2.1. Tyrimo atlikimo metodai	5
2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis	5
2.3. Tyrimo atranka	5
2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji	6
2.5. Duomenų analizė	6
2.6. Sąvokos	6
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ	8
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	8
3.2. Mokykla	9
3.3. Studijos	15
3.4. Darbas	21
3.5. Laisvalaikis	36
3.6. Draugai	40
3.7. Kaimynystė	44
3.8. Gyvenimo sąlygos	46
3.9. Dalyvavimas	50
3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos	50
3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas	52
3.10. Žalingi įpročiai	60
3.11. Mityba ir poilsis	67
3.12. Psichologinė savijauta	73
3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas	78
4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBEI	82

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimą Jurbarko rajono savivaldybėje 2011 m. spalio 31–lapkričio 24 d. atliko UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, VšĮ Visuomenės iniciatyvų centro ir Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacija. Tyrimas atliktas vadovaujantis mokslininkų grupės (vadovė – Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas), nariai: Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Romerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas)) parengta Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaikė jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas (pagal apibrėžtus rodiklius) jaunimo politikos įgyvendinimo srityse. Pasirinktos šios sritys:

mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

darbas (darbas ir užimtumas);

laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga);

jaunimo probleminio / rizikingo elgesio apraiškos.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokyklos (1–8) ir studijų (9–15), darbo (16–32), laisvalaikio (33–37), draugų (38–41), kaimynystės (42–43), gyvenimo sąlygų (44–49), verslumo (50–52), dalyvavimo (53–64), įpročių (65–74), mitybos ir poilsio (75–80), psichologinės ir fizinės savijautos (81–84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85–89), demografinių rodiklių (90–100).

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti, su kokiomis problemomis šiose srityse jaunimas susiduria ir kokius mato šių problemų sprendimo būdus. Skirtingoms amžiaus grupėms nustatytos skirtingos sritys: 14–18 metų jaunimo grupei – mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai; 19–29 metų jaunimui – darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, požiūris į save.

Kokybinio tyrimo tikslas – suprasti, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdų; atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimo atstovai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje.

Statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje gyveno 7983 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, tai sudarė 24,13 proc. visų gyventojų.

2.3. Tyrimo atranka

Kiekybiniam tyrimui (anketinei apklausai) tiriamojoje savivaldybėje atlikti buvo taikoma kvotinė atranka. Kvotinės atrankos požymių krepšeliui pasirinktos bazinės demografinės charakteristikos: lytis, amžius ir gyvenamoji vieta. Pagal Statistikos departamento duomenis apskaičiuotos (ir tikslintos pagal kitus savivaldybių ir Švietimo ir mokslo ministerijos statistinės informacijos šaltinius) lyties ir amžiaus kvotos, lokacijos kvotai taikytas principas kaimiškose vietovėse apklausti ne mažiau 25 proc. numatytos imties. Apklaustųjų charakteristikos pagal tikslinius požymius atitinka jų pasiskirstymą generalinėje visuomenėje.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslią arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo taikomi kriterijai, užtikrinantys tiriamųjų požymių įvairovę: 14–18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19–29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys / nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys / nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek miesto, tiek kaimo tipo gyvenvietėse.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Kiekybinio jaunimo tyrimo imties dydis – 401 tiriamasis. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą (su 95 proc. tikimybe).

Remiantis statistikos departamento duomenimis apie jaunimo, gyvenančio Jurbarko rajono savivaldybėje 2011 metų pradžioje, pasiskirstymą, ši kvota buvo padalinta proporcingai 3 amžiaus grupių jaunimui, kaimo ir miesto gyventojams, po pusę vyrams ir moterims.

2.5. Duomenų analizė

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC programinę įrangą. Ataskaitoje pateikiami bendrieji paprastų ir agreguotų arba suminių rodiklių, apskaičiuotų iš turimų anketinių duomenų, atsakymų procentiniai arba faktiniai pasiskirstymai.

Taip pat tikrinti koreliaciniai ryšiai tarp atskirų rodiklių. Tam naudotas Spearmano koreliacijos koeficientas (Koreliacinis ryšys laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05) bei Pearsono χ^2 kriterijus statistiškai reikšmingiems skirtumams, skirtingose socialinėse demografinėse grupėse, nustatyti (skirtumas laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05).

Kokybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama panaudojant atviro kodavimo programą „Kokybis“. Pirmame duomenų analizės etape surinkti duomenys indeksuojami, išskiriamos pradinės tyrimo dalyvių atsakymų kategorijos. Vėliau šios kategorijos grupuojamos, apibrėžiami ryšiai tarp jų.

Kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenys ataskaitoje integruojami pagal tyrimo rodiklius (problemines sritis).

2.6. Sąvokos

Anketa – klausimų, kuriuos apjungia tyrėjo siekis ištirti kokį nors socialinį reiškinį, visuma.

Anoniminė apklausa – apklausa, kai asmuo traktuojamas kaip socialinio reiškinio ar proceso agentas, tai yra, respondentas / informantas tyrėjui nerūpi kaip individualybė.

Atranka – tyrimo imties sudarymas.

Atviri klausimai – klausimai, neturintys pateiktų galimų atsakymų variantų.

Dichotominė matavimų skalė – skalė, kurią taikant, požymių reikšmės yra priskiriamos prie vienos iš dviejų galimų kategorijų. Pavyzdžiui, gyvas arba miręs, rūko nerūko ir kt.

Generalinė visuma – objektų visuma.

Generalinė aibė – tyrimo vienetų (žmonių, organizacijų, bendruomenių, grupių, įvykių, dokumentų ir pan.), atstovaujančių tyrimo objektui, visuma.

Charakteristika – visapusiškas tiriamojo objekto apibūdinimas.

Informantas – asmuo, teikiantis informaciją kokybinį tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Įvertis – diagnostinis sprendinys apie tikrovės objektą, nusakantis jo socialinę vertę.

Kiekybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant matematinės statistikos metodus.

Kiekybinis tyrimas – empirinis tyrimas, kurio išvados paremtos problemai spręsti reikalingų duomenų analize, taikant matematinės statistikos metodus.

Kintamasis – eksperimente ar tyrime yra požymis, kuris gali įgyti skirtingas reikšmes. **Nepriklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kuriuo galima paaiškinti arba iššaukti tiriamo reiškinio pokyčius. **Priklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kurį galima paaiškinti, remiantis eksperimentu ar kitu būdu.

Klausimynas – kiekybinio tyrimo instrumentas, kurį sudaro visuma klausimų, vienijamų tyrėjo siekimu gauti pirminę informaciją apie tyrimo objektą.

Kokybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant specifinius metodus.

Kokybinis tyrimas – empirinis tyrimas, teikiantis aprašomojo pobūdžio išvadas apie tyrimo objektą ir paremtas kokybinių (išreikštų žodžių ar simbolių forma) duomenų analize.

Kokybinių tyrimų išorinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė tyrimo rezultatus pritaikyti generalinėje aibėje.

Kokybinių tyrimų vidinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė, kad tyrimo rezultatai rodytų realią situaciją, būtų tikslūs ir jais būtų galima pasitikėti.

Kriterijus – požymis, kuriuo remiantis sprendžiama apie teiginio teisingumą ar klaidingumą, įverčio matas.

Metodas – pagrindinis duomenų rinkimo, apdorojimo arba analizės būdas.

Metodika – tyrimo būdų ir taisyklių visuma.

Nepriklausomi požymiai (kintamieji) – veiksniai, nuo kurių, remiantis teoriniu modeliu, gali priklausyti problemų sprendinys.

Pasikliautinumas – kokybinio tyrimo kokybės požymis (kiekybinio tyrimo patikimumo analogas), tyrėjo siekiamybė, kad tyrimu būtų galima pasikliauti.

Priklausomi požymiai (kintamieji) – nusako tyrimo objekto ypatumus (savybes, žinias, nuostatas ir pan.).

Ranginė matavimų skalė – tai požymio reikšmių matavimo būdas, kuriuo, skirtingai nei nominaliosios matavimų skalės, tiriamieji objektai ar individai gali būti sudėlioti matuojamo požymio didėjimo arba mažėjimo tvarka.

Reikšminis žodis – tyrėjo nuožiūra parinktas daiktavardis ir jo pažyminys (-iai) – daiktavardis, būdvardis, įvardis, dalyvis (1–4 žodžiai, interpretuojami kaip vienas reikšminis žodis).

Respondentas – asmuo, teikiantis informaciją tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Tyrimo imtis – specialiai tyrimui atrinkta generalinės aibės dalis, t. y. tie generalinės aibės vienetai, iš kurių renkami tyrimo duomenys.

Tyrimo populiacija – tyrimo generalinės aibės analogas, kai generalinės aibės vienetai yra žmonės.

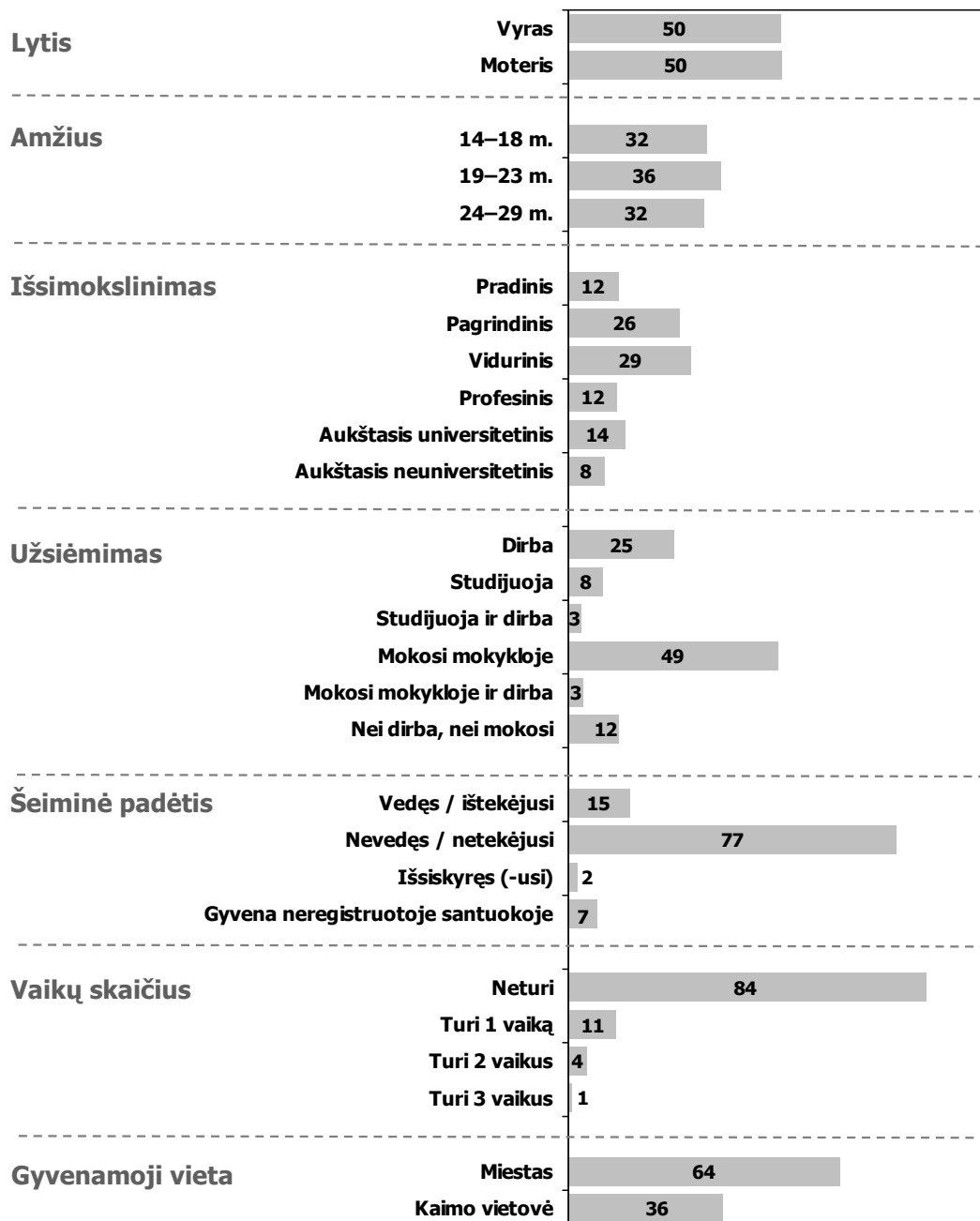
Tyrimo programa – pagrindinis strateginis dokumentas, kuriuo vadovaujantis tyrėjas organizuoja ir vykdo konkretų tyrimą.

Tyrimo rezultatai – veiklos produktai, kurie perduodami viešam naudojimui.

Uždaro tipo klausimai – klausimai, kuriems pateikiami visi galimi atsakymo variantai, o respondentas tik pažymi pasirinktus vieną ar kelis atsakymus.

3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

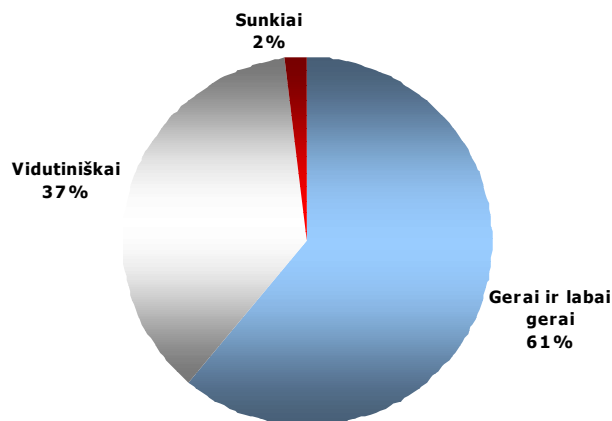
3.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialines-demografines charakteristikas (proc., N=401)

3.2. Mokykla

Rodiklių grupė, skirta pagrindinių, vidurinių, jaunimo, profesinių mokyklų ir gimnazijų mokiniams, sudaryta iš rodiklių, apibūdinančių mokinių savijautą, jų santykius su mokytojais, patyčias mokykloje, pamokų lankomumą, pažangumą, mokyklos pasiekiamumą, galimybę naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimą ir studijų planus, dalyvavimo mokyklos gyvenime aktyvumą.

Tyrimė dalyvavo 210 moksleiviai, jie sudarė 52 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas mokykloje.

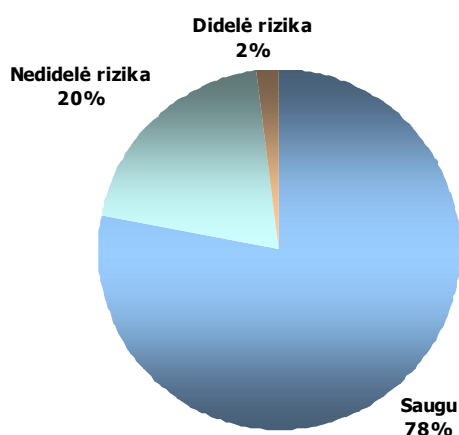
3.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=210)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 12,9; t. y. patenka į gerai ir labai gerai gebančių spręsti problemas kategoriją.

Dauguma (61 proc.) apklaustų moksleivių išreiškė aukštą pasitenkinimą mokykla, jie geba kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. 37 proc. pasižymi vidutiniais gebėjimais. Dar 2 proc. apklaustųjų išreiškė silpną gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje (žr. 3.2.1 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos silpnos neigiamos koreliacijos tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio ir psichinės savijautos (Spearmano $\rho = -0,142$, $p = 0,040$), savęs vertinimo (Spearmano $\rho = -0,177$, $p = 0,010$) bei šeimos narių socialinio palaikymo (Spearmano $\rho = -0,256$, $p < 0,001$) rodiklių (šių 3 rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje). Tai reiškia, kad kuo geriau moksleiviai psichiškai jaučiasi, sveikiau maitinasi ir save vertina, tuo geriau geba įveikti problemas mokykloje.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje patiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo saugesnė mokykla. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: mokosi saugioje aplinkoje (nuo 23 iki 24), mokykloje, kur yra nedidelė rizika (nuo 18 iki 22), didelė rizika (nuo 13 iki 17) ir mokyti pavojinga (nuo 8 iki 12).

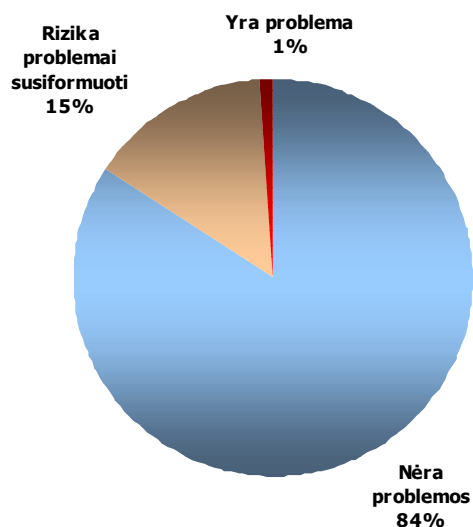
3.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=210)

Vidutinė mokyklos saugumo rodiklio reikšmė yra 23,1; t. y. apskritai mokyklose mokiniai mokosi saugioje aplinkoje.

Dauguma (78 proc.) moksleivių mokosi saugioje mokykloje. 20 proc. apklaustųjų aplinka pasižymi nedidele rizika. 2 proc. mokosi nesaugioje aplinkoje (žr. 3.2.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiamą koreliaciją tarp mokyklos saugumo ir įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas mokykloje rodiklių (Spearmano $\rho = -0,160$, $p = 0,020$). Tai rodo, kad tiems moksleiviams, kurie mokosi saugesnėje mokykloje, lengviau susidoroti su ten kylančiomis problemomis.

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti, ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia, kad lankomumo problemų nėra, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė mokyklos lankymo problema. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi lankomumo problemos (nuo 6 iki 12), yra rizika lankomumo problemai susiformuoti (nuo 13 iki 18) ir turi išreikštą mokyklos lankymo problemą (nuo 19 iki 24).

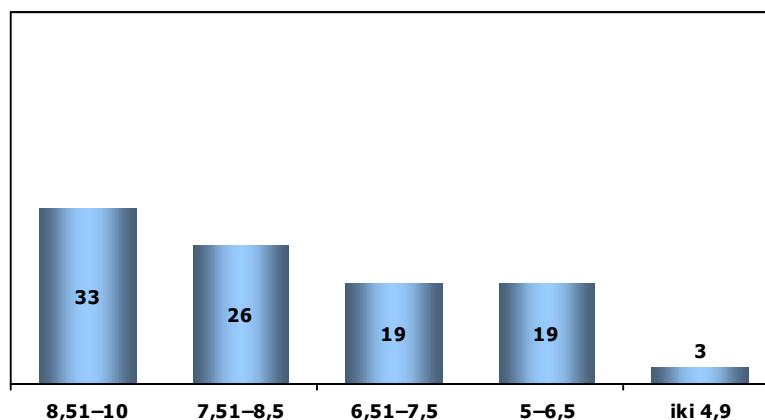
3.2.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemų rodiklį (proc., N=210)

Vidutinė lankomumo problemų rodiklio reikšmė – 9,6; t. y. apskritai Jurbarko rajono moksleiviai lankomumo problemos neturi.

Didžioji dauguma (84 proc.) apklaustųjų neturi mokyklos lankomumo problemų. 15 proc. moksleivių patenka į rizikos grupę. 1 proc. turi ženklių mokyklos lankymo problemų (žr. 3.2.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo neigiama koreliacija tarp mokyklos saugumo ir lankomumo problemų rodiklio (Spearmano $\rho = -0,311$, $p < 0,001$). Tai rodo, kad tie moksleiviai, kurie mokosi saugesnėje mokykloje, turi mažiau lankomumo problemų.

Pažangumo rodiklis – tai rodiklis, matuojamas paskutinio semestro pažymių vidurkiu. Jis kinta nuo 1 iki 10. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: iki 4,9; 5–6,5; 6,51–7,5; 7,51–8,5; 8,51–10.

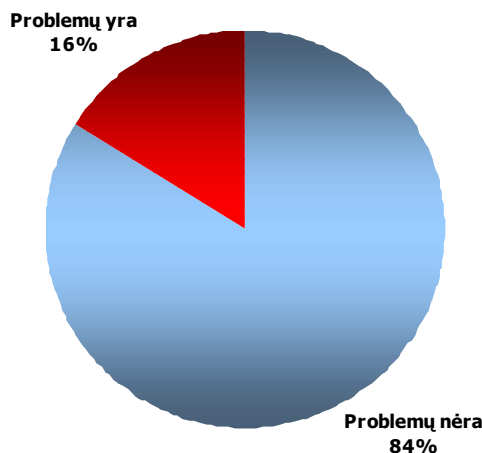

3.2.4 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=210)

Tyrimė dalyvavusių mokinių paskutinio semestro pažymių vidurkis – 7,87. 33 proc. apklaustų moksleivių nurodė aukštą (8,51–10 balų) pažymių vidurkį. 45 proc. – vidutinį (6,51–8,5 balo). 22 proc. teigė turintys 6,5 balo ar mažesnę pažymių vidurkį (žr. 3.2.4 pav.).

Aukščiausią (8,51–10 balų) vidurkį paskutinį semestrą dažniau turėjo merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis – matuojamas dichotomine skale – turi arba neturi sunkumų / problemų.

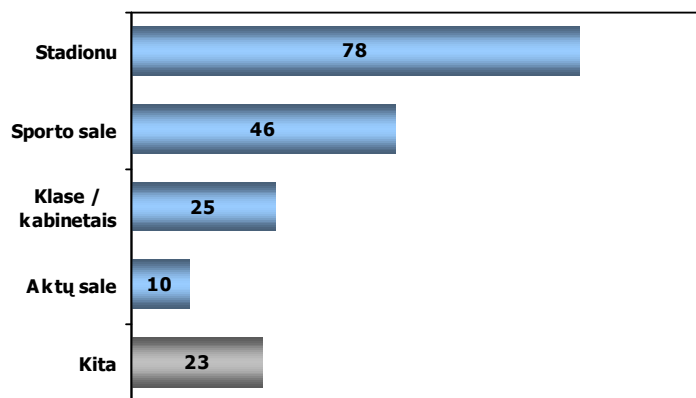

3.2.5 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklį (proc., N=210)

Didžioji dalis (84 proc.) tyrimė dalyvavusių moksleivių nurodė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą. 16 proc. pripažino, jog problemų yra (žr. 3.2.5 pav.).

Su sunkumais nuvykstant į mokyklą dažniau susiduria merginos (Pearsono χ^2 testo $p=0,043$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,020$).

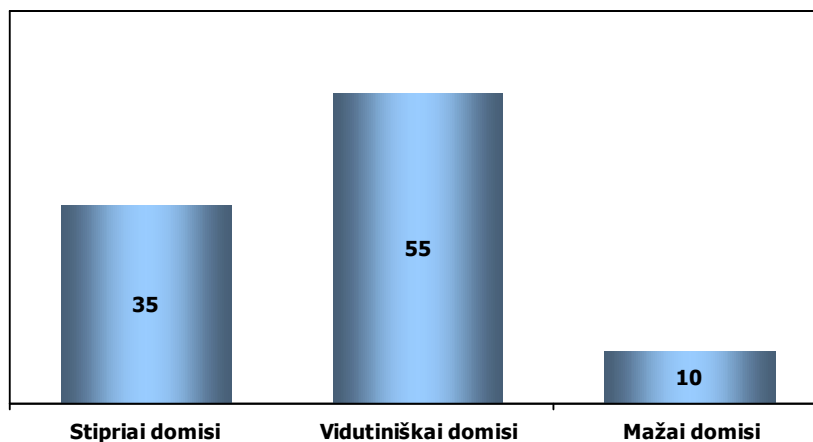
Galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklis – matuojamas dichotominėmis skalėmis, prašoma nurodyti, kokiomis patalpomis gali naudotis ne pamokų metu: sporto, aktų salėmis, stadionu, kabinetais.

3.2.6 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklį (proc., N=210)

Didžioji dalis (78 proc.) apklaustų moksleivių turi galimybę po pamokų naudotis mokyklos stadionu. 46 proc. – sporto sale. 25 proc. – klase / kabinetais. 10 proc. nurodė po pamokų galintys naudotis aktų sale (žr. 3.2.6 pav.).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręngti. Rodiklis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 – aktyvų domėjimąsi ir sąmoningą rengimąsi būsimai profesijai. Kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domisi profesija ir sąmoningai ją renkasi (nuo 7 iki 14), vidutiniškai (nuo 15 iki 21) ir mažai (nuo 22 iki 28) domisi ir nesąmoningai renkasi profesiją.

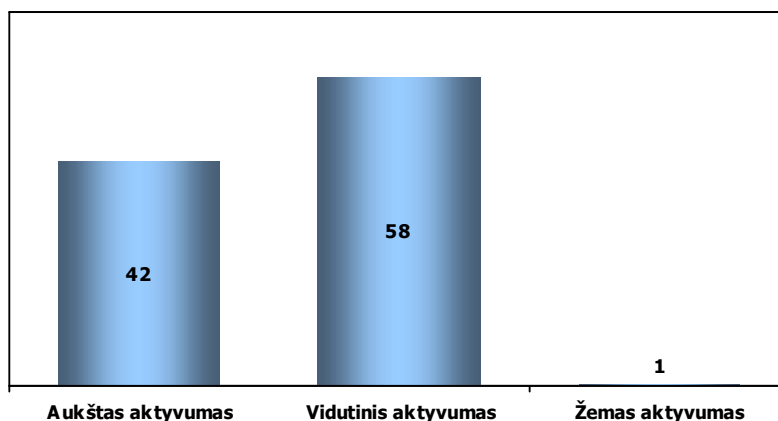

3.2.7 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=210)

Vidutinė domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmė – 16,2; t. y. domėjimasis būsima profesija yra vidutiniškas.

Dauguma (55 proc.) moksleivių priskirtini vidutiniškai besidominčiųjų būsima profesija kategorijai. 35 proc. būsima profesija labai domisi. 10 proc. apklaustų moksleivių domėjimasis būsima profesija yra mažas (žr. 3.2.7 pav.).

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 32 iki 8: 32 reiškia žemą, o 8 reiškia aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 25 iki 32), vidutinis (nuo 17 iki 24) ir aukštas (nuo 8 iki 16) aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.2.8 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=210)

Vidutinė mokinių aktyvumo savivaldoje rodiklio reikšmė – 16,9. Tai rodo vidutinį arba aukštą aktyvumą mokyklos savivaldoje.

Daugumai (58 proc.) respondentų būdingas vidutinis aktyvumas mokinių savivaldoje. 42 proc. patenka į aktyvių mokyklos savivaldos dalyvių kategoriją. 1 proc. apklaustųjų aktyvumas yra žemas (žr. 3.2.8 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio silpna teigiama koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas (Spearmano $\rho=0,157$, $p=0,023$) rodikliu ir silpna neigiama koreliacija su pažangumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,170$, $p=0,014$). Tai rodo, kad, mokinių savivaldoje aktyvesni apklaustieji, sėkmingiau įveikia problemas mokykloje ir geriau mokosi.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, didžiausiomis problemomis, susijusiomis su mokykla, laiko:

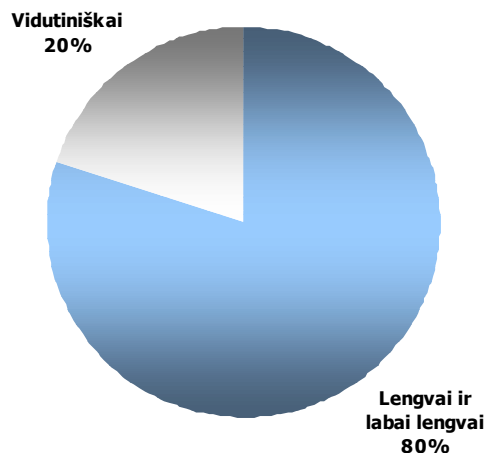
- ✓ **didelį mokymosi krūvį** („namų darbai, kontroliniai, daug varginančių pamokų“, „užduoda daug namų darbų“)
- ✓ **mokytojų nekompetenciją** („mokytojų nekompetentingumas“, „nesiklauso mūsų nuomonės, skirsto vaikus“, „mokytojų nesupratimas ir nesusišnekėjimas“)
- ✓ **nedrausmingą moksleivių elgesį** („mokinių nedrausmingumas“)
- ✓ **žalingus moksleivių įpročius** („rūkymas“)

- ✓ **popamokinės veiklos trūkumą** („užklausinės veiklos trūkumas“)
- ✓ **prievolę nešioti uniformą** („uniforma“)
- ✓ **nepatogų pamokų grafiką** („nepatogus grafikas, „langai“)
- ✓ **pamokų nelankymą** („pamokų nelankymas“).
Moksleiviai mano, kad situacija mokyklose pagerėtų:
- ✓ **rengiant paskaitas apie tinkamą elgesį, kompetencijos kėlimą, motyvaciją mokytis** („surengčiau paskaitas mokytojams ir mokiniams apie bendrąsias mokyklų taisykles, apie mokytojo gerbimą per pamokas“, „kompetencijos kėlimo kursus mokytojams, mokiniams – savikontrolės, motyvacijos paskaitas“)
- ✓ **sudarius tinkamas sąlygas mokytis neįgaliesiems** („visose mokyklose padaryčiau palankias sąlygas mokytis neįgaliesiems žmonėms“)
- ✓ **keliant mokytojam darbo užmokesčius** („padidinti mokytojams atlyginimus“)
- ✓ **palengvinus mokymosi krūvį** („palengvinčiau egzaminus“, „palengvinčiau pamokas, iš dalykų išimčiau nereikalingus dalykus“).

3.3. Studijos

Tyrimo dalyvavo 44 respondentai, studijuojantys aukštosiose mokyklose. Rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą studijomis, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštojoje mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: lengvai ir labai lengvai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas aukštojoje mokykloje.

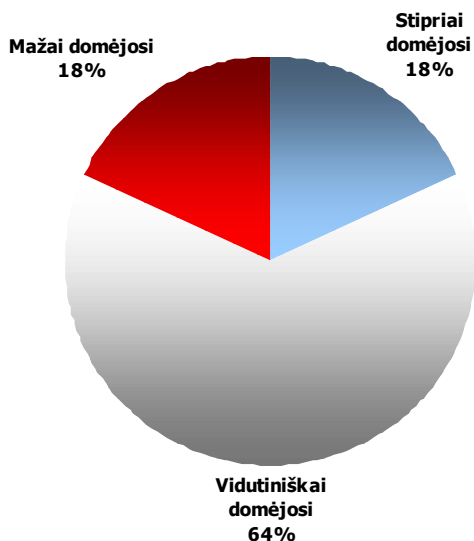
3.3.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=44)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,5; t. y. geri ir labai geri sugebėjimai įveikti kylančius sunkumus.

80 proc. tyrimo dalyvių geba lengvai ir labai lengvai kontroliuoti įvykius ir spręsti kylančias problemas. 20 proc. būdingi vidutiniai gebėjimai susidoroti su kylančiomis problemomis (žr. 3.3.1 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos vidutinio stiprumo neigiamos įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas studijose koreliacijos su psichinės savijautos (Spearmano $\rho = -0,334$, $p = 0,003$) ir savęs vertinimo (Spearmano $\rho = -0,303$, $p = 0,045$) rodikliais (šių 2 rodiklių aprašus žr. 3.12 skyriuje). Tai rodo, kad kuo studentai geriau psichiškai jaučiasi ir save vertina, tuo sėkmingiau įveikia problemas studijose.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsimomis studijomis / studijų programomis ir veiksmus, leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti. Jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi būsimąja profesija ir sąmoningai ją rinkosi (nuo 19 iki 24), vidutiniškai (nuo 13 iki 18) ir mažai (nuo 6 iki 12) domėjosi būsimąja profesija ir nesąmoningai ją rinkosi.

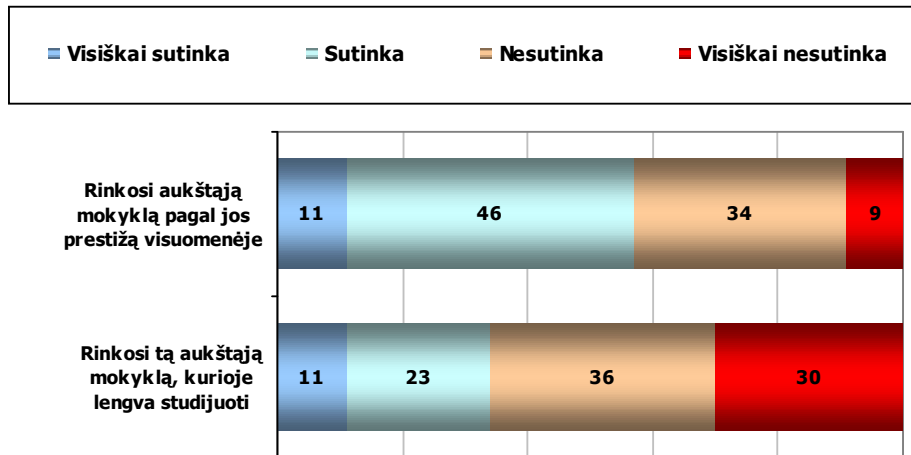

3.3.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklį (proc., N=44)

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio vidutinė reikšmė – 16,0. Ši reikšmė rodo vidutinį domėjimąsi būsimąja profesija.

Didžioji dalis (64 proc.) tyrime dalyvavusių studentų priklauso vidutiniškai besidominčiųjų būsimąja profesija kategorijai. Po 18 proc. priskirtini labai besidominčiųjų ir mažai besidominčiųjų būsimomis studijomis ir universitetu grupei (žr. 3.3.2 pav.).

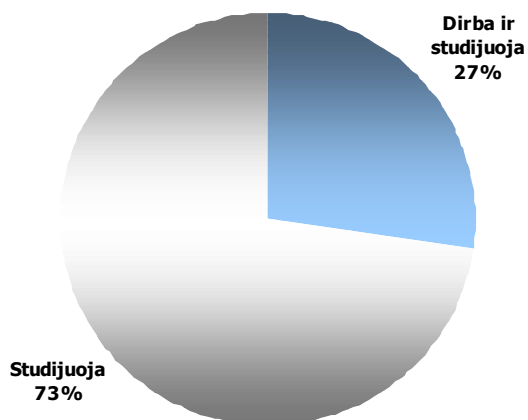
Aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvai – du motyvai: pasirinkimas tos aukštosios mokyklos, kurioje lengva studijuoti, ir pagal prestižą visuomenėje, vertinami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamos kiekvieną variantą pasirinkusiųjų procentinės dalys.

3.3.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus (proc., N=44)

57 proc. studijuojančių apklaustųjų aukštąją mokyklą rinkosi pagal jos prestižą visuomenėje, 43 proc. respondentų tai buvo nesvarbu. Aukštąją mokyklą, kurioje lengva studijuoti, rinkosi trečdalis (34 proc.) tyrimo dalyvių. 66 proc. teigė į šį kriterijų neatsižvelgę (žr. 3.3.3. pav.).

Dirbančių studentų rodiklis – matuojamas dichotomine skale. Skaičiuojama procentinė dirbančiųjų studentų dalis, lyginant su visų studijuojančių kiekiu.

3.3.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį (proc., N=44)

73 proc. apklaustų studentų tik studijuoja, 27 proc. – dirba ir studijuoja (žr. 3.3.4 pav.).

Dažniau dirba ir studijuoja nei vien studijuoja vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

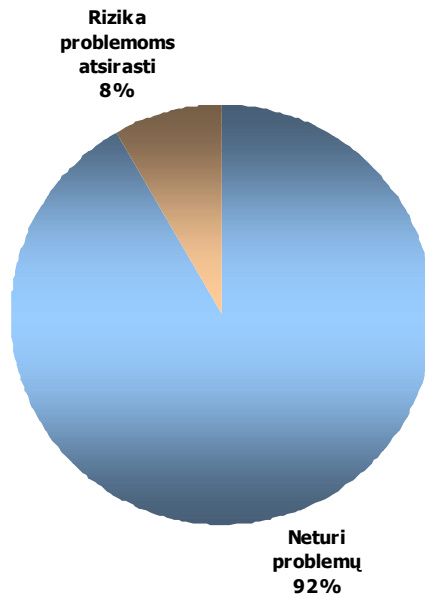
Darbo ir studijų derinimas – tai rodiklis, parodantis tiriamųjų suvokimą apie tai, kaip jiems sekasi ar nesiseka derinti darbą ir studijas. Matuojamas rangine skale nuo „gerai sekasi“ iki „visiškai nesiseka“. Pateikiamas gautų atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.3.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimą (proc., N=12)

Daugumai (83 proc.) dirbančių studentų studijas ir darbą derinti sekasi gerai. 17 proc. – sekasi sunkiai (žr. 3.3.5 pav.).

Darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie įvairias problemas, kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų, kylančių dėl darbo ir studijų derinimo, lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18: 6 reiškia, kad darbo ir studijų derinimo problemų nekyla, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 6 iki 10), yra rizika rimtoms darbo ir studijų derinimo problemoms susiformuoti (nuo 11 iki 14), turi ženklų problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 15 iki 18).

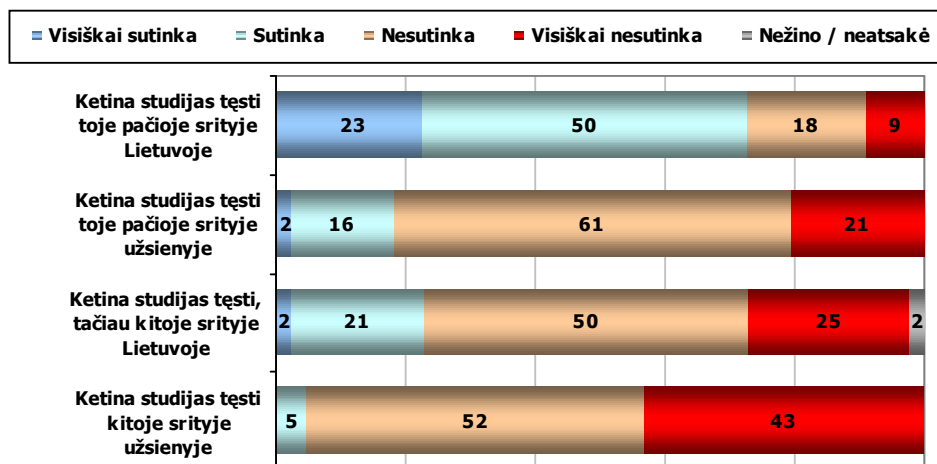

3.3.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklį (proc., N=12)

Darbo ir studijų derinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 8,0. Ši reikšmė rodo, kad darbo ir studijų derinimo problemų nėra.

Didžioji dauguma (92 proc.) dirbančių ir studijuojančių apklaustųjų neturi darbo ir studijų derinimo problemų. 8 proc. priklauso rizikos grupei (žr. 3.3.6 pav.).

Ketinimai tęsti studijas – keturi teiginiai, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Teiginiuose derinami du aspektai: ketinimai tęsti studijas toje pačioje ar kitoje srityje ir ketinimai tęsti studijas Lietuvoje ar užsienyje. Pateikiami procentiniai kiekvieną variantą pasirinkusiųjų kiekiai.

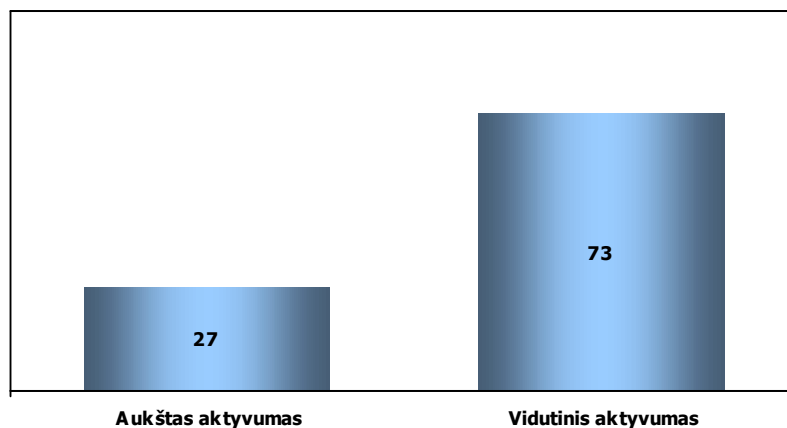

3.3.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimą tęsti studijas (proc., N=44)

Dauguma (73 proc.) studijuojančių apklaustųjų planuoja tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. 18 proc. – užsienyje. Apie studijų tęsimą kitoje srityje Lietuvoje svarsto 23 proc., užsienyje – 5 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo neigiama koreliacija tarp ketinimo tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje ir kitoje srityje užsienyje (Spearmano $\rho=-0,308$, $p=0,042$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie planuoja tęsti studijas Lietuvoje, rečiau svarsto galimybę tai daryti kitoje srityje užsienyje. Pastebėta vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp ketinimų tęsti studijas užsienyje toje pačioje ir kitoje srityje (Spearmano $\rho=0,463$, $p=0,002$). Tai reiškia, kad tie, kurie planuoja studijas tęsti užsienyje, svarsto tiek galimybę pasirinkti tą pačią, tiek kitą sritį.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 9 indikatoriais, atspindinčiais studentų aktyvumo aukštosios mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 36 iki 9: 36 reiškia žemą, o 9 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 28 iki 36), vidutinis (nuo 19 iki 27) ir aukštas (nuo 9 iki 18) aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.3.8 paveikslas. Studentų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=44)

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio vidutinė reikšmė – 20,4. Tai rodo vidutinį aktyvumo studentų savivaldoje lygį.

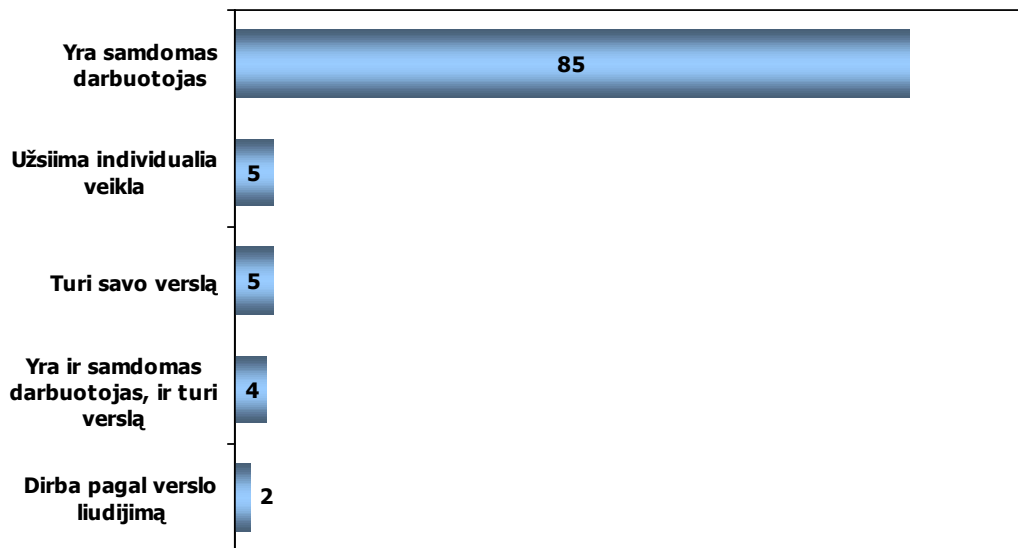
Dauguma (73 proc.) studijuojančių apklaustųjų patenka į vidutiniškai aktyvių studentų savivaldoje kategoriją. Į aukšto aktyvumo lygio grupę patenka 27 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.8 pav.).

Nustatytos vidutinio stiprumo teigiamos koreliacijos tarp aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio ir ketinimų studijas toje pačioje srityje užsienyje (Spearmano $\rho=0,373$, $p=0,013$) ir kitoje srityje užsienyje (Spearmano $\rho=0,356$, $p=0,018$). Tai rodo, kad tie studentai, kurie yra aktyvesni studentų savivaldoje, dažniau ketina studijas tęsti užsienyje.

3.4. Darbas

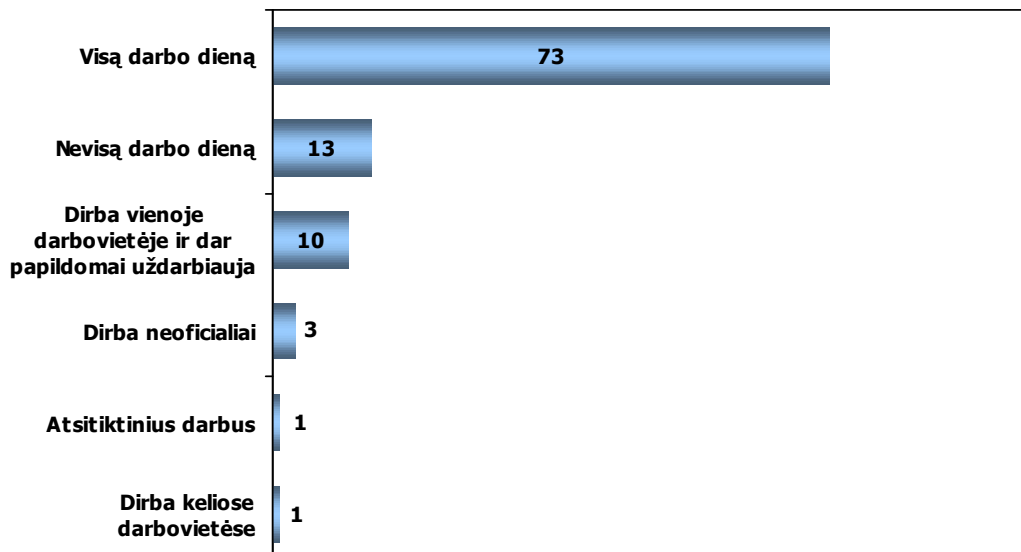
Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems. Siekiama išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį, ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, kodėl; kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimui įtaką dariusius veiksnius; darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją; ketinimus keisti darbą. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą. Siekiama išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimus, galimos emigracijos priežastis.

31,2 proc. tiriamųjų tyrimo metu dirbo: 24,9 proc. tik dirbo, 3,0 proc. dirbo ir studijavo ir 3,2 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 125 dirbantys respondentai. Vidutinis dirbančiųjų darbo stažas – 3,5 metų.

3.4.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=125)

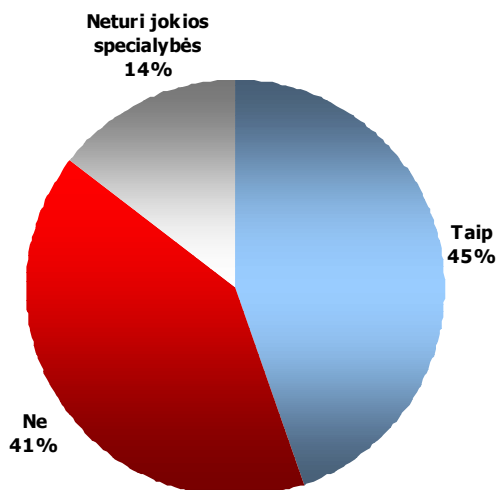
Dauguma dirbančiųjų apklaustųjų (85 proc.) yra samdomi darbuotojai (žr. 3.4.1 pav.).

3.4.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=125)

Dauguma (73 proc.) dirbančių apklaustųjų dirba visą, 13 proc. – nevisą darbo dieną (žr. 3.4.2 pav.).

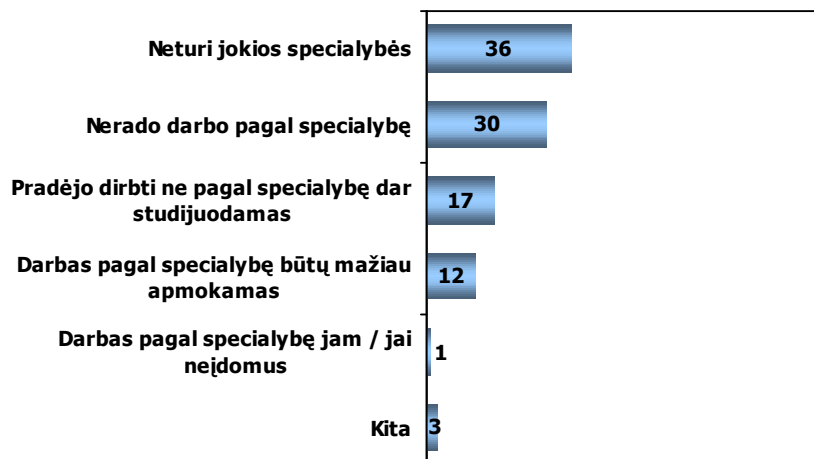
Darbas pagal specialybę – tai rodiklis, parodantis kokia dalis dirbančiųjų dirba pagal studijuojamą arba baigtą studijų kryptį ar įgytą profesiją / specialybę. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

3.4.3 paveikslas. Dirba pagal specialybę (proc., N=125)

Pagal specialybę dirba 45 proc. dirbančių apklaustųjų. 41 proc. dirba ne pagal specialybę, o 14 proc. neturi jokios specialybės (žr. 3.4.3 pav.).

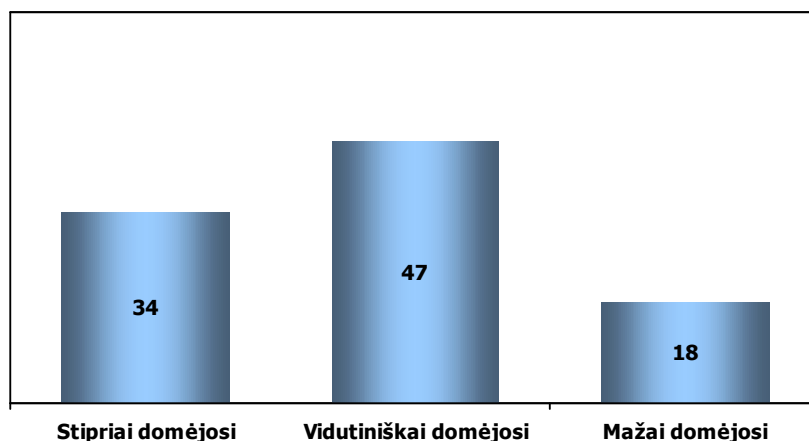
Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys – prašoma nurodyti, kodėl nedirbama pagal įgytą profesiją, pasirinkti leidžiama iš penkių įvardytų priežasčių, taip pat palikta galimybė nurodyti kitą priežastį. Pateikiamas atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.4.4 paveikslas. Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys (proc., N=69)

Iš tų apklaustųjų, kurie dirba ne pagal specialybę, 36 proc. neturi jokios specialybės. 30 proc. neranda darbo pagal specialybę. 17 proc. ne pagal specialybę pradėjo dirbti dar studijuodami. 12 proc. darbą ne pagal specialybę pasirinko dėl didesnio darbo užmokesčio (žr. 3.4.4 pav.).

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti – jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi ir sąmoningai rinkosi (nuo 18 iki 24), vidutiniškai (nuo 12 iki 17) ir mažai (nuo 6 iki 11) domėjosi ir nesąmoningai rinkosi profesiją.

3.4.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklį (proc., N=125)

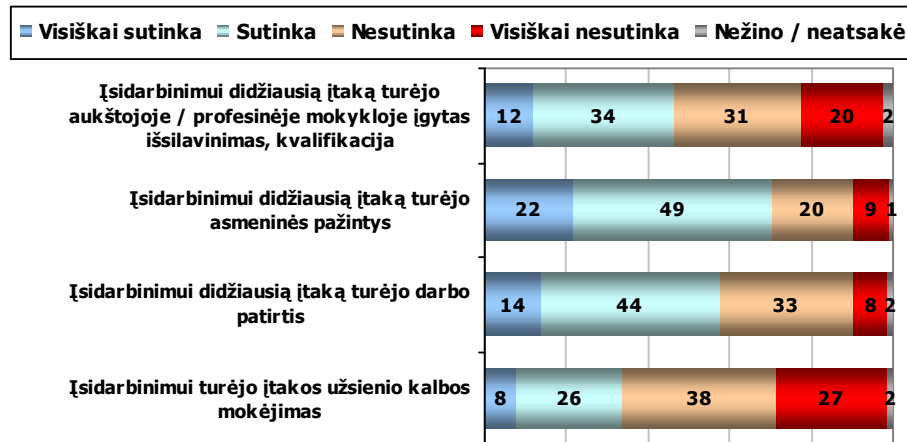
Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio vidutinė reikšmė – 15,0. Tai rodo vidutinį domėjimąsi ir vidutinį sąmoningumą, renkantis profesiją.

Beveik pusė (47 proc.) dirbančių apklaustųjų vidutiniškai domėjosi būsima profesija. Trečdalis (34 proc.) labai domėjosi būsima profesija, 18 proc. – domėjosi mažai ir nesąmoningai ją rinkosi (žr. 3.4.5 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=0,215$, $p=0,016$), ir silpna neigiama koreliacija su pripažinimu, kad darbinantis buvo svarbios užsienio kalbos žinios (Spearmano $\rho=-0,259$, $p=0,004$). Tai rodo, kad sąmoningiau profesiją pasirinkusiems jaunuoliams užsienio kalbos žinios buvo svarbesnės, o asmeninės pažintys rečiau lėmė įsidarbinimą. Sąmoningiau būsimą profesiją rinkosi vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$).

Įsidarbinimą lemiantys veiksniai – keturi teiginiai apie tiriamojo įsidarbinimą lėmusius veiksnius, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu

laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Įvardinti šie įsidarbinimą lemiantys veiksniai: baigta profesinė ar aukštoji mokykla, asmeninės pažintys, ankstesnė darbo patirtis, užsienio kalbos žinios. Pateikiamas gautų atsakymų variantų procentinis pasiskirstymas.

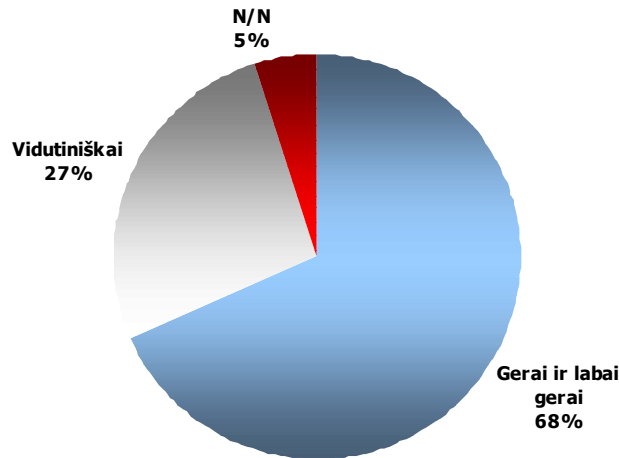

3.4.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įsidarbinimą lėmusius veiksnius (proc., N=125)

Dauguma (71 proc.) dirbančių apklaustųjų linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinimui turėjo asmeninės pažintys. 58 proc. taip mano apie turėtą darbo patirtį. 46 proc. respondentų sutinka, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas. 34 proc. kaip svarbų veiksni įsidarbinant paminėjo užsienio kalbos mokėjimą (žr. 3.4.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pripažinimo, kad įsidarbinimui įtakos turėjo užsienio kalbos mokėjimas, silpna teigiama koreliacija su darbu pagal specialybę (Spearmano $\rho=0,388$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad užsienio kalbos žinios darbinantis buvo svarbios tiems, kurie dirba pagal specialybę. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga stipri teigiama koreliacija tarp darbo pagal specialybę ir pripažinimo, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje, profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,554$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tiems, kurie dirba pagal specialybę, darbinantis svarbiausia buvo įgytas išsimokslinimas. Be to pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp pripažinimų, kad darbinantis svarbiausia buvo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas ir asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=-0,239$, $p=0,007$). Tai yra, tiems, kurių įsidarbinimą lėmė išsimokslinimas, asmeninės pažintys turėjo mažiau įtakos.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą darbo vietoje, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas darbe.

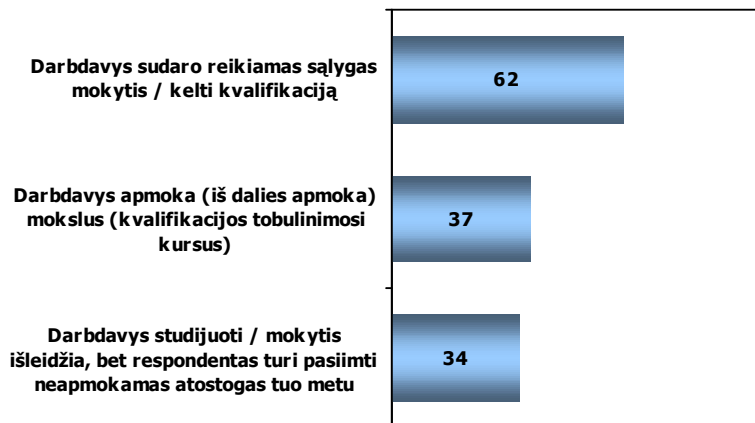

3.4.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=125)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,4. Tai rodo, kad su problemomis darbe susidorojama gerai.

Dauguma (68 proc.) dirbančių apklaustųjų su problemomis darbe susidoroja gerai ir labai gerai, 27 proc. vidutiniškai (žr. 3.4.7 pav.).

Darbdavio sudaromos sąlygos mokytis / kelti kvalifikaciją – trys teiginiai apie darbdavių sudaromas sąlygas. Matuojama dichotomine skale. Pateikiamas procentinis pritariančiųjų kiekvienam teiginiui pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

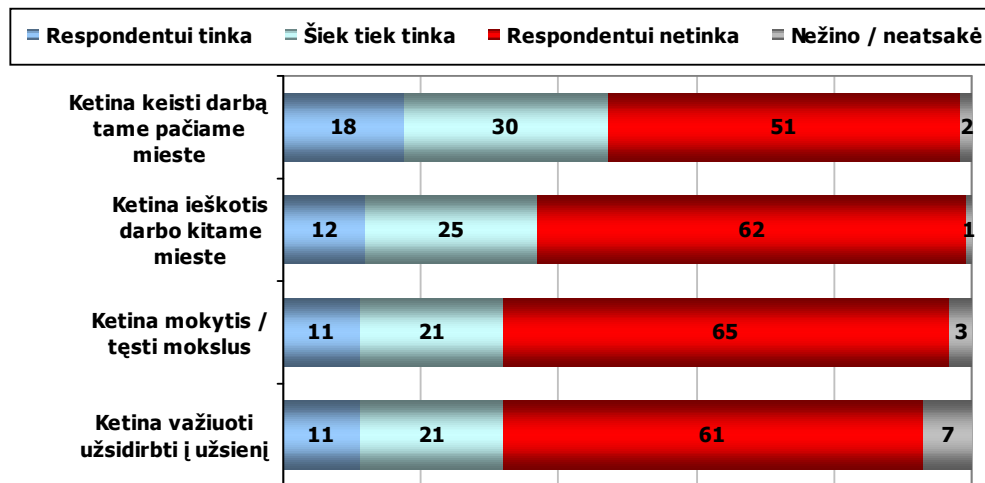

3.4.8 paveikslas. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=125)

Daugumai (62 proc.) dirbančių apklaustųjų darbdavys sudaro sąlygas mokytis / kelti kvalifikaciją. 37 proc. respondentų darbdavys apmoka ar iš dalies apmoka mokslus, kvalifikacijos kėlimo kursus. 34 proc. teigia, kad darbdavys studijuoti / mokytis išleidžia, bet tuo metu reikia pasiimti nemokamas atostogas (žr. 3.4.8 pav.).

Su situacija, kad darbdavys studijuoti, mokyti išleidžia tik pasiėmus nemokamų atostogų, dažniau susiduria kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,047$).

Ketiniai keisti darbą ir mokytis – keturi teiginiai apie ketinimus keisti darbą, migruoti į kitą miestą arba šalį, dirbti arba mokytis, kiekvienas vertinamas trijų rangų skale pagal teiginio tinkamumą tiriamajam. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

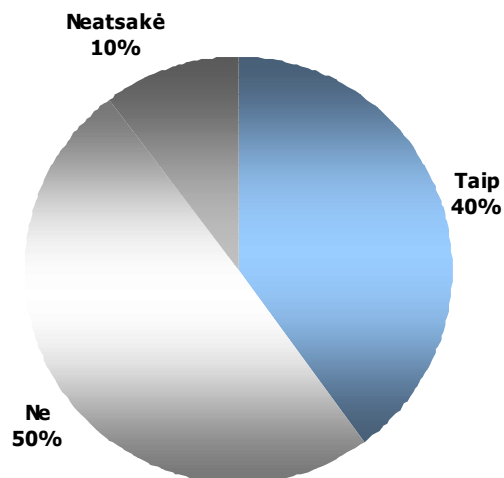

3.4.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=125)

Keisti darbą tame pačiame mieste ketina 48 proc. apklaustųjų, jo ieškoti kitame mieste – 37 proc. Galimybę tęsti mokslus / važiuoti į užsienį užsidorbti svarsto po 32 proc. tiriamųjų (žr. 3.4.9 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama ketinimo keisti darbo vietą rodiklio koreliacija su įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodikliu. Tai rodo, kad darbą labiau linkę keisti apklaustieji, kuriems sunkiau sekasi susidoroti su ten kylančiomis problemomis. Taip pat pastebėtos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos sąmoningumo, renkantis būsimą profesiją, rodiklio koreliacijos su ketinimais keisti darbą tame pačiame (Spearmano $\rho=0,256$, $p=0,004$) ar kitame (Spearmano $\rho=0,264$, $p=0,003$) mieste. Tai reiškia, kad dirbantieji, kurie sąmoningiau rinkosi būsimą profesiją, rečiau svarsto galimybes ieškoti darbo tame pačiame ar kitame mieste.

Ketinimo keisti darbo vietą rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – planuoja ar neplanuoja keisti darbą. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

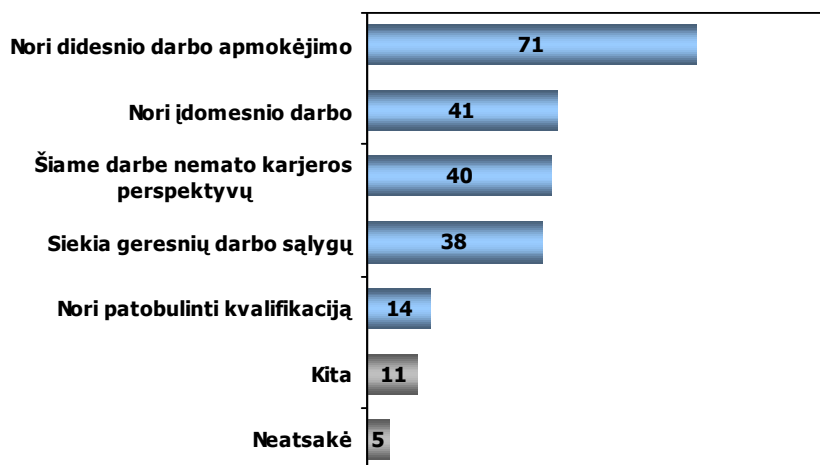

3.4.10 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=125)

Pusė (50 proc.) dirbančių apklaustųjų darbo vietos keisti neketina. Darbo vietą keisti planuoja 40 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.4.10 pav.).

Pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama ketinimo keisti darbą koreliacija su darbu pagal specialybę (Spearmano $\rho = -0,227$, $p = 0,011$) ir silpna teigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė asmeninės pažintys (Spearmano $\rho = 0,224$, $p = 0,012$). Tai rodo, kad darbo vietą rečiau planuoja keisti dirbantys pagal specialybę jaunuoliai, bet dažniau apie tai pasvarsto tie, kurie įsidarbino „per pažintis“. Taip pat nustatytos statistiškai reikšmingos planavimo keisti darbą stiprios teigiamos koreliacijos su ketinimais keisti darbą kitame mieste (Spearmano $\rho = 0,594$, $p < 0,001$) ir tame pačiame mieste (Spearmano $\rho = 0,532$, $p < 0,001$) bei vidutinio stiprumo koreliacija su ketinimu važiuoti į užsienį užsidirbti (Spearmano $\rho = 0,312$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad ketinantys keisti darbą dažniausiai svarsto galimybes jo ieškoti tame pačiame mieste ar kitame mieste, kiek rečiau – vykti į užsienį užsidirbti. Keisti darbo vietą labiau nusiteikę jaunesni (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,034$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,030$).

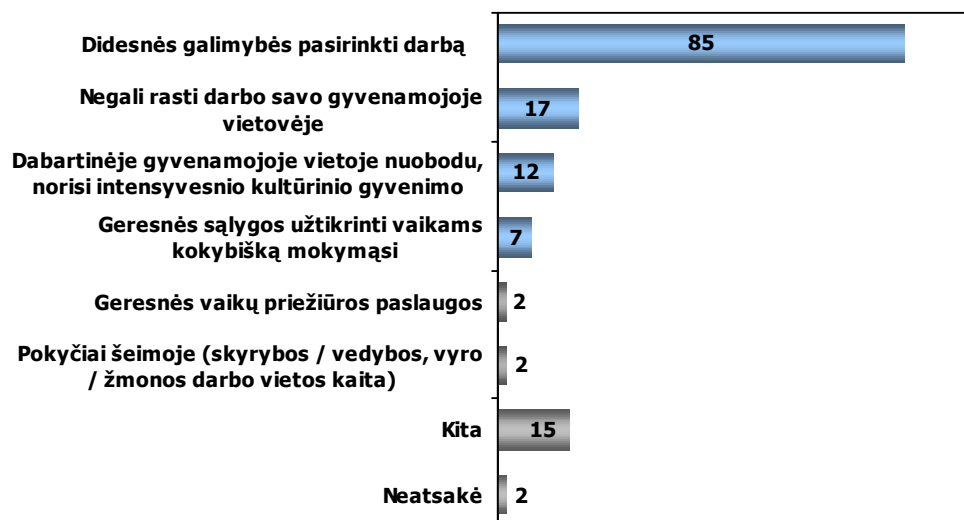
Ketinimo keisti darbo vietą priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama įvardinti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.11 paveikslas. Ketinimo keisti darbo vietą priežastys (proc., N=63)

Dažniausiai (71 proc.) darbo vietą norima keisti siekiant didesnio darbo apmokėjimo. 41 proc. ieško įdomesnio darbo. 40 proc. dabartiniame darbe nemato karjeros perspektyvų. 38 proc. ketina ieškoti geresnių darbo sąlygų (žr. 3.4.11 pav.).

Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys – pateiktos šešios priežastys, leidžiama įrašyti savo priežastį. Galima pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.12 paveikslas. Darbo paieškų kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys (proc., N=41)

Dažniausiai (85 proc.) ieškoti darbo kitame mieste planuojama dėl didesnių galimybių pasirinkti darbą. 17 proc. tiesiog negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje. 12 proc. siekia intensyvesnio kultūrinio gyvenimo. Dar 7 proc. ieško geresnių sąlygų užtikrinti vaikams kokybišką mokymąsi (žr. 3.4.12 pav.).

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių 14–29 metų amžiaus jaunuolių savo miestą / rajoną vertina gana negatyviai. Napatrauklumą lėmusios priežastys:

- ✓ **mažas darbo vietų skaičius** („nepatrauklus dėl darbo vietų trūkumo“, „per mažai laisvų darbo vietų, todėl jaunimas nelabai grįžta čia gyventi, ypač su geru išsilavinimu“, „nėra daug galimybių įsidarbinti“)
- ✓ **nedidelis laisvalaikio praleidimo vietų / būdų skaičius** („aktyvaus laisvalaikio trūkumas“, „trūksta pramogų“, „nemanau, kad patrauklus, nes čia nėra labai daug pramogų ir užsiėmimų jaunimui“, „nėra tiek daug laisvalaikio pramogų, kurių reikia šiuolaikiniam jaunimui“)
- ✓ **jaunimo neaktyvumas** („gimtasis Jurbarkas – nepatrauklus. Manau, kad tai ne tik valdžios, bet ir paties jaunimo bėdos, nes jaunimas labai neaktyvus“)
- ✓ **specialistų, norinčių dirbti su jaunimu, stygius** („trūksta specialistų norinčių dirbti su jaunimu“).

Jurbarko rajono patrauklumą informantai sieja su:

- ✓ **gražia gamta** („aplinka, gamta labai graži“, „graži gyvenama vieta, Nemunas, pilys“)
- ✓ **vykstančiomis pramogomis, renginiais** („būna diskotekos kiekvieną penktadienį, žaidžia futbolą“, „mūsų mieste vyksta nemažai renginių skirtų jaunimui ir juose aktyviai dalyvaujama“).

Kokybinio tyrimo metu jaunuolių taip pat buvo teiraujama, kokios veiklos Jurbarko mieste / rajone labiausiai pasigenda. 14–18 metų amžiaus jaunuoliams trūksta:

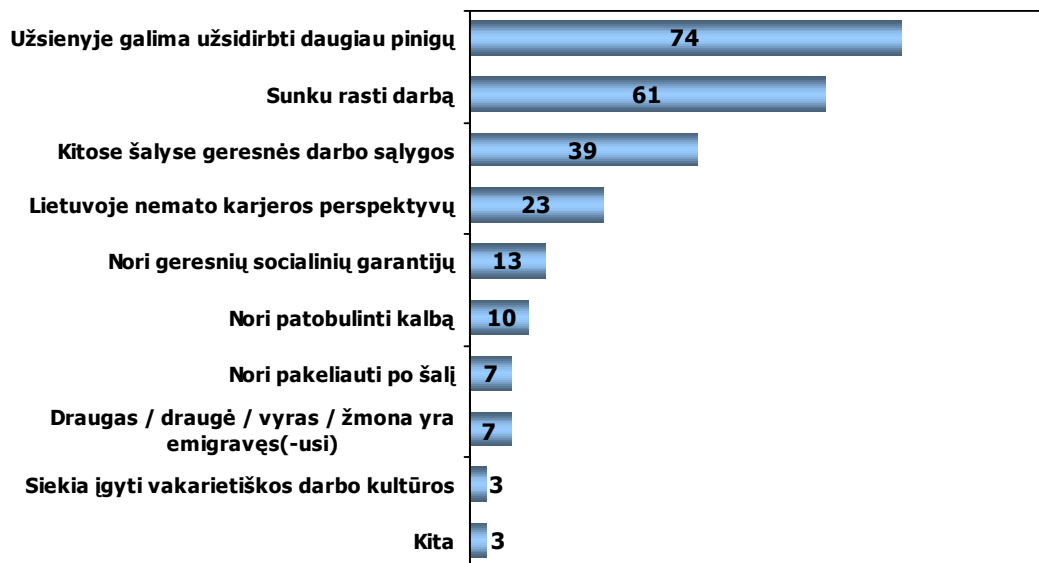
- ✓ **įvairių (finansuojamų) užsiėmimų jaunimui** („būrelių, kurie būtų labiau finansuojami jaunimui, tokios veiklos, į kurią įsitrauktų daugiau jaunimo, kad ir visokie turnyrai, varžybos, savanorystės, muzikos dienos“, „stovyklų“, „tinklinio“)
- ✓ **renginių** („renginių, koncertų, paskaitų“)
- ✓ **vietų mieste jaunimui susirinkti** („vietos, kur galėtų leisti laiką, jaunimo centro“).

Vyresnio amžiaus tyrimo dalyviams (19–29 m.) Jurbarko mieste / rajone labiausiai trūksta:

- ✓ **pramogų** („laisvalaikio praleidimui trūksta, nuotykių parkų, baseinų“, „trūksta vietų, kur jaunimas galėtų išeiti ir išleisti pinigus, praleisti aktyviai laisvalaikį ir panašiai“, „pramogų“, „daug šokių“, „pramogų, laisvalaikio praleidimo būdų“)
- ✓ **renginių kaimo vietovėse** („komercinių renginių kaime“)
- ✓ **savanoriškos veiklos** („savanoriškos veiklos“)
- ✓ **vietų jaunimui susirinkti ir praleisti laisvalaikį** („atvirų vietų, kur jaunimas galėtų neįsipareigodamas susirinkti“).

Pora tyrime dalyvavusių 19–29 m. amžiaus jaunuolių teigė, kad mieste / rajone jiems **netrūksta nieko, bet jie jaučia pačių jaunuolių pasyvumą** („veiklą galima susikurti pačiam“, „man netrūksta, trūksta pačio jaunimo iniciatyvų“).

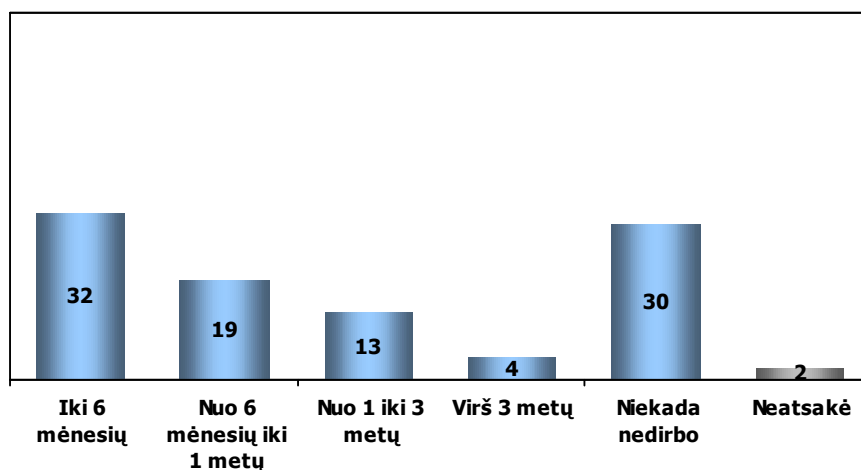
Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys – pateikta dešimt priežasčių, leidžiama įrašyti savo priežastį. Prašoma pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.13 paveikslas. Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys (proc., N=31)

Dažniausiai (74 proc.) darbo užsienyje planuojama ieškotis dėl galimybės užsidirbti daugiau pinigų. Didelė dalis (61 proc.) nurodė, jog jiems sunku rasti darbą. 39 proc. apklaustųjų nuomone, kitose šalyse geresnės darbo sąlygos. 23 proc. respondentų Lietuvoje nemato karjeros perspektyvų (žr. 3.4.13 pav.).

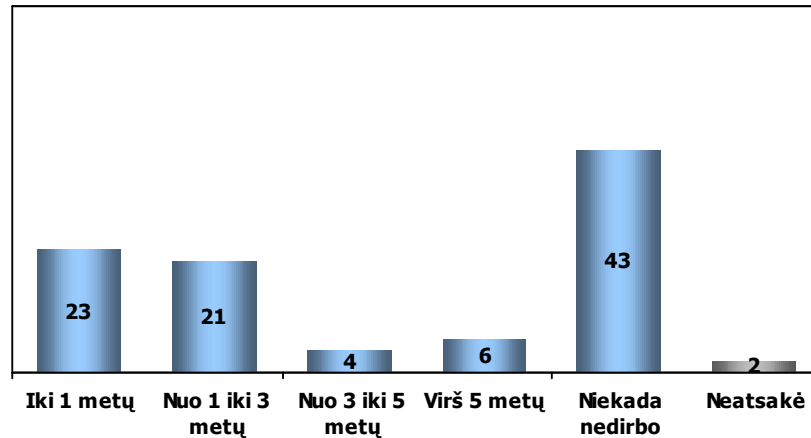
Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų nedarbo trukmės skale, nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 3 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.14 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal paskutinio nedarbo trukmės rodiklį (proc., N=47)

32 proc. nedirbančiųjų apklaustųjų darbo neturi mažiau nei 6 mėn. 19 proc. nedirba nuo 6 mėnesių iki 1 metų. 13 proc. – nuo 1 iki 3 metų. 30 proc. respondentų niekada nedirbo (žr. 3.4.14 pav.).

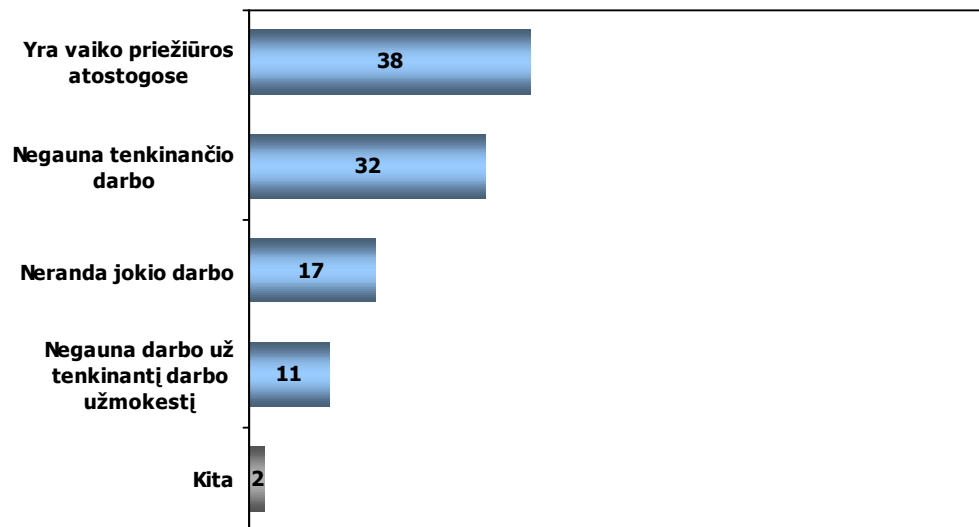
Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų darbo trukmės skale nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 5 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.15 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklį (proc., N=47)

23 proc. nedirbančiųjų apklaustųjų paskutinėje darbovietėje dirbo iki 1 metų, 21 proc. – nuo 1 iki 3 metų. Dar 10 proc. – ilgiau nei 3 metus (žr. 3.4.15 pav.).

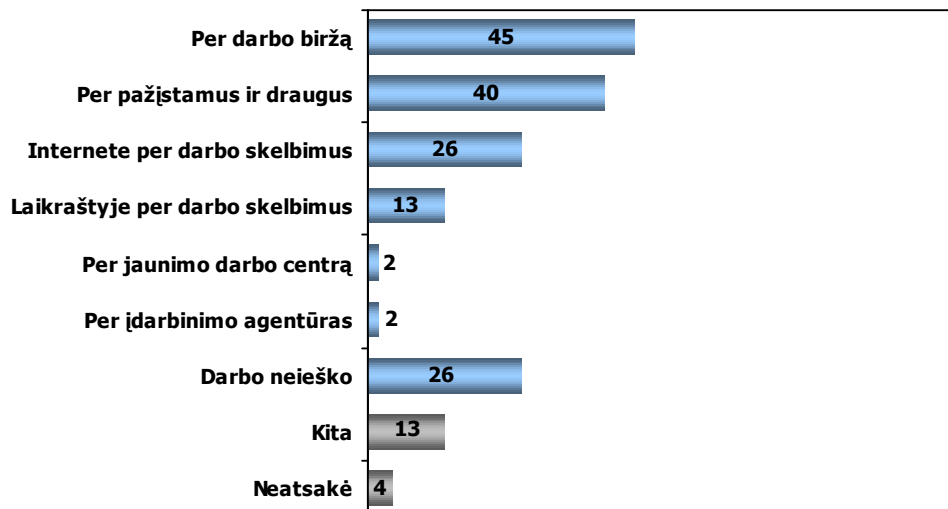
Nedarbo priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.16 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nedarbo priežastis (proc., N=47)

38 proc. nedirbančiųjų apklaustųjų šiuo metu yra vaiko priežiūros atostogose. 32 proc. darbo neturi, nes negauna juos tenkinančio darbo. 17 proc. neranda jokie darbo. 11 proc. – darbo už tenkinantį darbo užmokestį (žr. 3.4.16 pav.).

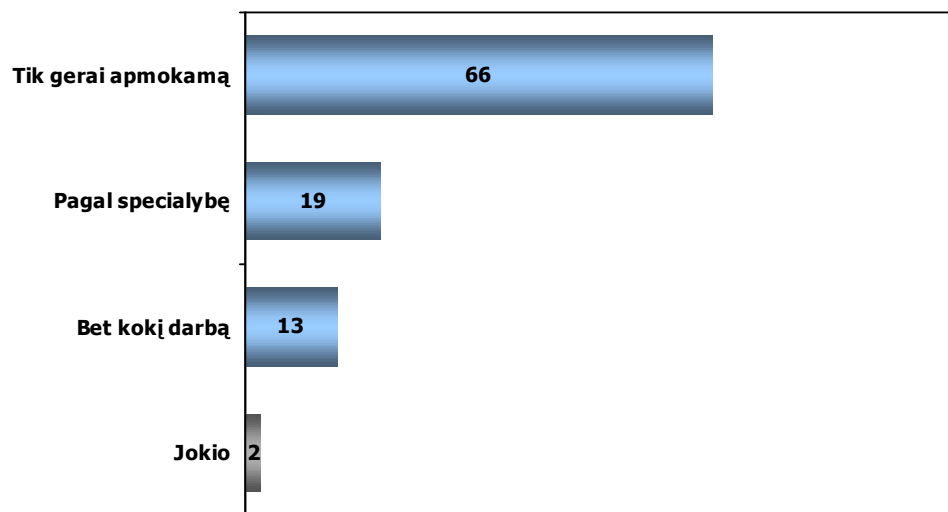
Darbo paieškos būdai – pateikti septyni darbo paieškos būdai, leidžiama pasirinkti visus tinkančius atsakymus. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.17 paveikslas. Darbo paieškos būdai (proc., N=47)

Dažniausiai darbo ieškomasi per darbo biržą (45 proc.) ar pažįstamus ir draugus (40 proc.). Darbo skelbimus internete paminėjo 26 proc., laikraštyje – 13 proc. respondentų (žr. 3.4.17 pav.).

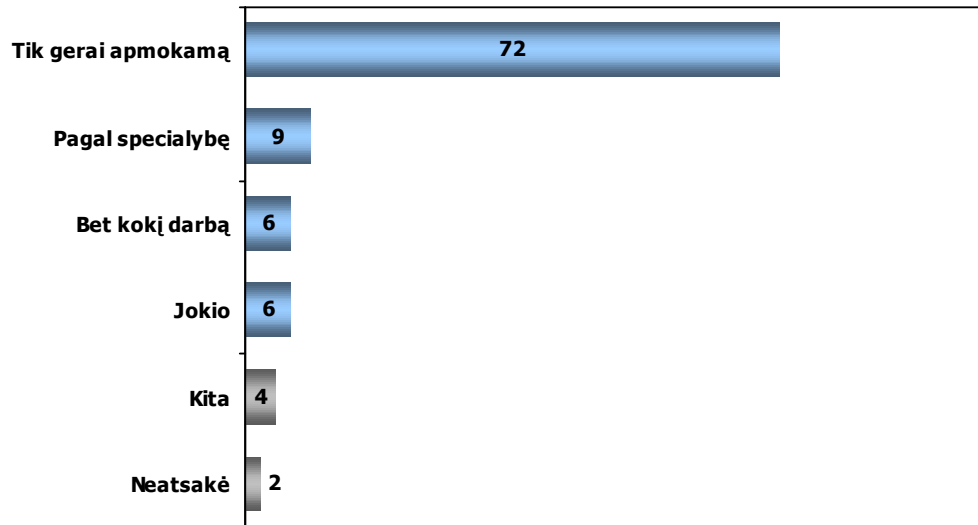
Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.18 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=47)

Dauguma (66 proc.) nedirbančių respondentų Lietuvoje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą. 19 proc. apklaustųjų sutiktų dirbti tik darbą pagal specialybę. Bet koks darbas tenkintų 13 proc. jaunų rajono bedarbių (žr. 3.4.18 pav.).

Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

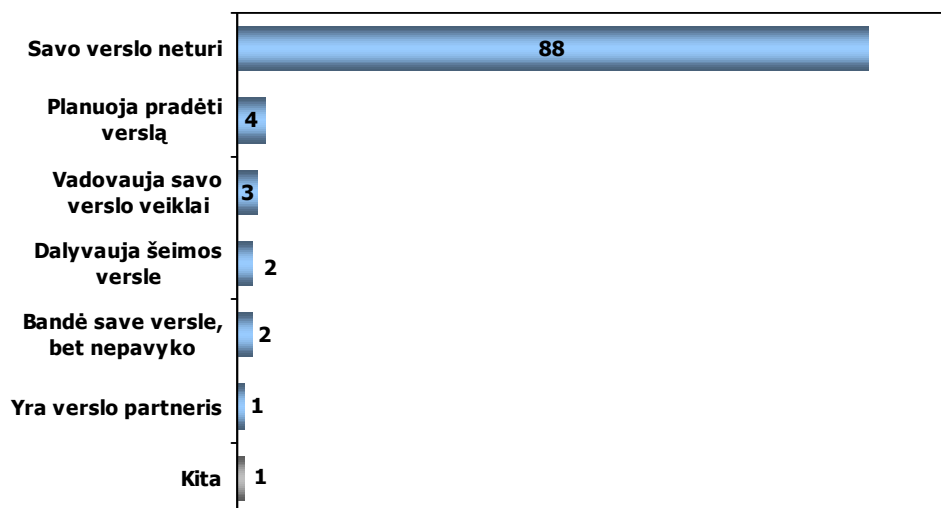

3.4.19 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=47)

Dauguma (72 proc.) nedirbančių apklaustųjų užsienyje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą (žr. 3.4.19 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga stipri teigiama koreliacija tarp darbo, kurį apklaustieji sutiktų dirbti Lietuvoje, ir to, kokį sutiktų dirbti užsienyje (Spearmano $\rho=0,544$, $p<0,001$). Tai rodo, kad nedirbantys ir nesimokantys apklaustieji sutiktų dirbti panašaus pobūdžio darbą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

Verslumo rodiklis – matuojamas klausimu apie nuosavo verslo turėjimą, dalyvavimą šeimos versle ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

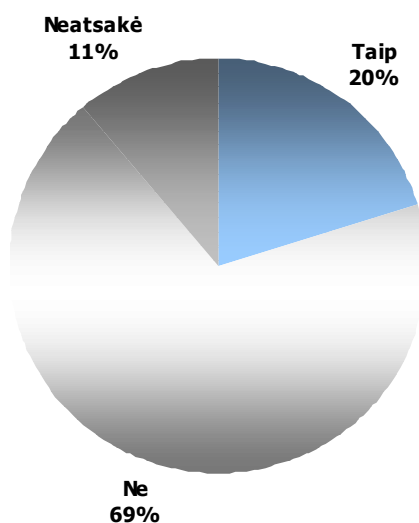

3.4.20 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal verslumo rodiklį (proc., N=401)

Dauguma (88 proc.) apklaustųjų savo verslo neturi. 6 proc. turi savo verslą, yra verslo partneriai ar dalyvauja šeimos versle. Savo verslą pradėti planuoja 4 proc. respondentų (žr. 3.4.20 pav.).

Dažniau savo verslo neturi ir neplanuoja pradėti miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,026$).

Susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – susipažinęs arba nesusipažinęs. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

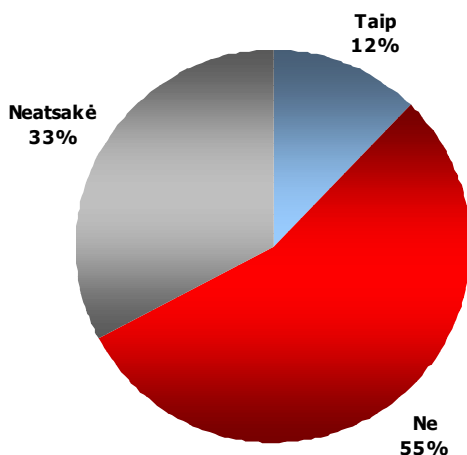

3.4.21 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklį (proc., N=401)

Dauguma (69 proc.) apklaustųjų nėra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. 20 proc. – su ja susipažinę (žr. 3.4.21 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje ir savo verslo turėjimo (Spearmano $\rho=0,170$, $p=0,001$). Tai rodo, kad, turintys savo verslą ar jame dalyvaujantys, yra dažniau susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. Taip pat pastebėta, kad su jaunimo verslumo skatinimo programa dažniau yra susipažinę kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$).

Nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.22 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklį (proc., N=401)

Daugiau nei pusė (55 proc.) apklaustųjų mano, kad Lietuvoje nėra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą. 12 proc. teigimu, tokios sąlygos sudarytos (žr. 3.4.22 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp šio rodiklio ir susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo programa (Spearmano $\rho=0,353$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad, susipažinusieji su jaunimo verslumo skatinimo programa, geriau vertina galimybes jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą Lietuvoje. Taip pat nustatyta, kad jauniausieji (14–18 m.) tyrimo dalyviai dažniau mano, jog Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai Jurbarko rajone svarbiausiomis problemomis, susijusiomis su darbu, laiko šias:

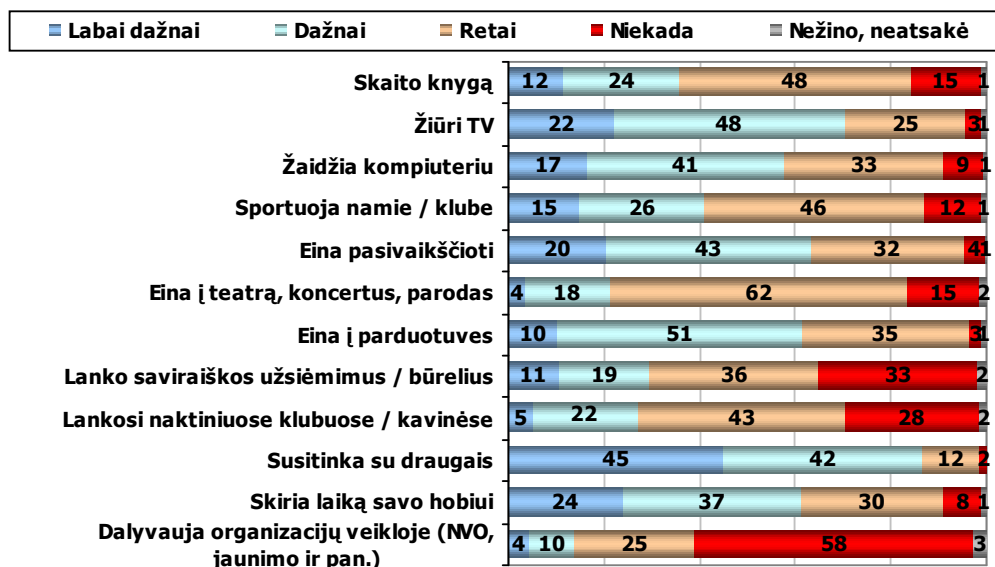
- ✓ **mažas darbo vietų skaičius rajone** („nėra darbo vietų“, „maža darbo pasiūla“, „mažai įmonių“)
- ✓ **maži atlyginimai už darbą** („neatitinka užmokesčio ir kompetencijos santykis“, „mažas darbo užmokestis“, „nedideli atlyginimai“)
- ✓ **sunkumai įsidarbinti neturint patirties** („darbdaviai nenori priimti nepatyrusio jauno žmogaus“, „jauno žmogaus nenori priimti dirbti, nes darbdaviai bijo prisiimti atsakomybę“)

- ✓ **nedidelis stambiųjų įmonių skaičius** („nėra stambiųjų įmonių, veikia tik smulkios įmonės, todėl mažas įsidarbinimo procentas“).
Visgi vienas jaunuolis patikino, jog **šiuo metu problemų jis neįžvelgia** („šiuo metu problemų nematau“).
Problemas, susijusias su darbu, tyrimo dalyviai siūlo spręsti šiais būdais:
 - ✓ **rengiant mokymus darbdaviams** („pririnkčiau „gerųjų pavyzdžių“, kur jaunas žmogus dirba ir surengčiau mokymus darbdaviams“, „vesčiau mokymus apie jaunimo įdarbinimo privalumus darbdaviams“)
 - ✓ **skatinant darbdavius priimti į darbą jaunus žmones** („inicijuočiau sprendimą dėl privalomo procento jaunimo įdarbinimo įmonėse, organizacijose, arba verslininkams teikčiau lengvatas, kurie įdarbina vasarai mokinius“)
 - ✓ **vystant dialogą tarp darbdavių ir jaunimo** („inicijuočiau jaunimo ir verslo susitikimus“)
 - ✓ **mažinant įsidarbinimo reikalavimus** („sumažinčiau reikalavimus pirmą kartą besidarbinantiems žmonėms“)
 - ✓ **skatinant jaunimą grįžti dirbti į Jurbarko rajoną** („skatinčiau jaunus žmones grįžti dirbti į Jurbarką“).

3.5. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip jį leidžia, ar yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas, liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

Laisvalaikio leidimo būdai – pateikiama 12 laisvalaikio leidimo būdų, vertinamų 4 rangų skalėje nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

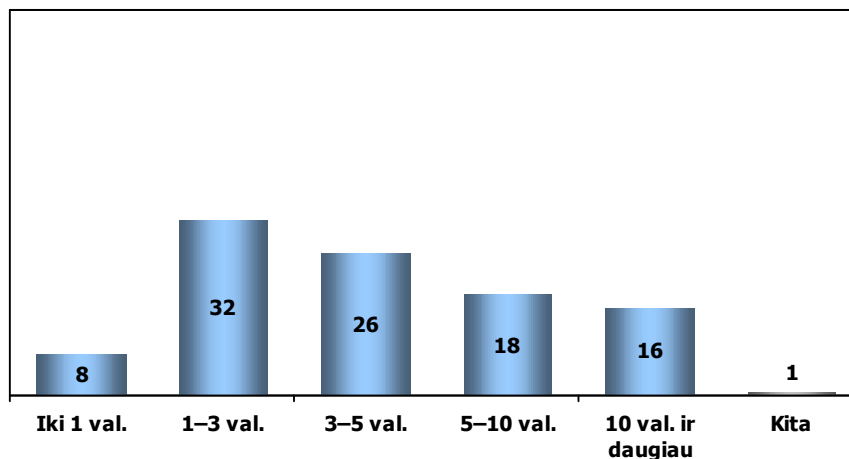
3.5.1 paveikslas. Laisvalaikio leidimo būdai (proc., N=401)

Populiariausi laisvalaikio leidimo būdai: susitikti su draugais (87 proc.), žiūrėti TV (70 proc.), eiti pasivaikščioti (63 proc.), į parduotuves (61 proc.) bei skirti laiką savo hobiui

(61 proc.). Rečiausiai dalyvaujama organizacijų veikloje (14 proc.), einama į teatrą, koncertus, parodas (22 proc.), naktinius klubus / kavines (27 proc.) (žr. 3.5.1 pav.).

Moterys laisvalaikiu dažniau skaito knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), eina pasivaikšioti (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankosi parduotuvėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$). Vyrai dažniau žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p = 0,004$). Jauniausi tyrimo dalyviai dažniau žiūri TV (Pearsono χ^2 testo $p = 0,003$), žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p = 0,003$), sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p = 0,022$), lanko saviraiškos užsiėmimus (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), skiria laiką savo hobiams (Pearsono χ^2 testo $p = 0,006$), dalyvauja organizacijų veikloje (Pearsono χ^2 testo $p = 0,047$). Vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji dažniau dalyvauja organizacijų veikloje (Pearsono χ^2 testo $p = 0,003$). Vyriausi (24–29 m.) respondentai dažniau eina į teatrą, koncertus, parodas (Pearsono χ^2 testo $p = 0,006$), lankosi naktiniuose klubuose, kavinėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$).

Laisvalaikiui skiriamo laiko rodiklis – matuojamas vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamu laiku 5 rangų skale: iki 1, nuo 1 iki 3, nuo 3 iki 5, nuo 5 iki 10, 10 ir daugiau valandų. Pateikiamas procentinis vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamo laiko pasiskirstymas.

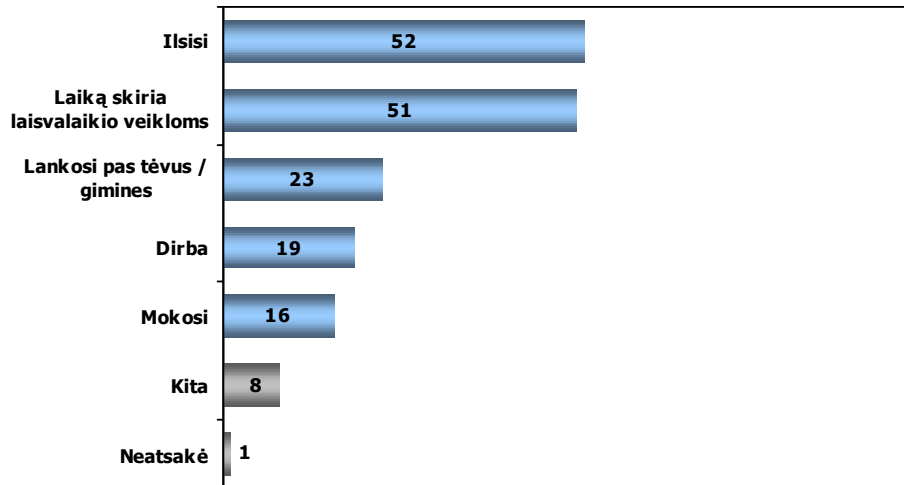

3.5.2 paveikslas. Laikas, skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc., N=401)

40 proc. apklaustųjų laisvalaikiui skiria iki 3 val. per savaitę. 26 proc. – 3–5 val. 18 proc. – 5–10 val. Dar 16 proc. – 10 val. ir daugiau (žr. 3.5.2 pav.).

10 ir daugiau valandų laisvalaikiui dažniau skiria jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

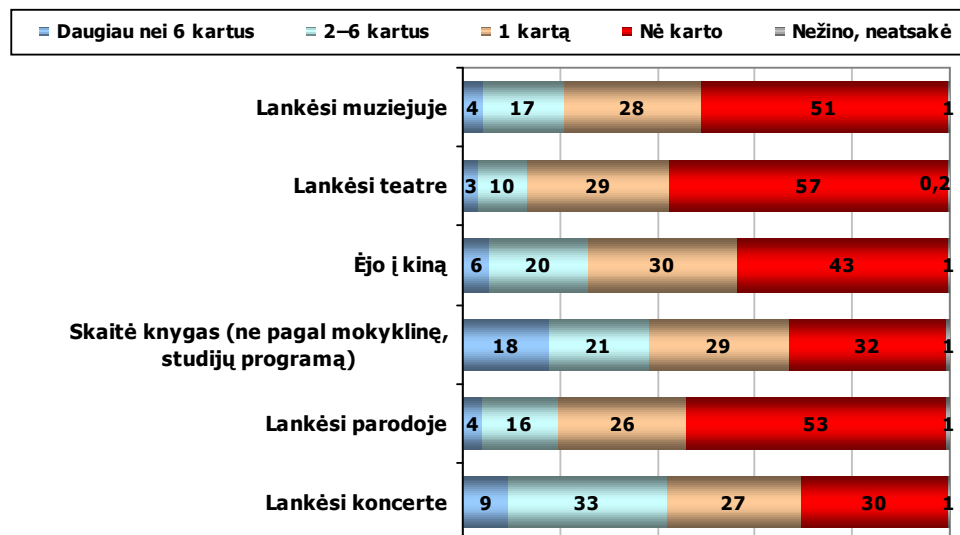
Savaitgalių leidimo būdų rodiklis – prašoma pažymėti, ką dažniausiai veikia savaitgaliais, nurodant du atsakymus iš pateiktų 5 su galimybe nurodyti kitą atsakymą. Pateikiamas procentinis atsakymo variantų pasiskirstymas.

3.5.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savaitgalių leidimo būdų rodiklį (proc., N=401)

Dažniausi savaitgalių leidimo būdai – ilsėjimasis (52 proc.) ir laiko skyrimas laisvalaikio veikloms (51 proc.) (žr. 3.5.3 pav.).

Kultūrinių renginių lankymo rodiklis – lankymosi kultūriniuose renginiuose: muziejuose, teatruose, kino teatruose, parodose, koncertuose ir knygų skaitymo per paskutinius 6 mėnesius dažnumas. Dažnumas matuojamas rangine skale, kurios galimi variantai: „daugiau nei 6 kartus“, „2–6 kartus“, „1 kartą“, „nė karto“. Pateikiamas procentinis pasiskirstymas pagal skirtingų kultūrinių renginių lankymo dažnumą.

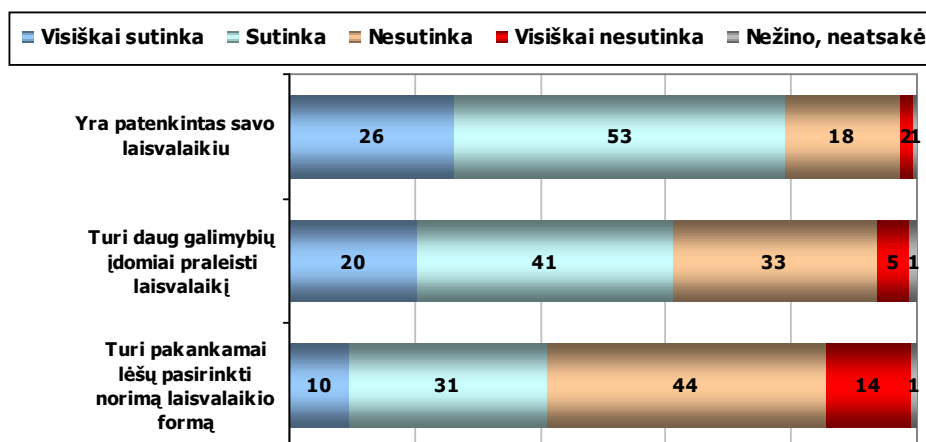
3.5.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kultūrinių renginių lankymo rodiklį (proc., N=401)

Per paskutinius 6 mėnesius koncerte lankėsi 69 proc. apklaustųjų. 68 proc. bent kartą skaitė knygą. 56 proc. buvo kine (žr. 3.5.4 pav.).

Per paskutinius 6 mėnesius moterys dažniau skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankėsi koncertuose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,023$). Jauniausi (14–18 m.)

apklaustieji dažniau ėjo į kiną (Pearsono χ^2 testo $p=0,048$), skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$). Vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji dažniau lankėsi teatre (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$), parodose (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$), koncertuose (Pearsono χ^2 testo $p=0,018$).

Pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo ir turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodikliai – tai subjektyvūs rodikliai, matuojami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiami procentiniai atsakymų pasiskirstymai.

3.5.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo, turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodiklius (proc., N=401)

Savo laisvalaikiu patenkinti 79 proc. apklaustųjų. Daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį turi 61 proc. respondentų, o pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą – 41 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.5.5 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos teigiamos koreliacijos tarp 3.5.5 pav. pavaizduotų rodiklių:

- Stipri koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo daug galimybių įdomiai jį praleisti (Spearmano $\rho=0,638$, $p<0,001$)
- Stipri koreliacija tarp turėjimo daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,503$, $p<0,001$)
- Vidutinio stiprumo koreliacija tarp buvimo patenkintu savo laisvalaikiu ir turėjimo pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,353$, $p<0,001$).

Tai reiškia, kad kuo respondentai turi daugiau galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio leidimo formą, tuo jie yra labiau patenkinti savo laisvalaikiu. Savo laisvalaikiu dažniau patenkinti jauniausieji tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,025$). Jie taip pat pripažino turį daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį (Pearsono χ^2 testo $p=0,003$) ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai savo laisvalaikio efektyviai negali išnaudoti dėl šių priežasčių:

- ✓ **didelis mokymosi krūvis** („dėl namų darbų“, „neturiu laiko, nes stengiuosi kuo daugiau mokytis“, „daug namų darbų“)
- ✓ **galimybių pasinaudoti mokyklos patalpomis nebuvimas** („nesuteikia sąlygų naudotis mokyklos patalpomis laisvalaikiu“)
- ✓ **mažas mokytojų skatinimas** („dėl to, kad mokytojai mažai skatina“)
- ✓ **laiko trūkumas** („laiko trūkumas“)
- ✓ **finansinis nepriteklis** („pinigų trūkumas“, „dėl pinigų“)
- ✓ **mažas laisvalaikio praleidimo formų kiekis rajone** („užimtumo trūkumas, pramogų trūkumas, aktyvios veiklos trūkumas“, „ nėra miestelyje užsiėmimų, nevyksta renginiai“)
- ✓ **prisirišimas prie kompiuterių** („dėl laisvalaikio praleidimo prie kompiuterio, internete“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), laisvalaikio efektyviai negali išnaudoti dėl:

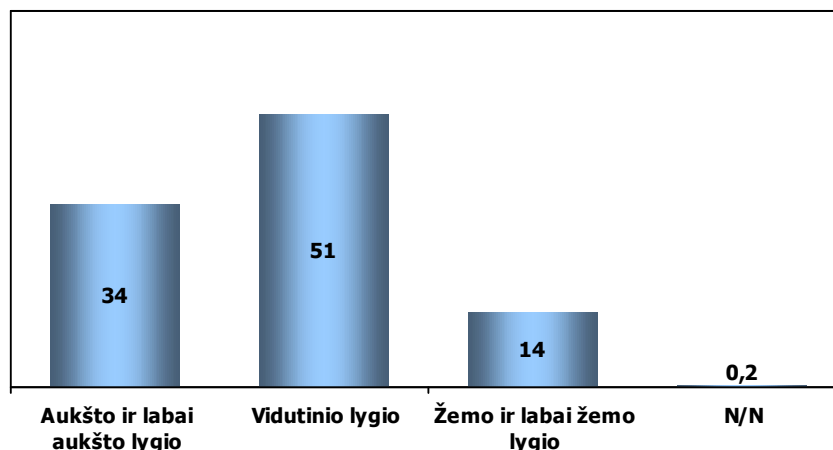
- ✓ **finansinių sunkumų** („finansų trūkumas“, „dėl pinigų trūkumo“, „nėra pinigų“, „dėl riboto pinigų kiekio“)
- ✓ **ilgų darbo valandų ir didelio darbo krūvio** („dėl darbo krūvių, norint užsidirbti pragyvenimui, laisvalaikio nelieta“, „dėl darbo valandų“)
- ✓ **laiko stokos** („dėl laiko stokos“)
- ✓ **atstumo iki miesto** („dėl atstumo iki miesto“)
- ✓ **mažo jaunų žmonių skaičiaus mieste** („jaunimo čia neperdaugiausiai“).

Vienas 14–18 metų amžiaus jaunuolis ir 2 vyresni (19–29 m.) teigė, kad savo laisvalaikį **išnaudoja efektyviai** („aš jį išnaudoju efektyviai“, „aš efektyviai išnaudoju savo laisvalaikį“, „manau, kad išnaudoju laisvalaikį efektyviai“), o štai vienas vyresnysis informantas pasidalino nuomone, kad kartais efektyviai išnaudoti laisvalaikį tiesiog **trukdo noro tai daryti stoka** („kartais pritrūksta noro“).

3.6. Draugai

Šia klausimų grupe siekiama išsiaiškinti, kokia yra jaunimo santykių su draugais kokybė, koks artimų draugų skaičius, ar lengva susirasti naujų draugų ir ar jaučia socialinį palaikymą.

Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama šiais draugystės požymiais: pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis santykių su draugais kokybės rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 5 iki 10), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 16 iki 20) stiprumo / tvirtumo, palaikymo santykiuose su draugais.

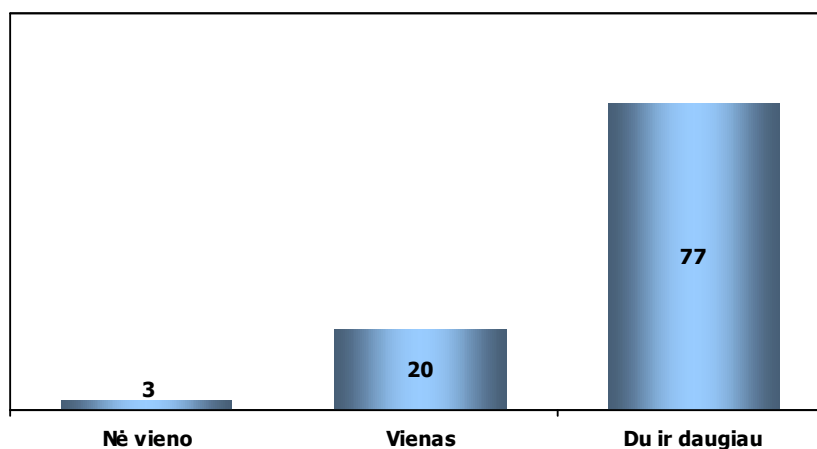
3.6.1 paveikslas. Santykių su draugais kokybės rodiklis (proc., N=401)

Santykių su draugais kokybės rodiklio vidutinė reikšmė – 14,3. Tai rodo vidutinį santykių su draugais kokybės lygį.

51 proc. apklaustųjų turi vidutinio stiprumo / tvirtumo palaikymo santykius su draugais. 34 proc. respondentų turi aukšto ir labai aukšto, o 14 proc. tyrimo dalyvių – žemo ir labai žemo lygio palaikymo santykius su draugais (žr. 3.6.1 pav.).

Nustatyta, kad aukšto ir labai aukšto lygio palaikymo santykius dažniau turi jaunesni (14–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Artimų draugų skaičius – tai rodiklis, atspindintis socialinių santykių platumą. Jo nepakanka nusakyti visai santykių visumai, tačiau draugus mes renkames, jie nėra duoti gimstant, kaip, pavyzdžiui, šeimos nariai, giminaičiai, todėl santykiai su draugais gali būti artimesni, glaudesni, intensyvesni ir netgi svarbesni. Taip pat šis rodiklis tam tikra prasme atspindi gebėjimą užmegzti ir palaikyti draugiškus artimus santykius bent su vienu ar keliais žmonėmis. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

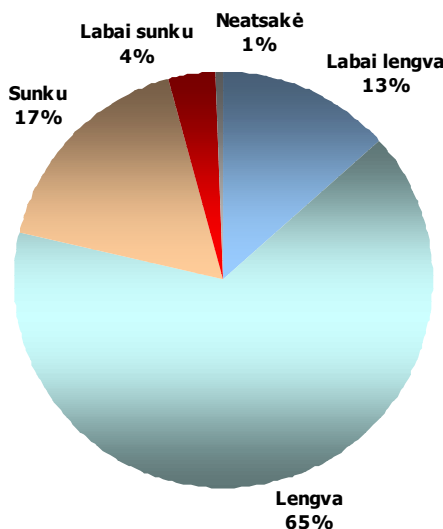

3.6.2 paveikslas. Artimų draugų skaičius (proc., N=401)

Dauguma (77 proc.) apklaustųjų turi du ir daugiau artimų draugų. Vieną artimą draugą turi 20 proc., o nė vieno – 3 proc. respondentų (žr. 3.6.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp artimų draugų skaičiaus ir santykių su draugais kokybės rodiklio (Spearmano $\rho=0,114$, $p=0,023$). Tai rodo, kad geresniais santykiais su draugais pasižymi apklaustieji, turintys daugiau artimų draugų. Du ir daugiau artimų draugų dažniau turi kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,029$).

Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas – tai dar vienas rodiklis, parodantis tiriamojo suvokimą, kaip jam sekasi užmegzti naujas draugystes, naujus draugiškus santykius. Matuojamas keturių rangų skale, nuo „labai lengva“ iki „labai sunku“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

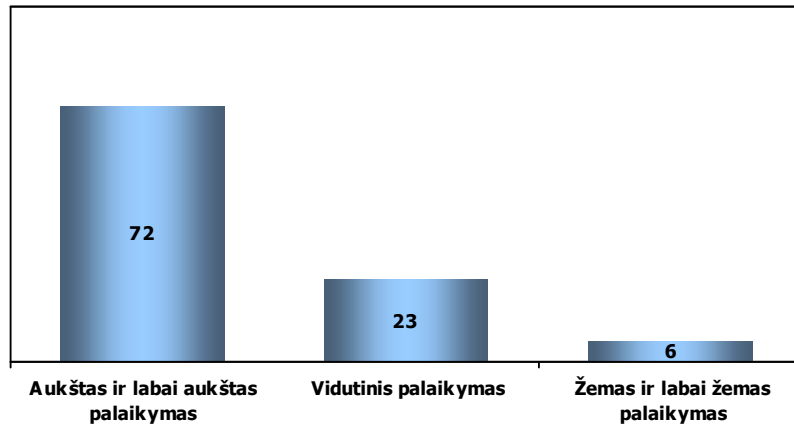

3.6.3 paveikslas. Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas (proc., N=401)

Daugumai (65 proc.) apklaustųjų naujas draugystes užmegzti lengva. Dar 13 proc. – labai lengva. Naujas draugystes užmegzti sunku 17 proc. respondentų. 4 proc. – labai sunku (žr. 3.6.3 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos neigiamos naujų draugysčių užmezgimo lengvumo koreliacijos su santykių su draugais kokybės rodikliu (Spearmano $\rho=-0,141$, $p=0,005$) ir artimų draugų skaičiumi (Spearmano $\rho=-0,267$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad daugiau artimų draugų turintiems ir geresniais santykiais su draugais pasižymintiems lengviau užmegzti naujas draugystes.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojantis, ar tiriamieji apskritai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo – nesvarbu, iš kokių žmonių, svarbu, kad susilaukia. Rodiklis matuojamas 7 dichotominiais indikatoriais, įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus. Kiekvienam tiriamajam skaičiuojami indikatoriai, kuriems pasirinktas atsakymo variantas „taip“. Gaunamas rodiklis, kuris kinta nuo 0 iki 7: 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 – stiprų socialinį palaikymą ir paramą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 0 iki 3), vidutinio (nuo 4 iki 5) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 6 iki 7) socialinio palaikymo.

3.6.4 paveikslas. Socialinio palaikymo rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė socialinio palaikymo reikšmė yra 5,9. Tai rodo, kad susilaukiama aukšto socialinio palaikymo.

Dauguma apklaustųjų (72 proc.) susilaukia aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo, 23 proc. – vidutinio, ir 6 proc. – žemo ir labai žemo lygio socialinio palaikymo (žr. 3.6.4 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos socialinio palaikymo rodiklio koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna teigiama koreliacija su santykių su draugais kokybės rodikliu (Spearmano $\rho=0,100$, $p=0,045$)
- Silpna teigiama koreliacija su artimų draugų skaičiumi (Spearmano $\rho=0,179$, $p<0,001$)
- Silpna neigiama koreliacija su naujų draugysčių užmezgimo lengvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,195$, $p<0,001$).

Tai reiškia, kad stipresnį socialinį palaikymą jaučia daugiau draugų turintys apklaustieji, geresniais santykiais su jais pasižymintys tyrimo dalyviai ir lengviau naujas draugystes mezgantys respondentai. Aukštą ir labai aukštą socialinį palaikymą dažniau jaučia moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,004$).

Kokybinio tyrimo metu, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai vienareikšmiškai teigė, jog draugus turėti būtina. Tai jie grindžia:

- ✓ **būtinybe bendrauti, išsipasakoti** („kad būtų su kuo pašnekėti“, „draugams gali išsipasakoti“, „būtini, nes su jais bendrauji, kalbiesi“, „draugai yra reikalingi, nes reikalingas gyvas bendravimas“, „būtina turėti vieną draugę, nes reikia kažkam išsipasakoti, išsiverkti, ar galų gale, išklausti“)
- ✓ **galimybe gauti pagalbos, patarimų, užuojautos** („reikalingas žmogus, kuris tau gali patarti“, „draugai reikalingi tam, kad padėtų sunkiu laiku“, „draugai rūpinasi, domisi tavimi“, „gali pasiguosti, gauti patarimų“, „jie dažnai man daug kuo padeda“, „jie padeda esant bėdai, arba tu jiems padedi“, „paguoda, patarimai iš draugų“, „pagalba sunkiu gyvenimo laikotarpiu, parama“, „draugai padeda išspręsti problemas, gali padėti nelaimėje“)
- ✓ **laisvalaikio leidimu kartu** („reikalingas žmogus su kuriuo gali smagiai praleisti laiką“, „linksmi praleidi laiką su draugais“, „man reikalingi draugai, nes su jais praleidžiu laisvalaikį“, „reikalingi draugai, nes su jais užsiimu malonia veikla,

laisvalaikiu", „laisvalaikio praleidimui", „laisvalaikį leisti smagiau su draugais, nei vienam", „laisvalaikiui leisti, keliauti, pasitarti")

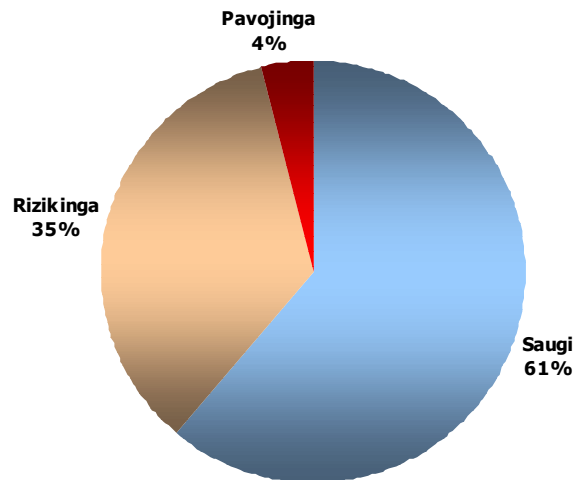
- ✓ **draugų suteikiamu palaikymu, paskatinimu** („draugai drąsina veikti, bandyti", „draugai, tai antra šeima, jie tave gali palaikyti, paremti").

Vis dėlto vienas 19–29 metų amžiaus jaunuolis išreiškė nusivylimą draugais. Jis teigė, kad **šiuo metu tėra tik pažįstami** („dabar draugų nėra, yra tik pažįstami").

3.7. Kaimynystė

Šios srities rodikliai aprėpia kaimynystės saugumą ir pasitenkinimą ja.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai, apie tai, kaip tiriamieji suvokia / žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurias mažina kaimynystės saugumą arba atspindi jos nesaugumą. Skaičiuojami visi atsakymai „ne", gaunamas rodiklis, kintantis nuo 0 iki 9. 9 rodo saugiausią kaimynystę. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: saugi (9 balai), rizikinga (nuo 6 iki 8) ir pavojinga (nuo 0 iki 5) kaimynystė.

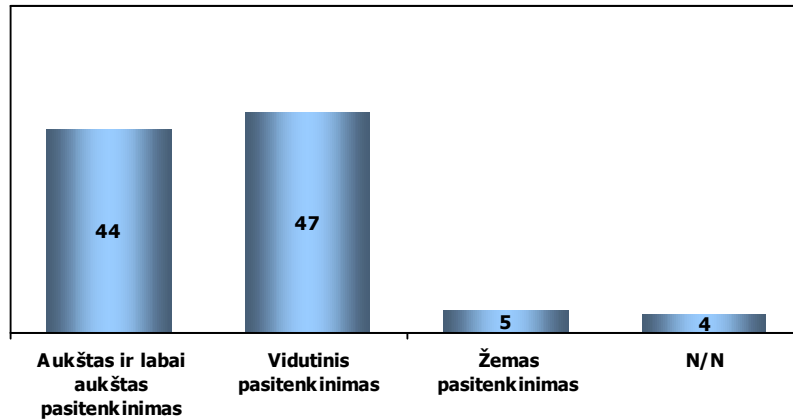
3.7.1 paveikslas. Kaimynystės saugumo rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė kaimynystės saugumo rodiklio reikšmė yra 8,3. Tai rodo, kad kaimynystės saugumo rodiklis balansuoja tarp saugios ir rizikingos.

Dauguma (61 proc.) apklaustųjų gyvena saugioje kaimynystėje. 35 proc. respondentų gyvena rizikingoje, 4 proc. – pavojingoje kaimynystėje (žr. 3.7.1 pav.).

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai,

stipresni ryšiai kaimynystėje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemiau vidutinio (nuo 22 iki 28), vidutinio (nuo 15 iki 21) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 7 iki 14) lygio pasitenkinimas kaimynyste ir santykiais joje.

3.7.2 paveikslas. Pasitenkinimo kaimynyste rodiklis (proc., N=401)

Nustatyta, kad vidutinė pasitenkinimo kaimynyste rodiklio reikšmė yra 14,6. Tai rodo, kad pasitenkinimas kaimynyste yra aukštesnis už vidutinį, bet dar ne aukštas.

47 proc. apklaustųjų gyvena vidutinio pasitenkinimo lygio kaimynystėje, 44 proc. – aukšto ir 5 proc. žemo pasitenkinimo lygio kaimynystėje (žr. 3.7.2 pav.).

Savo kaimynyste labiau patenkinti vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai regi tokias jų rajono / kaimo / kvartalo problemas:

- ✓ **aplinką teršianti stambiujų ūkininkų veikla** („netoliese esančių kiaulidžių kvapas, neekologiškas ūkininkų elgesys“)
- ✓ **žmonių su negalia diskriminavimas** („neigalių žmonių diskriminavimas“)
- ✓ **nekultūringas pačių gyventojų elgesys** („chuliganizmas“)
- ✓ **žalingi įpročiai** („jaunimo išgėrinėjimas“).

Vyresni tyrime dalyvavę jaunuoliai akcentuoja šias jų rajono / kaimo / kvartalo problemas:

- ✓ **nedidelis jaunimo užimtumas, renginių jaunimui stygius** („jaunimui nėra renginių“, „jaunimo užimtumas yra didelė problema“, „nėra įdomybių jokių“, „nėra jaunimui kur galima rinktis su draugais praleisti laisvalaikį šaltu metų laiku“, „nėra laisvalaikio praleidimo vietų“)
- ✓ **įsidarbinimo problemos** („verslo kūrimo ir įsidarbinimo problemos“, „įdarbinimas“, „nedarbas“)
- ✓ **neišplėtotą miesto infrastruktūrą** („neišasfaltuotas kelias iki mano namų“, „mano gyvenamame rajone nėra asfaltuotų kelių, problematiškas susisiekimas su miesto centru“)
- ✓ **vaikų žaidimo aikštelių stygius** („nėra vaikų žaidimo aikštelių“).

Apskritai visi tyrime dalyvavę informantai mini šias problemas:

- ✓ **nesaugi aplinka, ypač tamsiu paros metu** („nelabai saugu vėlai vakare gatvėje“, „saugumas“).

Jaunuoliai (14–18 m.) mano, kad situaciją jų rajone / kaime / kvartale pakeisti galėtų:

- ✓ **miesto aplinkos gražinimas** („sutvarkyčiau miestą“, „sutvarkyti aplinką“, „pagražinčiau miesto vaizdą“, „gražinčiau šunų parką“, „sutvarkyčiau panemunę“, „steigčiau pinigų jaunimo lankomoms vietoms“, „sutvarkyčiau miesto parkus ir pritaikyčiau žaisti vaikams“)
- ✓ **didesnių lėšų skyrimas mokykloms organizuoti įvairias veiklas, būrelių steigimui** („skirčiau pinigų gimnazijos ekskursijoms“, „kurčiau būrelius vaikams“, „skirčiau lėšų vaikų priemonėms“)
- ✓ **jaunimo užimtumo didinimas** („daugiau pramogų jaunimui“, „didinčiau jaunimo užimtumą“, „padaryčiau vietas, kuriose galėtų laiką leisti jaunimas“)
- ✓ **renginių organizavimas** („rengčiau įvairius renginius, diskotekas“)
- ✓ **miesto infrastruktūros pritaikymas neįgaliesiems** („miestą padaryčiau patogesnę neįgaliesiems žmonėms“)
- ✓ **laisvalaikio leidimo vietų suaugusiems kūrimas** („padaryčiau vietas, kuriose galėtų laiką leisti suaugusieji“)
- ✓ **aplinkos taršos mažinimas** („didinčiau aplinkos taršos mokestį, skatinčiau ekologišką gyvenseną“)
- ✓ **investuotojų pritraukimas į Jurbarko rajoną** („stengčiausi pritraukti kuo daugiau verslininkų kurti savo įmones rajone, kad padidintų dirbančiųjų skaičių“).

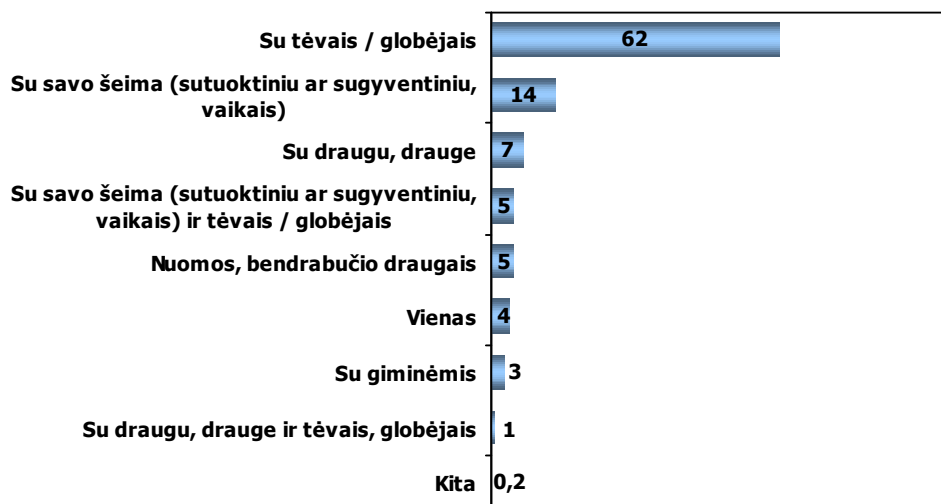
Vyresniųjų (19–29 m.) nuomone, be jau minėtų priežasčių, situaciją jų rajone / kaime / kvartale pakeisti galėtų:

- ✓ **gyvenamųjų kvartalų tvarkymas, būstų renovacija** („pasirūpinčiau, kad gyvenamųjų namų kiemai atitiktų gyventojų poreikius“)
- ✓ **miesto infrastruktūros gerinimas** („reikia, kad gatvių apšvietimas būtų ilgesnis“, „išasfaltuočiau gatvę iki savo namų“, „sutvarkyčiau miesto kelių dangą, nutiesčiau daugiau asfaltuotų kelių“)
- ✓ **laisvalaikio galimybių didinimas** („vaikų ir jaunimo aikštelių įrengimas ar atnaujinimas“)
- ✓ **viešojo transporto tvarkaraščių pakeitimai** („pertvarkyčiau visuomeninį transportą, pakeisčiau stotelių vietas bei tvarkaraščius, kurie būtų padaryti pagal mokyklų bei organizacijų poreikius“)
- ✓ **bendruomeniškumo skatinimas** („bendruomeniškumo skatinimas“)
- ✓ **darbo vietų kūrimas** („darbo vietų kūrimas“).

3.8. Gyvenimo sąlygos

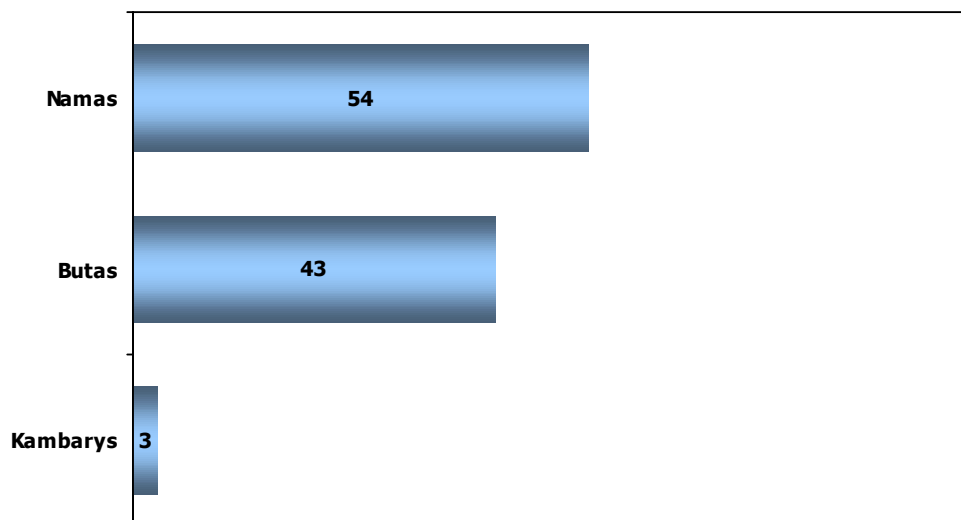
Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. Jas sudaro rodikliai apie būsto sąlygas, materialinę padėtį bei sąlygas jauniems žmonėms užsiimti verslu.

Būsto sąlygos apibūdinamos trimis rodikliais. Pirmas – su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais. Antras – kokiomis sąlygomis gyvena, t. y., kambaryje, bute ar name. Trečias – kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, su kuo kartu gyvena (proc., N=401)

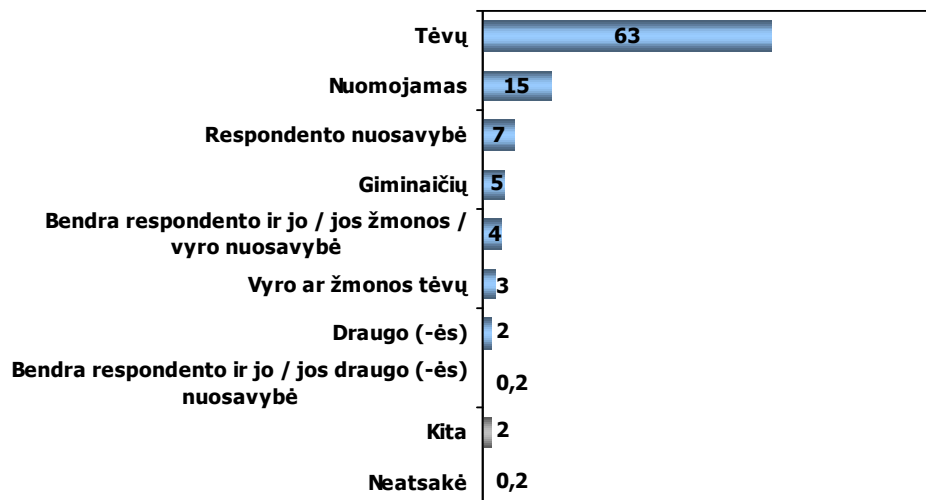
62 proc. Jurbarko rajono jaunuolių gyvena su tėvais / globėjais. 14 proc. – su savo šeima. 7 proc. – su draugu (-e). Dar po 5 proc. – su savo šeima bei tėvais / globėjais arba su nuomos, bendrabučio draugais (žr. 3.8.1 pav.).

3.8.2 paveikslas. Būstas, kuriame gyvena (proc., N=401)

54 proc. apklaustųjų nurodė, kad gyvena name, 43 proc. – bute, dar 3 proc. – kambaryje (žr. 3.8.2 pav.).

Nustatyta, kad name dažniau gyvena jaunesni (14–24 m.), o bute – vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

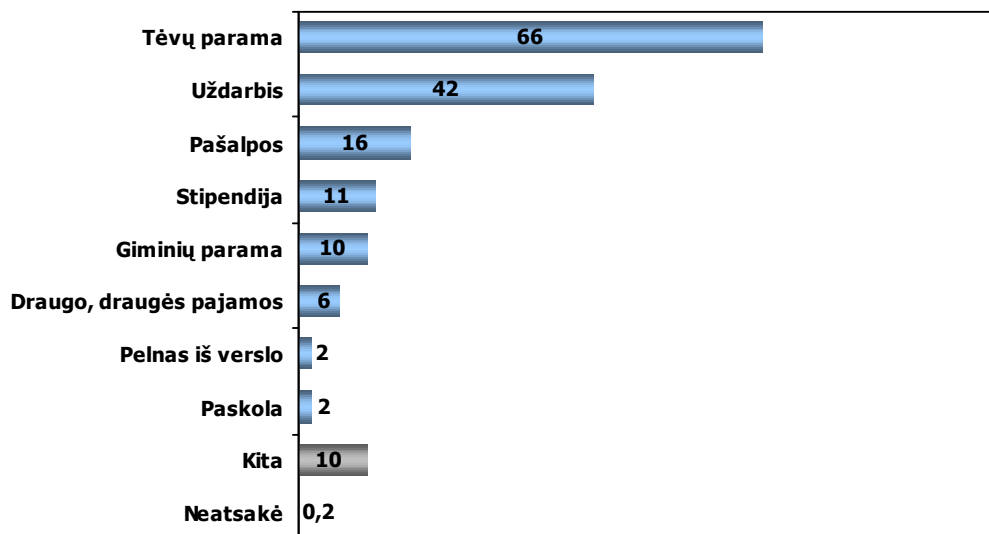

3.8.3 paveikslas. Būsto nuosavybė (proc., N=401)

63 proc. jaunuolių gyvena jų tėvams priklausančiame būste, 15 proc. gyvenamąjį būstą nuomojasi. Nuosavame ar bendros nuosavybės su žmona / vyru / draugu (-e) būste gyvena 11 proc. respondentų. Dar 5 proc. gyvena jų giminaičiams priklausančiame būste (žr. 3.8.3 pav.).

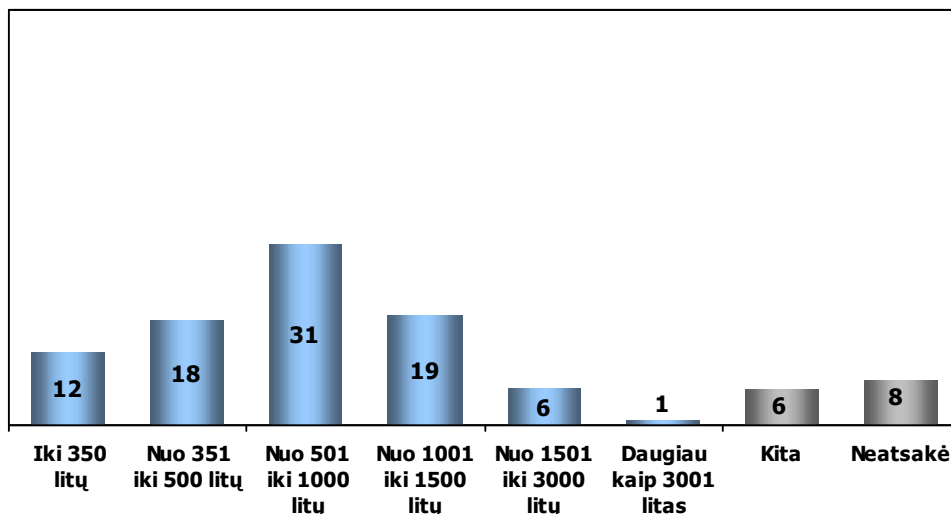
Nustatyta, kad kaimo vietovių gyventojai dažniau gyvena tėvams priklausančiame būste, o miesto – nuomotame (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Materialinė padėtis apibūdinama trimis rodikliais. Pirmas – pajamų šaltiniai, antras – kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui, atskaičiavus mokesčius, trečias – paskolos turėjimas ar neturėjimas. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.4 paveikslas. Pajamų šaltiniai (proc., N=401)

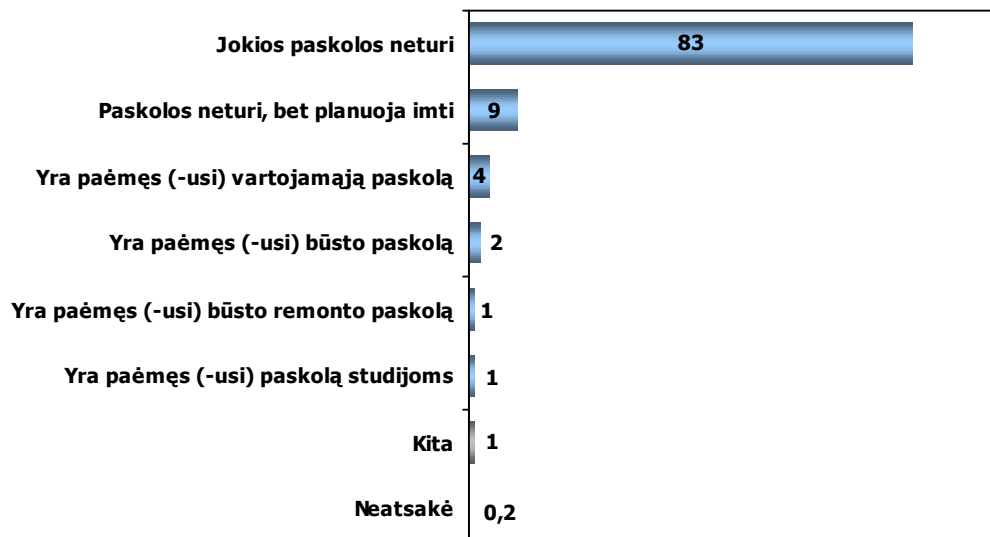
Tėvų paramą kaip pajamų šaltinį nurodė 66 proc. jaunuolių, uždarbį – 42 proc. 16 proc. respondentų gauna pašalpas, 11 proc. – stipendijas. 10 proc. sulaukia giminių paramos, 6 proc. gyvena iš draugo / draugės pajamų (žr. 3.8.4 pav.).

3.8.5 paveikslas. Pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=401)

Pusės (50 proc.) apklaustųjų pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui, svyruoja nuo 501 iki 1500 Lt: 31 proc. – nuo 501 iki 1000 Lt, 19 proc. – nuo 1001 iki 1500. 18 proc. pajamos nuo 351 iki 500 Lt. 12 proc. – nesiekia 350 Lt. 7 proc. respondentų pajamos skaičiuojamos nuo 1501 Lt ir daugiau (žr. 3.8.5 pav.).

Vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustųjų šeimų vienam gyventojui dažniau tenka mažiausios (iki 350 Lt) pajamos (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

3.8.6 paveikslas. Turimos paskolos (proc., N=401)

83 proc. jaunuolių neturi jokios paskolos ir neketina imti. 9 proc. ketina imti paskolą (3.8.6 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, 19–29 metų amžiaus jaunuoliai mano, kad geras gyvenimo sąlygas užtikrina:

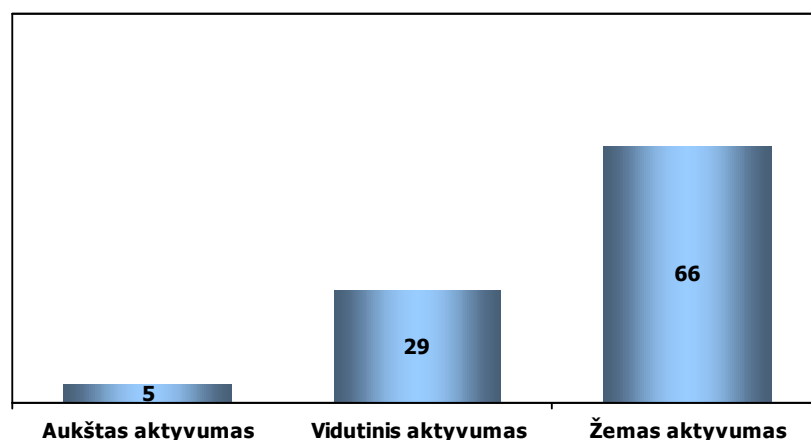
- ✓ **tenkinantis darbas ir poreikius atitinkantis atlyginimas** („uždarbis“, „finansinė gerovė“, „turėti gerą darbą“, „mėgiamas darbas“, „geras atlyginimų dydis“, „geras darbas ir uždarbis“)
- ✓ **valstybės požiūris į gyventojus, įstatymų stabilumas** („kad įstatymai nesikaitaliotų kas savaitę ir valdžios požiūris būtų į gyventojus, o ne į save, ar ką pasakė ES“)
- ✓ **santarvė šeimoje** („geri santykiai šeimoje“).

3.9. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai. Tai – politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet ir domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimu savanoriškoje ir nevyriausybiųjų organizacijų veikloje. Tyrime naudojami rodikliai, skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui nustatyti, taip pat rodikliai, skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą.

3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8: 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia didelį aktyvumą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 0 iki 2), vidutinio (nuo 3 iki 5) ir aukšto (nuo 6 iki 8) politinio-pilietinio aktyvumo.

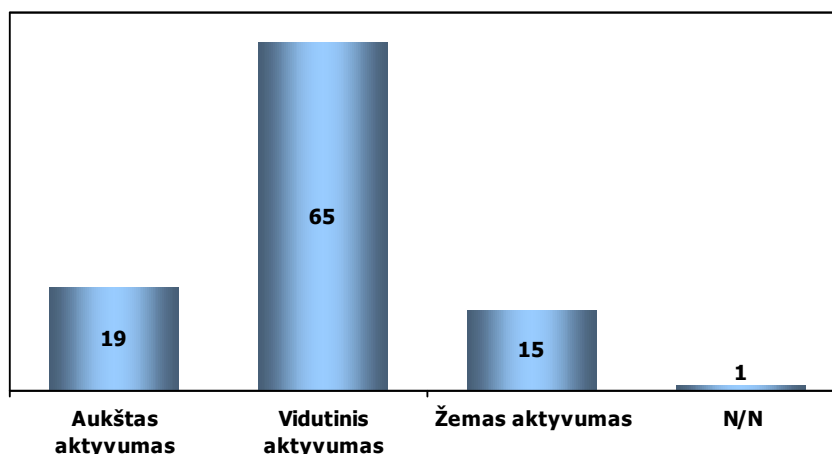
3.9.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmė – 2,0 (t. y. žemo aktyvumo rodiklis).

Didžiąją dalį (66 proc.) Jurbarko rajono jaunimo galima priskirti žemai politinio-pilietinio aktyvumo kategorijai. 29 proc. politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis vidutinis. 5 proc. pasižymi aukštu politiniu-pilietiniu aktyvumu (žr. 3.9.1.1 pav.).

Žemu politiniu-pilietiniu aktyvumu dažniau pasižymi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolų supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, aukštesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 16 iki 20), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto (nuo 5 iki 10) lygio.

3.9.1.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=401)

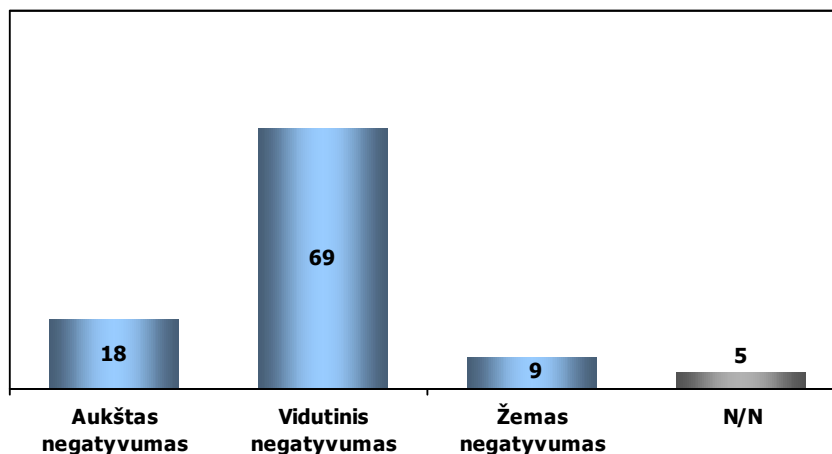
Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 12,7. Ji nurodo vidutinį aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo lygį Jurbarko rajone.

Daugumos (65 proc.) respondentų aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo apraiškos yra vidutiniškos. 19 proc. apklaustųjų aplinka yra aukšto politinio-pilietinio aktyvumo lygio, 15 proc. – žemo (žr. 3.9.1.2 pav.).

Nustatyta silpna neigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių (Spearmano $\rho = -0,269$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio politinio-pilietinio aktyvumo lygio aplinkoje gyvenantis jaunimas yra politiškai-pilietiška aktyvesnis. Aukšto politinio-pilietinio aktyvumo aplinkoje dažniau gyvena vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir

atvirksčiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) negatyvumo lygis.

3.9.1.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc., N=401)

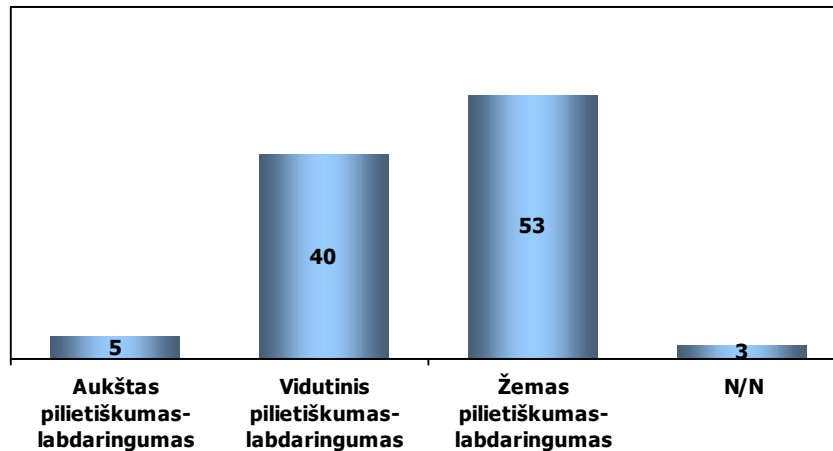
Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 13,3. Šis rodiklis rodo vidutinišką Jurbarko jaunimo negatyvių nuostatų į politiką, politikus lygį.

Daugumos jaunuolių požiūrio į politiką negatyvumas yra vidutiniškas (69 proc.) 18 proc. – į politiką žiūri itin negatyviai. 9 proc. apklaustųjų galima priskirti prie turinčių teigiamas nuostatas į politiką (žr. 3.9.1.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir požiūrio į politiką negatyvumo rodiklių (Spearmano $\rho=0,157$, $p=0,002$). Tai rodo, kad politiškai-pilietišškai aktyvesni jaunuoliai neigiamiau vertina politiką. Politiką neigiamiau vertina vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,003$).

3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) pilietiškumo-labdaringumo lygis.

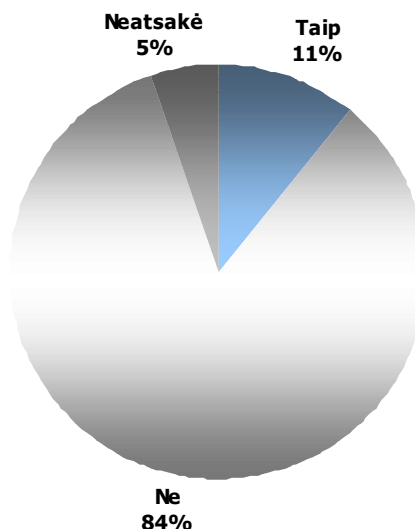
3.9.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=401)

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,1. Ši reikšmė patenka tarp vidutiniško ir žemo pilietiškumo-labdaringumo lygio.

53 proc. apklaustųjų buvo nustatytas žemas pilietiškumo-labdaringumo lygis, 40 proc. – vidutinis. 5 proc. priskiriami aukšto pilietiškumo-labdaringumo kategorijai (žr. 3.9.2.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama pilietiškumo-labdaringumo rodiklio koreliacija su politiškumo-pilietiškumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,146$, $p=0,003$) ir silpna teigiama koreliacija su aplinkos politiškumo-pilietiškumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,285$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio apklaustieji yra politiškai-pilietiškai aktyvesni ir gyvena politiškai-pilietiškai aktyvesnėje aplinkoje.

Narystės nevyriausybinese organizacijose rodiklis – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Prašoma nurodyti organizacijos, kurioje dalyvauja, pavadinimą. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

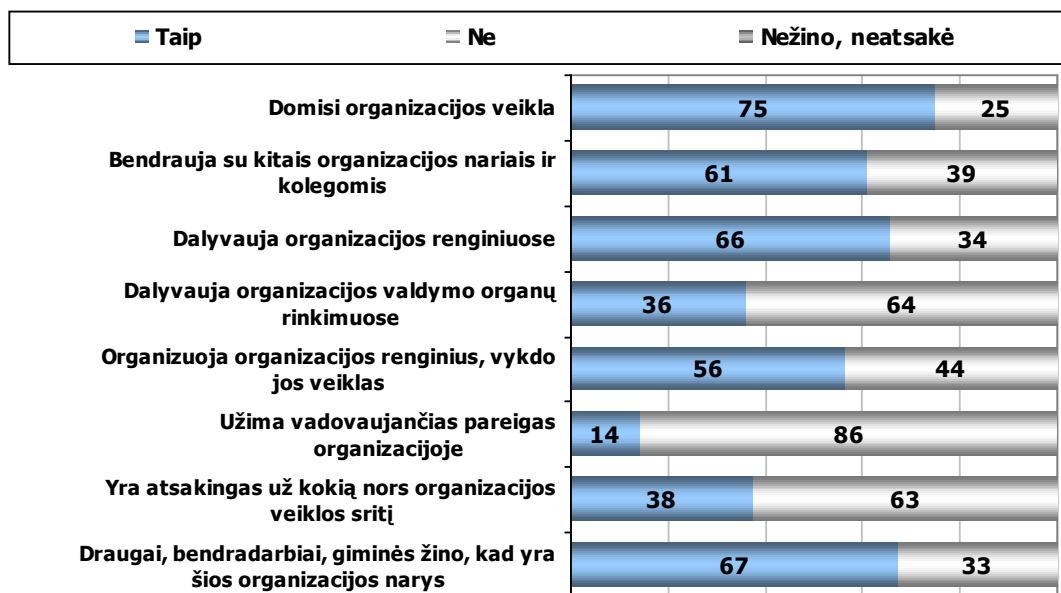

3.9.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal narystės nevyriausybinese organizacijose rodiklį (proc., N=401)

Nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvauja 11 proc. tiriamųjų (žr. 3.9.2.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama priklausymo nevyriausybiniams organizacijoms koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,115$, $p=0,022$). Tai reiškia, kad nevyriausybiniams organizacijoms dažniau priklauso aukšto politiško-labdaringumo lygio respondentai. NVO taip dažniau priklauso vidurinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,022$).

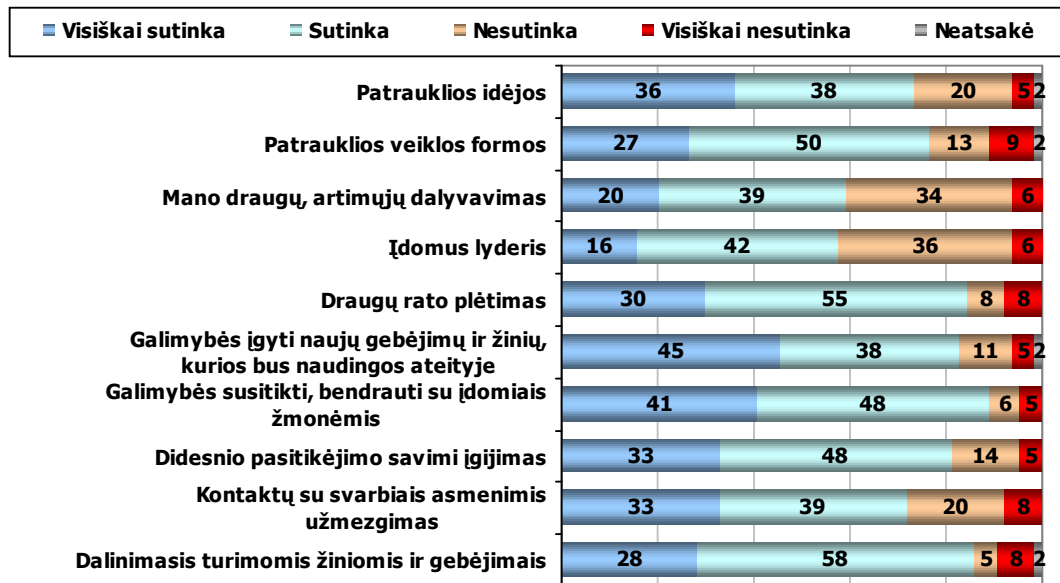
Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys – 8 teiginiai apie įvairius įsitraukimo į NVO veiklą būdus, atspindintys dalyvavimo / įsitraukimo / įsipareigojimo organizacijai lygmenis. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.9.2.3 paveikslas. Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys (proc., N=64)

Dauguma nevyriausybinių organizacijų narių domisi organizacijos veikla (75 proc.), dalyvauja organizacijos renginiuose (66 proc.), bendrauja su kitais organizacijos nariais bei kolegomis (61 proc.), organizuoja renginius, vykdo organizacijos veiklas (56 proc.). 67 proc. teigia, kad jų draugai, bendradarbiai, giminės žino apie jų narystę organizacijoje (žr. 3.9.2.3 pav.).

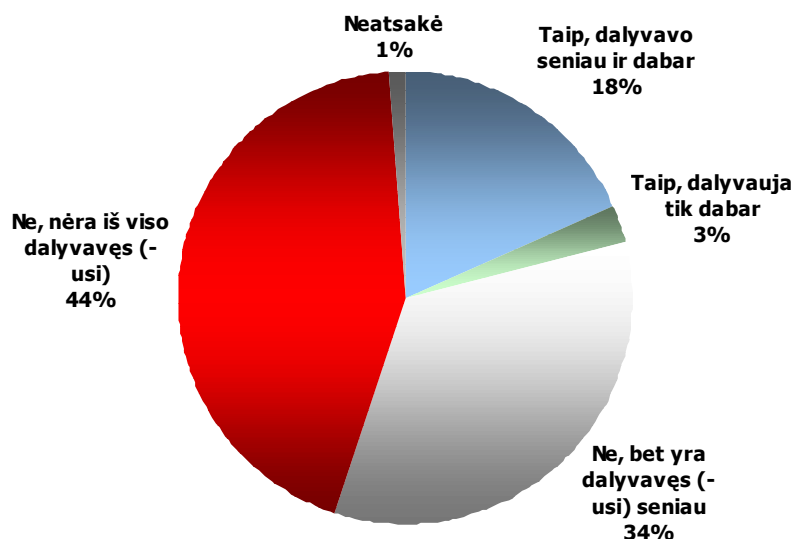
Dalyvavimo NVO motyvai – 10 motyvus apibūdinančių teiginių. Kiekvienas teiginys matuojamas 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.4 paveikslas. Dalyvavimo NVO motyvai (proc., N=64)

Dauguma (58–86 proc.) apklaustųjų visiškai sutinka / sutinka su pateiktais teiginiais, t. y. dalyvavimas NVO veikloje yra visapusiškai motyvuotas (žr. 3.9.2.4 pav.).

Dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklis – dalyvavimas savanoriškoje veikloje (*be jokio piniginių atlygio, savo valia / noru pasirinktas ir dirbamas darbas, kuris nėra dirbamas šeimos nariams ar giminėms*) per pastaruosius 6 mėnesius, matuojamas keturių rangų skale: dalyvavo seniau ir dabar, dalyvauja dabar, nedalyvauja, bet dalyvavo anksčiau, nedalyvauja ir nedalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklį (proc., N=401)

44 proc. Jurbarko rajono jaunimo apskritai nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. 34 proc. šiuo metu nedalyvauja, nors anksčiau teko tuo užsiimti. 18 proc. dalyvavo ir seniau, ir dabar. 3 proc. pradėjo dalyvauti tik dabar (žr. 3.9.2.5 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos dalyvavimo savanoriškoje veikloje koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna teigiama koreliacija su buvimu nevyriausybinės organizacijos nariu (Spearmano $\rho=0,275$, $p<0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,262$, $p<0,001$)
- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,134$, $p=0,007$).

Tai reiškia, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja politiškai-pilietiškai aktyvūs apklaustieji, aukšto politiško-labdaringumo lygio respondentai ir nevyriausybinių organizacijų nariai. Savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,034$).

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių 14–18 metų amžiaus jaunuolių teigia esantys pilietiškai aktyvūs. Aktyvumą lemiančiomis priežastimis įvardijamos:

- ✓ **asmeninės būdo savybės** („esu aktyvi, nes mėgstu visokią aktyvią ir pilietišką veiklą“)
- ✓ **pareigos jausmas** („jaučiu pareigą“)
- ✓ **siekis padėti aplinkiniams** („noriu padėti žmonėms ir gyvūnams, kurie negali savimi pasirūpinti“)
- ✓ **aplinkinių skatinimas įsitraukti į veiklas** („draugai vilioja, įdomi veikla, paskatinimas iš organizatorių“)
- ✓ **noras susirasti draugų** („įgyju naujų draugų“, „siekimas susirasti naujų draugų, pažinčių, bendraminčių“)
- ✓ **noras įgyti patirties, žinių** („man patinka dalyvauti, įgyju patirties“, „noriu ką nors sužinoti, išmokti“)
- ✓ **alternatyvaus laisvalaikio nebuvimas** („neturėjimas ką veikti, aktyvaus laisvalaikio nebuvimas“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) pasidalinę į aktyvius ir pasyvius. Aktyvumą lemiantys veiksniai:

- ✓ **tėvų įdiegtos vertybės** („nuo vaikystės buvau aktyvi, tikriausiai tai išugdė tėvai“)
- ✓ **darbo įtaka** („mano darbas mane verčia būti aktyviu“)
- ✓ **pilietiškumo ir atsakomybės jausmas** („turiu atsakomybės jausmą“, „manau, kad esu aktyvus, nes tai yra pilietinė pareiga dalyvauti įvairiose akcijose“).

Vyresniųjų amžiaus grupės pasyvumą lemiantys veiksniai:

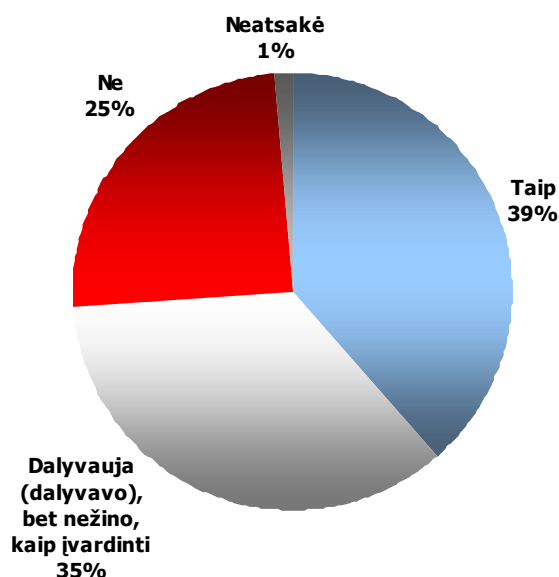
- ✓ **mažas pilietiškumo jausmas** („per mažas pilietiškumo jausmas“)
- ✓ **būtinybė dirbti** („reikia duoną uždirbti šeimai“)
- ✓ **nusivylimas valstybės politika** („matydamas bendrą padėtį valstybėje, nemanau, kad galima ką nors pakeisti, todėl nesu aktyvus“).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai mano, kad jų bendraamžių pilietinį aktyvumą paskatintų:

- ✓ **įdomus informacijos pateikimas** („visą informaciją pateikti įdomiai“)
- ✓ **aktyvus skatinimas, sudominimas veikla** („vieningo skatinimo ir dalyvavimo kartu“)
- ✓ **sąlygų gerinimas** („stengtis pagerinti sąlygas“).

- 19–29 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių aktyvumą siūlo skatinti:
- ✓ **ugdant pilietinį aktyvumą šeimoje, visuomenėje** („ugdyti pilietiškumą, įrodyti, kad tai yra įdomu, smagu ir reikalinga“, „viskas priklauso nuo šeimos“)
 - ✓ **rengiant renginius ir aktyviai kviečiant jaunuolius prisijungti** („nuolat rengti šiuos renginius ir aktyviau kviešti jaunimą, skatinti, kad pats ką nors organizuotų“)
 - ✓ **sudarant tinkamas sąlygas jaunuoliams dalyvauti renginiuose** („reikia sukurti atmosferą organizacijoje. Vykdyti pilietines akcijas apie jaunimą, jį informuoti ir sudaryti tinkamas sąlygas jam dalyvauti“)
 - ✓ **organizuojant prasmę turinčius renginius** („manau, kad dalyvavimas susijęs su prasmės matymu. Nemato prasmės – nedalyvauja“).

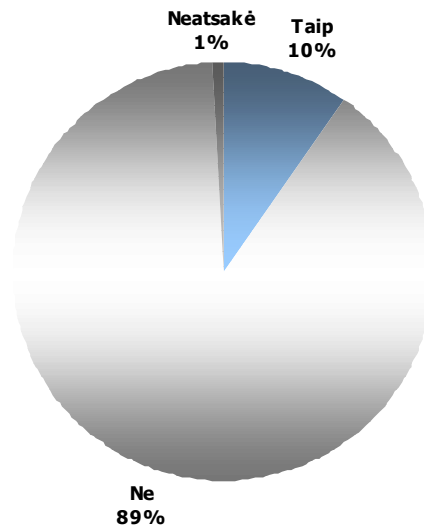
Dalyvavusiųjų savanoriškoje veikloje buvo paklausta, ar galėtų įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, ar jie sugeba įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvauja (proc., N=225)

39 proc. tiriamųjų pasisakė, kad galėtų įvardyti savanorišką veiklą, kurioje dalyvavo. 35 proc. mano, kad būtų sudėtinga apibrėžti tai, kur jiems teko dalyvauti. 25 proc. negali įvardyti savo savanoriškos veiklos (žr. 3.9.2.6 pav.).

Priklausymo neformaliai grupei ar stiliui (pvz., reperiai, metalistai, gotai, baikeriai, pankai, rokeriai, hipiai, skinhedai ir kt.) **rodiklis** – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.7 paveikslas. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc., N=401)

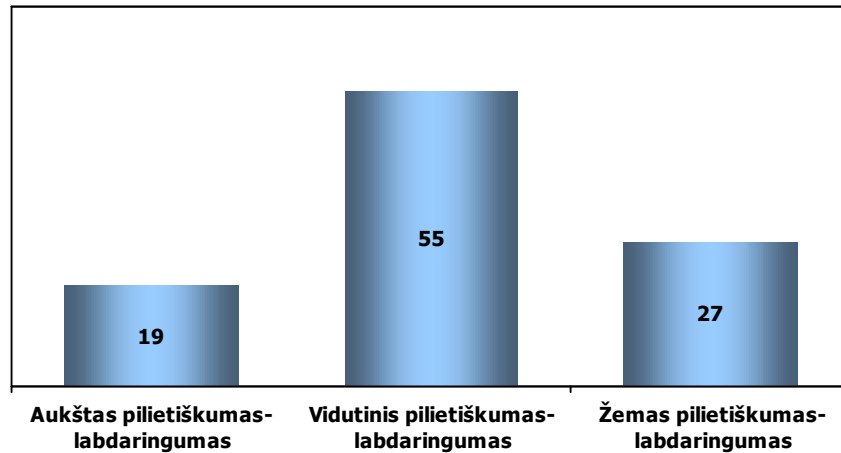
10 proc. apklaustųjų priskyre save prie neformalių grupių, stiliaus atstovų (žr. 3.9.2.7 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos priklausymo neformaliai grupei ar stiliui koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,110$, $p = 0,027$)
- Silpna neigiama koreliacija su aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho = -0,106$, $p = 0,034$)
- Silpna teigiama koreliacija su dalyvavimu savanoriškoje veikloje (Spearmano $\rho = 0,115$, $p = 0,021$).

Tai reiškia, kad neformalioms grupėms ar stiliams dažniau priklauso politiškai-pilietišškai aktyvesni apklaustieji, gyvenantys aukštesnio pilietiškumo ir labdaringumo lygio aplinkoje respondentai ir dažniau savanoriškoje veikloje dalyvaujantys jauni žmonės. Neformalioms grupėms ar stiliams dažniau priklauso vyrai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,008$) ir miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,004$).

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7: 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 22 iki 28), vidutinis (nuo 16 iki 21) ir aukštas (nuo 7 iki 15) aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.9.2.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklį (proc., N=401)

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 19,0. Tai reiškia, kad aplinka, kurioje gyvena Jurbarko rajono jaunuoliai, yra vidutinio pilietinio-labdaringo aktyvumo lygio.

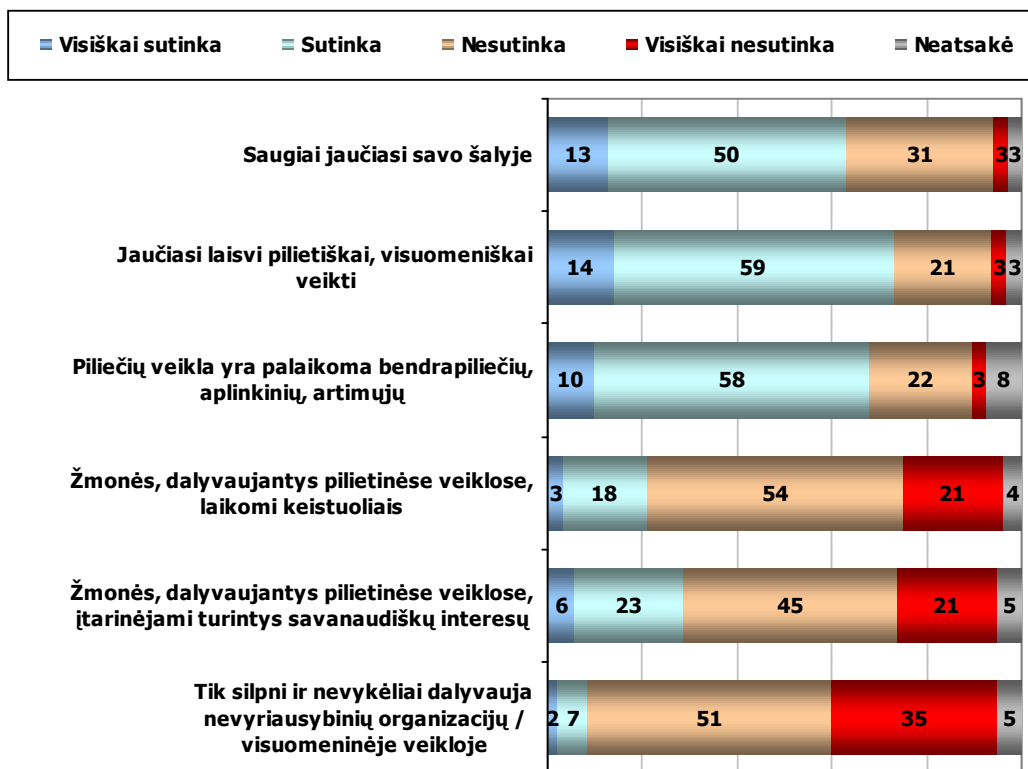
55 proc. jaunuolių teigia, kad juos supa vidutinio lygio pilietiškumo ir labdaringumo aplinka. 27 proc. aplinka yra žemo pilietiškumo-labdaringumo lygio. 19 proc. – aukšto (žr. 3.9.2.8 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio koreliacijos su šiais rodikliais:

- Silpna teigiama koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,169$, $p=0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,133$, $p=0,008$)
- Silpna neigiama koreliacija su politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=-0,103$, $p=0,003$).

Tai reiškia, kad kuo aukštesnis aplinkos pilietiškumas ir labdaringumas, tuo didesnis politinis-pilietinis aktyvumas, aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas ir politiškumas-labdaringumas.

Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu – 6 teiginiai apie nuostatas, matuojami 4 rangų skale. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.9 paveikslas. Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu (proc., N=401)

Dauguma apklaustųjų jaučiasi laisvi visuomeniškai veikti (73 proc.), mano, kad piliečių veikla yra palaikoma bendrapiliečių, aplinkinių, artimųjų (68 proc.) bei jaučiasi saugiai savo šalyje (63 proc.). 39 proc. respondentų sutinka, jog žmonės, dalyvaujantys pilietinėse veiklose, įtarinėjami turintys savanaudiškų interesų. 21 proc. manymu, tokie žmonės laikomi keistuoliais. 9 proc. teigimu, NVO veikloje dalyvauja tik silpni ir nevykėliai (žr. 3.9.2.9 pav.).

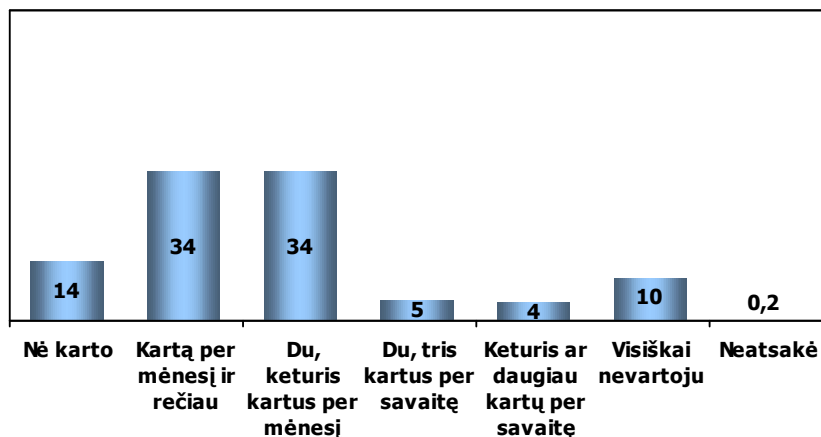
Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai, kaip piliečiai savo miestui norėtų pasitarnauti:

- ✓ **gražindami aplinką** („*gražinti gamtą*“, „*padaryti jį gražesniu miestu*“)
 - ✓ **prisidėdami prie miesto plėtros gerais darbais** („*dalyvauti jo kūrime, prisidėti gerais darbais*“)
 - ✓ **skleisdami teigiamas emocijas miestiečiams** („*suteikti šypsenas jo gyventojams*“).
- Vyresnieji (19–29 m.) informantai savo miestui kaip piliečiai norėtų pasitarnauti:
- ✓ **pasilikdami gyventi Jurbarko rajone** („*gyventi jame*“, „*grįžti ir gyventi, kurti savo ateitį jame*“)
 - ✓ **siekdami pritraukti investicijų į rajoną** („*prisidėti pritraukiant investicijas*“).

3.10. Žalingi įpročiai

Šioje tyrimo dalyje vertinamas jaunimo alkoholio vartojimo dažnumas, priklausomybė nuo alkoholio bei jo vartojimo priežastys, santykis su narkotikų vartojimu, žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, rūkymo, interneto vartojimo įpročiai, įsitraukimas į lošimus bei migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo dažnumas.

Alkoholio vartojimo rodiklis – matuojamas alkoholio vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

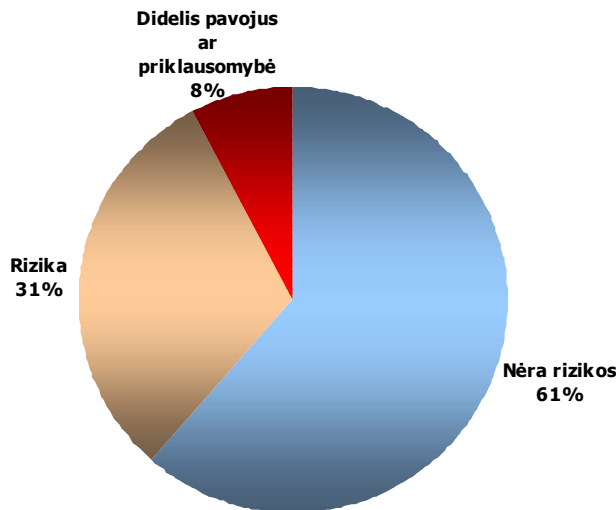

3.10.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo rodiklį (proc., N=401)

Per paskutinius šešis mėnesius 34 proc. jaunuolių alkoholį vartojo kartą per mėnesį ar rečiau, kiti 34 proc. – du, keturis kartus per mėnesį. 9 proc. tai darė dažniau. 24 proc. per paskutinius šešis mėnesius alkoholio nevartojo (žr. 3.10.1 pav.).

Alkoholinių gėrimų per paskutinius 6 mėnesius dažniau visai nevartojo moterys (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir 14–18 m. apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 dichotominiais teiginiais, apie alkoholio vartojimo įpročius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 5: 5 rodo priklausomybę nuo alkoholio. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: nėra rizikos (0 balų), rizika (nuo 1 iki 2) ir didelis pavojus arba priklausomybė nuo alkoholio (nuo 3 iki 5).

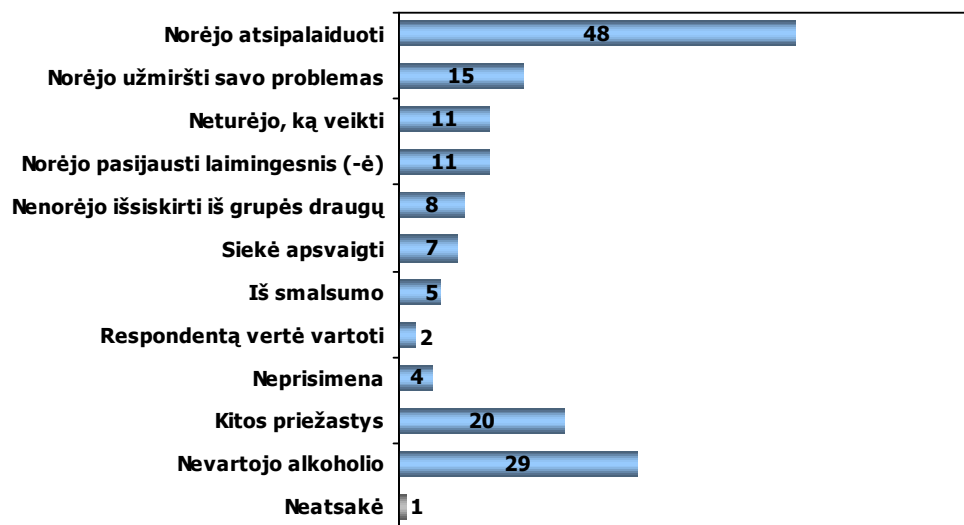
3.10.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal priklausomybės nuo alkoholio rodiklį (proc., N=401)

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklio vidutinė reikšmė – 0,7. Tai rodo mažą priklausomybės nuo alkoholio riziką.

61 proc. šiuo metu neturi jokios priklausomybės nuo alkoholio. 31 proc. priklauso rizikos grupei. 8 proc. jau turi priklausomybę nuo alkoholio arba didelį pavojų jai atsirasti (žr. 3.10.2 pav.).

Didelis pavojus ar priklausomybė nuo alkoholio dažnesnė vyrams (Pearsono χ^2 testo $p=0,009$). Rizika priklausomybei atsirasti dažnesnė tarp vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustųjų (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

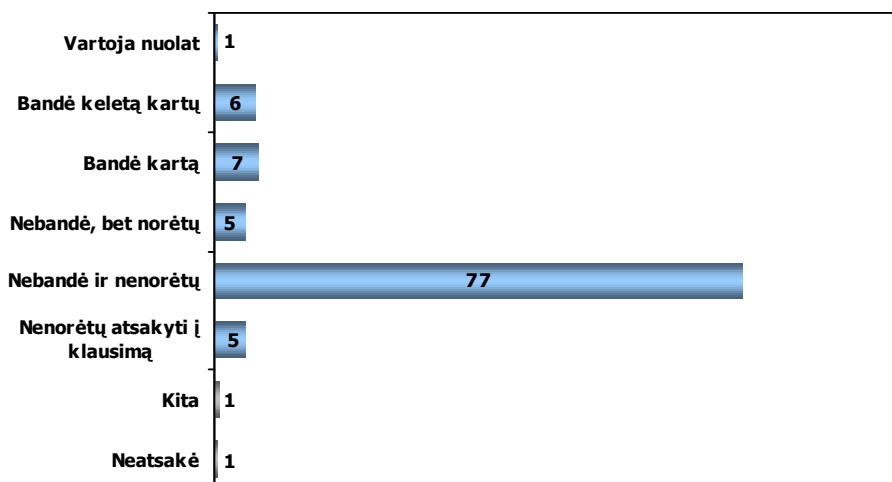
Alkoholio vartojimo priežastys – pateikiamos 9 alkoholio vartojimo priežastys – su galimybe nurodyti kitą ir prašoma pasirinkti keletą, dėl kurių pastarąjį mėnesį vartojo alkoholį. Pateikiamas kiekvienos priežasties paminėjimo dažnumas.

3.10.3 paveikslas. Alkoholio vartojimo priežastys (proc., N=401)

48 proc. vartojančių alkoholį tai daro tam, kad atsipalaiduotų. 15 proc., vartodami alkoholį, siekia užmiršti problemas. 11 proc. alkoholį vartoja dėl neturėjimo ką veikti, kiti 11 proc. – tam, kad pasijaustų laimingesni, 8 proc. – nenorėdami išsiskirti ir grupės draugų (žr. 3.10.3 pav.).

Santykis su narkotikų vartojimu – siekiama išsiaiškinti, ar vartoja narkotikus, kaip dažnai vartoja, ar vartoja nuolat. Matuojama šešių rangų skale, kintančia nuo „vartoju nuolat“ iki „nenoriu atsakyti“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

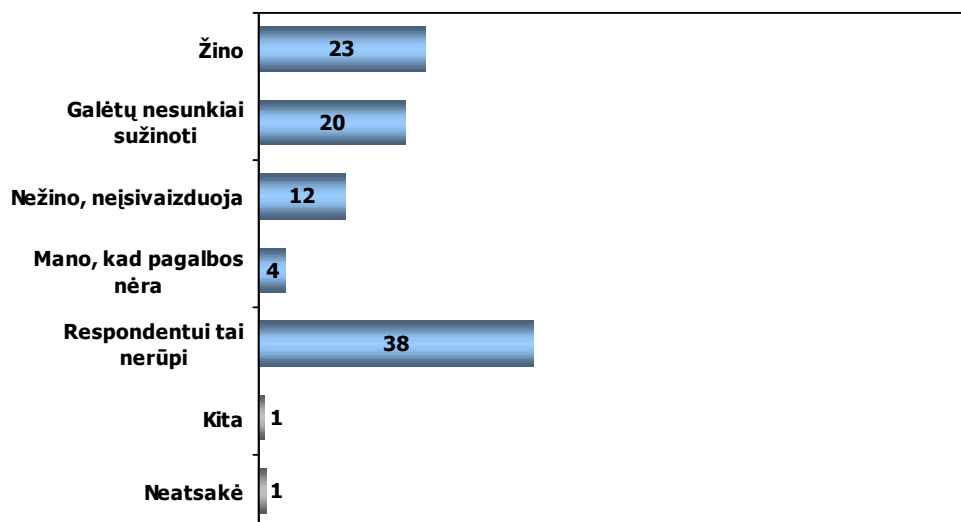

3.10.4 paveikslas. Santykis su narkotikų vartojimu (proc., N=401)

77 proc. tiriamųjų nėra vartoję ir nenorėtų pabandyti narkotikų. 13 proc. – bandė vartoti (kartą ar keletą kartų). 1 proc. vartoja nuolat (žr. 3.10.4 pav.).

Nustatyta silpna statistiškai reikšminga neigiama koreliacija tarp narkotikų vartojimo ir rūkymo dažnumo (Spearmano $\rho = -0,54$, $p = 0,002$). Tai reiškia, kad dažniau rūko tie apklaustieji, kurie vartoja ar yra bandę narkotikų.

Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos – siekiama išsiaiškinti – ar žino, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo; galėtų nesunkiai sužinoti; nežino ar tai visai nerūpi. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

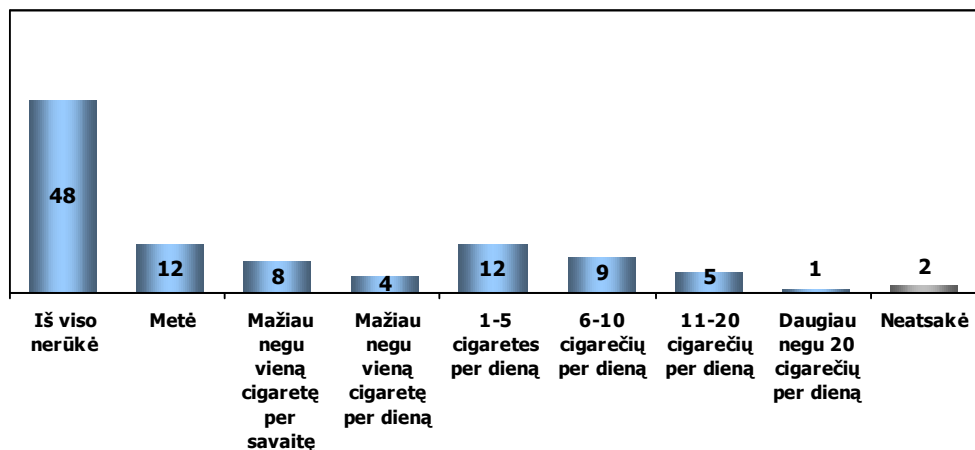

3.10.5 paveikslas. Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos (proc., N=401)

23 proc. apklaustųjų teigė žinantys, kur kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, 20 proc. galėtų nesunkiai susirasti informacijos. 38 proc. šis klausimas nerūpi (žr. 3.10.5 pav.).

Vyriausi (24–29 m.) apklaustieji dažniau pripažino, kad jiems nerūpi, kur būtų galima rasti tokios informacijos (Pearsono χ^2 testo $p = 0,028$).

Rūkymo įpročių rodiklis – matuojamas rūkymo per paskutines 30 dienų dažnumas 8 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada nerūkiu“ iki „daugiau negu 20 cigarečių per dieną“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

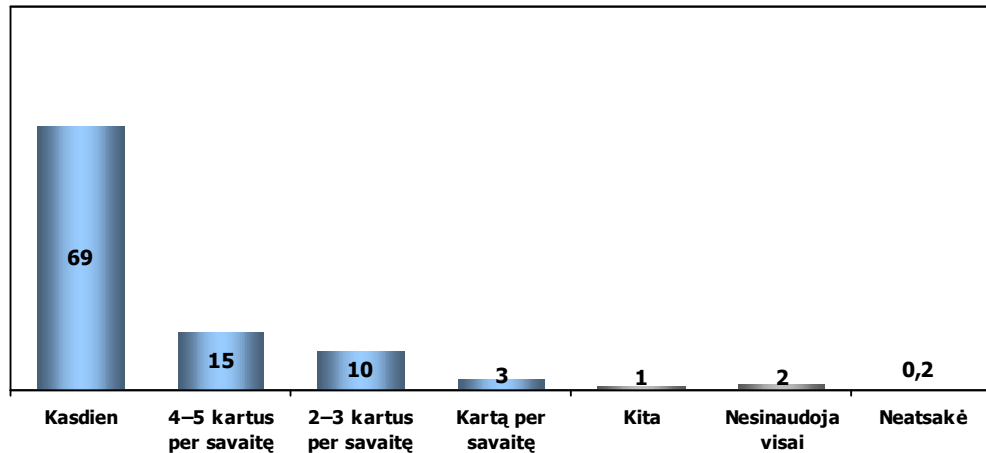

3.10.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal rūkymo įpročių rodiklį (proc., N=401)

60 proc. Jurbarko rajono jaunuolių neturi rūkymo įpročių (niekada neturėjo arba jų atsikratė). 12 proc. respondentų pripažino, kad surūko mažiau negu vieną cigaretę per savaitę ar per dieną. Taip pat 12 proc. surūko 1–5 cigaretes per dieną. 15 proc. per dieną surūko daugiau negu 6 cigaretes (žr. 3.10.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp rūkymo dažnumo ir priklausomybės nuo alkoholio rodiklio (Spearmano $\rho=0,123$, $p=0,014$). Tai reiškia, kad kuo dažniau rūkoma, tuo stipresnė priklausomybė nuo alkoholio. Dažniau visai nerūko moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

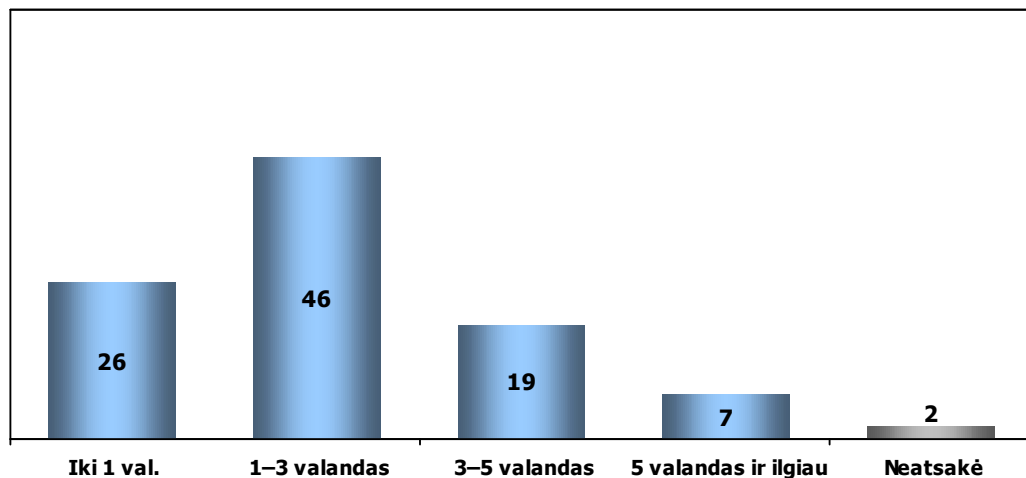
Interneto naudojimo įpročiai – matuojami dviem rodikliais. Pirmas (kaip dažnai per paskutinį mėnesį naudojosi internetu) matuojamas 5 rangų skale nuo „kasdien“ iki „kartą per savaitę“. Antras (kiek vidutiniškai laiko per dieną praleidžia internete) matuojamas 4 rangų skale nuo „iki 1 val.“ iki „5 valandas ir ilgiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.7 paveikslas. Tiriųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį per savaitę (proc., N=401)

69 proc. apklaustųjų internetu naudojasi kasdien. 15 proc. – 4–5 kartus per savaitę. 10 proc. – 2–3 kartus per savaitę (žr. 3.10.7 pav.).

Kasdien internetu dažniau naudojasi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

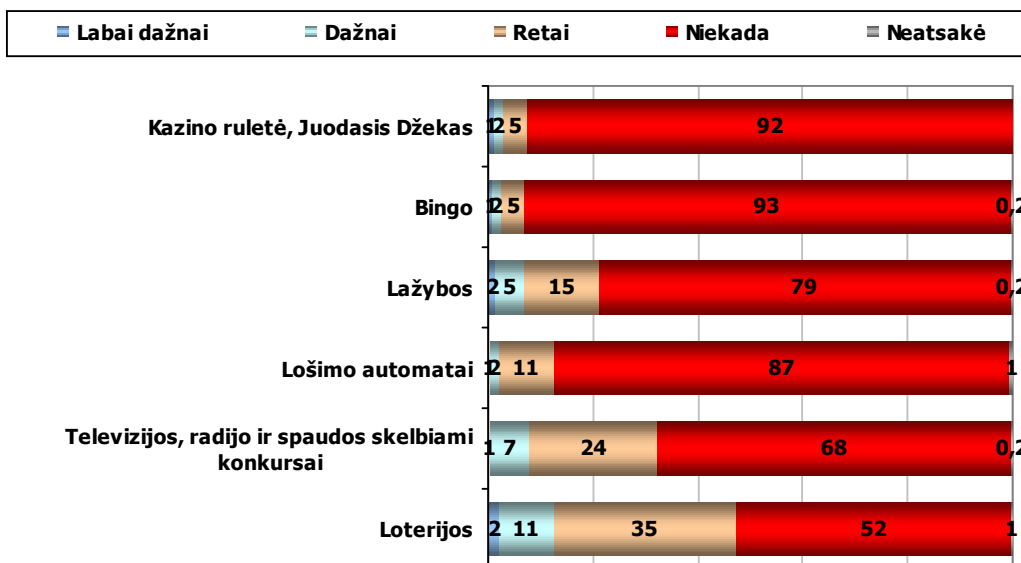

3.10.8 paveikslas. Tiriųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį valandomis per dieną (proc., N=401)

Dažniausiai internetu naudojasi 1–3 val. per dieną (46 proc.). Iki valandos prie interneto praleidžia 26 proc. respondentų. 19 proc. internetu naudojasi 3–5 val. 7 proc. tai daro 5 val. ar ilgiau (žr. 3.10.8 pav.).

Iki 1 val. internete per dieną dažniau praleidžia kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,021$).

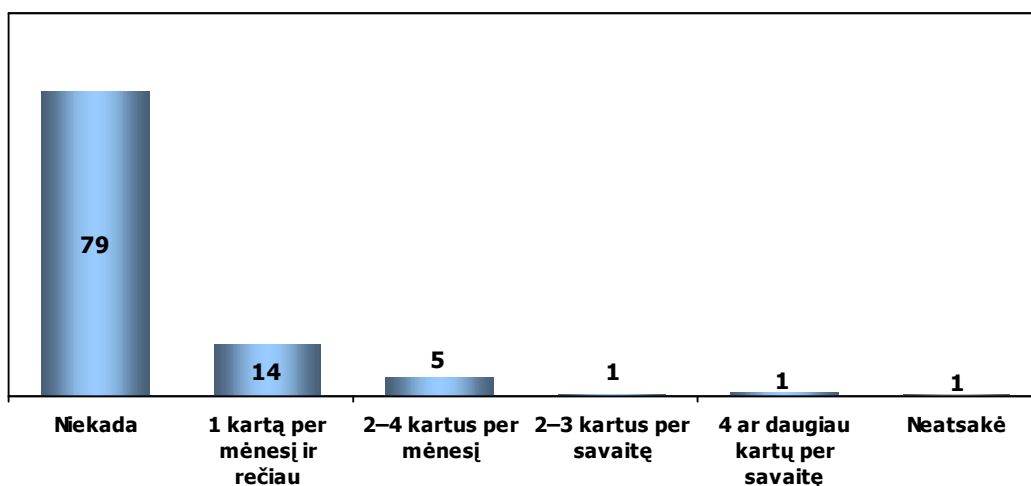
Lošimo įpročių rodiklis – 6 lošimo būdai, vertinami 4 rangų dažnumo skalėmis nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lošimo įpročių rodiklį (proc., N=401)

Dažniausiai pasitaikantis lošimo būdas yra loterijos: 48 proc. respondentų bent retkarčiais perka loterijos bilietus. 32 proc. teko dalyvauti įvairiuose televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose. Lažybose teko dalyvauti 22 proc. apklaustųjų. Lošti automatais – 13 proc. (žr. 3.10.9 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis – matuojamas migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.10 paveikslas. Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis (proc., N=401)

Didžioji dauguma respondentų per paskutinius šešis mėnesius nevartojo jokių migdomųjų, raminamųjų vaistų (79 proc.). 14 proc. vartojo 1 kartą per mėnesį ar rečiau. 7 proc. per pastaruosius šešis mėnesius migdomuosius arba raminamuosius vaistus vartojo 2–4 kartus per mėnesį ar dažniau (žr. 3.10.10 pav.).

Migdomuosius / raminamuosius vaistus bent kartą per mėnesį dažniau tenka vartoti moterims (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, apskritai 14–29 metų amžiaus jaunuoliai labiausiai paplitusius žalingu įpročiu įvardijo **alkoholio vartojimą** („*alkoholis*“, „*gėrimas*“, „*alkoholio vartojimas*“, „*alkoholizmas*“, „*labai geria*“, „*alus*“).

Taip pat susirūpinimą kelia ir šie įpročiai:

- ✓ **per dažnas naudojimasis kompiuteriu** („*priklausomybė kompiuteriui, internetui*“)
- ✓ **narkotikų vartojimas** („*narkotikai*“, „*narkotikų vartojimas*“)
- ✓ **nesveika mityba** („*nesveikas maistas ir gyvensena*“)
- ✓ **rūkymas** („*rūko*“, „*rūkymas: cigarečių, kaljano*“)
- ✓ **necenzūrinių žodžių vartojimas** („*keikiasi*“).

Kokybinio tyrimo metu, jaunuolių buvo teiraujama, kas jų manymu padėtų sumažinti bendraamžių žalingų įpročių kiekį. 14–18 m. amžiaus informantai siūlo:

- ✓ **uždrausti pardavinėti / pirkti cigaretes ir alkoholį** („*uždrausčiau pirkti*“, „*uždrausčiau pardavinėti cigaretes jaunimui ir dažnai tikrinčiau*“, „*drausčiau prekiauti ir atidžiai tikrinčiau pardavėjus*“)
- ✓ **didinti cigarečių ir alkoholinių gėrimų kainas** („*pakelčiau svaigalų ir narkotinių medžiagų kainas, kad jaunimas neišgalėtų jų nusipirkti*“).

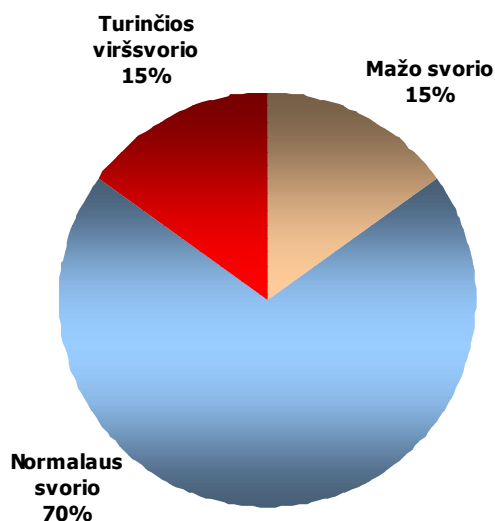
Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) žalingų įpročių mastą siūlo mažinti ir šiais būdais:

- ✓ **bet kokių draudimų naikinimu** („*viską leisčiau, taip tada tampa nebeįdomu, kai viską lengvai gauni*“)
- ✓ **narkotikus vartojančių asmenų įkalinimu** („*vartojančius narkotikus grūsčiau į kalėjimus, priverstinio darbo stovyklas*“).

3.11. Mityba ir poilsis

Ši rodiklių grupė sudaryta iš fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodiklių.

Kūno masės indekso rodiklis (KMI). Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas leidžia nustatyti, ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis. Kūno masės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę: *kūno masė/ūgis²* (*pastaba: čia kūno masė matuojama kilogramais, o ūgis – metrais*). Merginos skirstomos į tris intervalus pagal KMI: iki 18,5 – mažo svorio, 18,5–24 – normalaus svorio, virš 24 – turinčios viršsvorio.

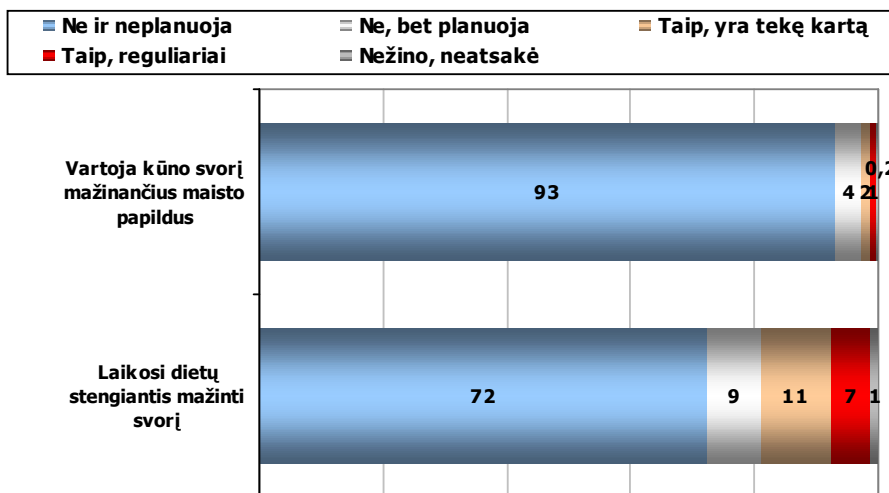

3.11.1 paveikslas. Merginų kūno masės indekso rodiklis (proc., N=201)

Vidutinis merginų kūno masės indeksas – 22,2. Šis rodiklis patenka į normalaus svorio kategoriją.

Daugumos apklaustų merginų (70 proc.) kūno masės indeksas yra normalus. Po 15 proc. tiriamųjų turi viršsvorio arba yra per mažo svorio (žr. 3.11.1 pav.).

Svorio mažinimo rodikliai yra du: kūno svorį mažinančių papildų vartojimas ir dietų laikymasis. Jie matuojami keturių rangų skalėmis nuo „ne (nevartoja / nesilaiko) ir neplanuoja“ iki „taip (vartoja / laikosi), reguliariai“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

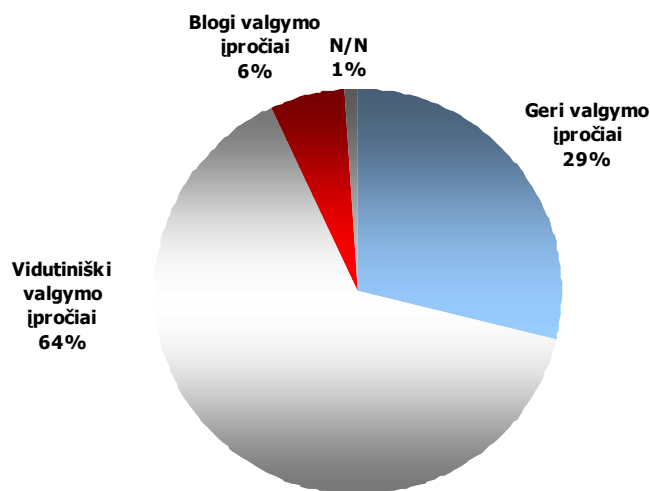
3.11.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal svorio mažinimo rodiklius (proc., N=401)

Tyrimo duomenimis, dauguma respondentų neplanuoja vartoti kūno svorį mažinančių maisto papildų (93 proc.) bei neketina laikytis dietų (72 proc.). 7 proc. apklaustųjų teigia planuojantys, yra bent kartą vartoję arba reguliariai vartojantys svorį

mažinančius maisto papildus. 27 proc. planuoja, yra bent kartą laikęsi arba reguliariai laikosi svorį mažinančių dietų (žr. 3.11.2 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos teigiamos migdomųjų vaistų vartojimo dažnumo koreliacijos su kūno svorį mažinančių vaistų vartojimo (Spearmano $\rho=0,142$, $p=0,004$) ir dietų siekiant mesti svorį laikymosi (Spearmano $\rho=0,180$, $p=0,007$) dažnumais. Tai reiškia, kad kūno svorį mažinančius preparatus vartojantieji ar dietų besilaikantieji dažniau vartoja raminamuosius vaistus. Taip pat nustatyta vidutinio stiprumo statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp kūno svorį mažinančių preparatų vartojimo ir dietų laikymosi siekiant mažinti kūno svorį (Spearmano $\rho=0,328$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad apsisprendusieji mažinti kūno svorį tai daro tiek laikydamiesi dietų, tiek vartodami kūno masę mažinančius preparatus. Dažniau neketina laikytis dietų stengiantis mažinti svorį vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,022$).

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie valgymo įpročius. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kiek kartų per savaitę pastarąjį mėnesį jie valgė pusryčius, vakarienę, vartojo „sveikus“ ir „nesveikus“ produktus. Suminis gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogus / neteisingus / nesveikus, o 32 – gerus / teisingus / sveikus valgymo įpročius, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresni valgymo įpročiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: blogus (nuo 8 iki 16), vidutiniškus (nuo 17 iki 24) ir gerus (nuo 25 iki 32) valgymo įpročius turintieji.

3.11.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklį (proc., N=401)

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio vidutinė reikšmė – 22,3. Tai reiškia, kad Jurbarko rajono jaunuoliams būdingi vidutiniškai sveikos mitybos įpročiai.

64 proc. apklaustųjų pasižymi vidutiniškais sveikos mitybos įpročiais. 29 proc. tyrimo dalyvių valgymo įpročiai geri, 6 proc. – blogi (žr. 3.11.3 pav.).

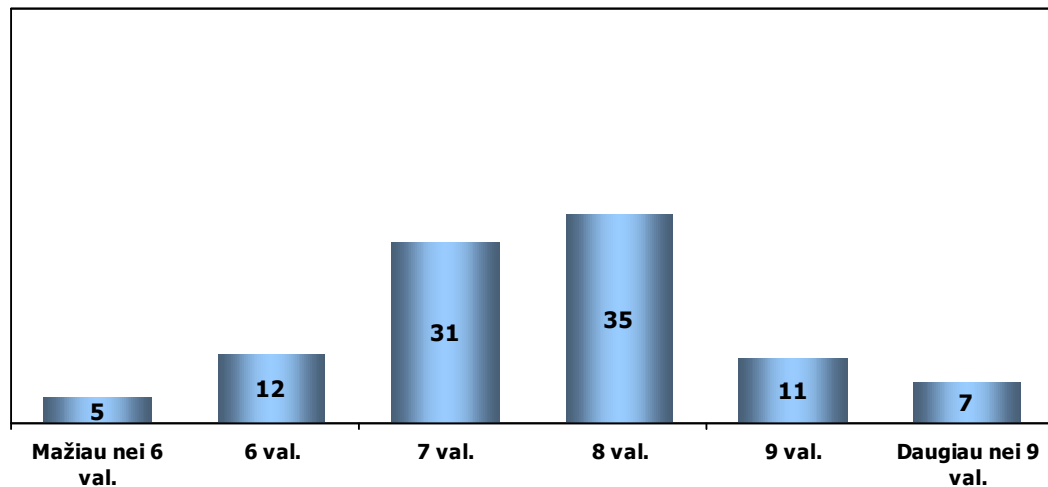
Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių prastą maitinimąsi sieja su šiais veiksniais:

- ✓ **laiko gamintis patiems stoka** („neranda laiko pasigaminti maisto“, „neturi daug laiko ir renkasi pusfabrikačius“)
- ✓ **neskanus maistas mokymo įstaigose** („mokykloje nepatinka valgyklos maistas, todėl mes perkame pusfabrikačius“)
- ✓ **tingėjimas pasigaminti pačiam** („jaunimas tingi gaminti“)
- ✓ **didelė „greito maisto“ pasiūla** („visur labai daug greito maisto“)
- ✓ **maisto kultūros nebuvimas, informacijos stoka** („trūksta informacijos apie sveiką maistą“)
- ✓ **prioriteto skyrimas skaniam, o ne sveikam maistui** („turbūt skonio receptoriai stipresni už sveiką protą“)
- ✓ **reklamos, vakarų valstybių įtaka** („reklama, europietiško vartotojiškumo mada“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) paminėjo ir šiuos veiksnius:

- ✓ **mažas informuotumas apie nesveiko maisto pasekmes organizmui** („todėl, kad niekas neinformuoja jaunimo apie sveiką mitybą“, „nesusimąsto apie pasekmes“)
- ✓ **sveiko maisto stoka prekyvietėse** („nes nėra gero maisto parduotuvėse“, „nes niekur nėra pirkti sveiko maisto“)
- ✓ **pinigų stygius** („nėra pajamų sveikam maistui“, „lėšų trūkumas geram maistui“).

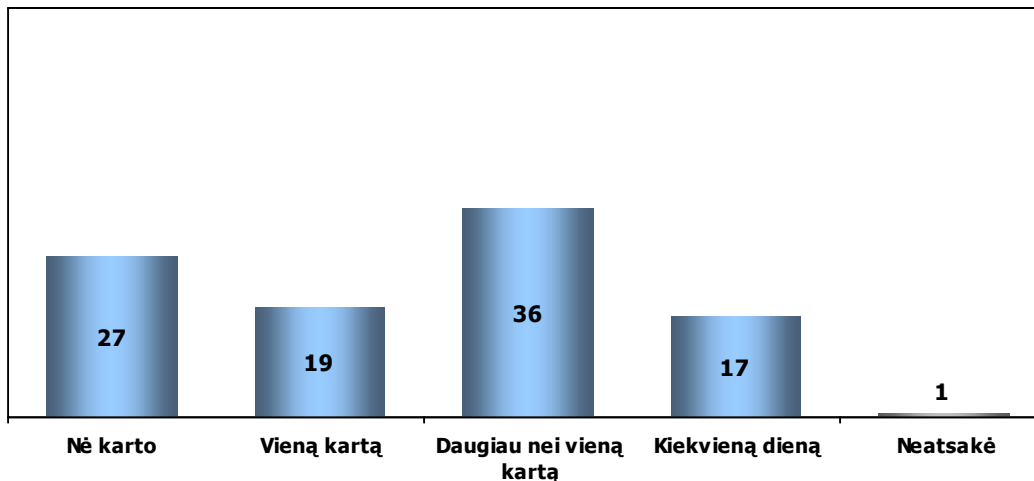
Miego rodiklis – matuojamas valandomis, skirtomis vidutiniškai per parą miegui pastarąjį mėnesį, matuojamas 6 rangų skale, kuri kinta nuo „mažiau nei 6 val.“ iki „daugiau nei 9 val.“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus

3.11.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal miego rodiklį (proc., N=401)

35 proc. tyrimo dalyvių per pastarąjį mėnesį miegojo po 8 val. per parą. 31 proc. miegojo po 7 val. 18 proc. – po 9 val. ar ilgiau. 17 proc. – po 6 ar mažiau valandų (žr. 3.11.4 pav.).

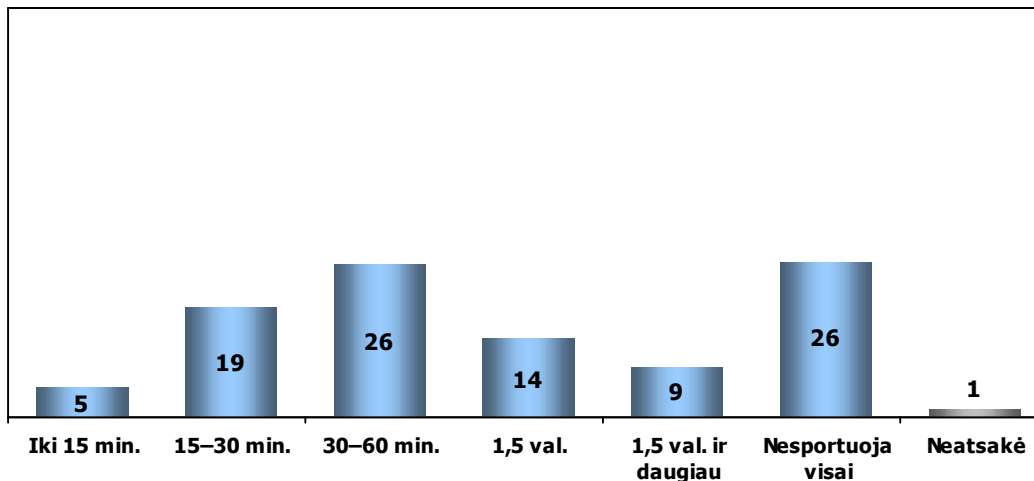
Fizinis aktyvumas matuojamas dviem rodikliais. Pirmas – kiek kartų per savaitę sportuoja, matuojamas keturių rangų skale nuo „niekada“ iki „kiekvieną dieną“. Antras – kiek vidutiniškai laiko vienu kartu sportuoja, šešių rangų skale nuo „nesportuoju“ iki „1,5 val. ir daugiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.11.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą kartais per savaitę (proc., N=401)

53 proc. respondentų sportuoja bent kelis kartus per savaitę. 19 proc. sportuoja kartą per savaitę. 27 proc. – išvis nesportuoja (žr. 3.11.5 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo per savaitę ir dietų laikymosi stengiantis mesti svorį dažnumo (Spearmano $\rho = -0,118$, $p = 0,018$). Tai rodo, kad dažniau sportuojantys jaunuoliai yra mažiau linkę laikytis dietų, siekdami mažinti kūno svorį. Dažniau visai nesportuoja moterys (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir vyriausi (24–29 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,020$).

3.11.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą laiko trukme per dieną (proc., N=401)

Sportavimui per dieną skiriama trukmė yra įvairi: 23 proc. tam skiria 1,5 val. ar daugiau, 24 proc. sportuoja iki pusvalandžio per dieną, 26 proc. – 30–60 min. (žr. 3.11.6 pav.).

Nustatyta stipri neigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo per savaitę ir per kartą (Spearmano $\rho = -0,444$, $p < 0,001$). Tai rodo, kad tie, kurie sportuoja rečiau, tam vienu kartu skiria daugiau laiko. Daugiausiai laiko sportui per kartą dažniau skiria vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir jauniausi apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,008$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai bendraamžių mažą fizinį aktyvumą sieja su šiais veiksniais:

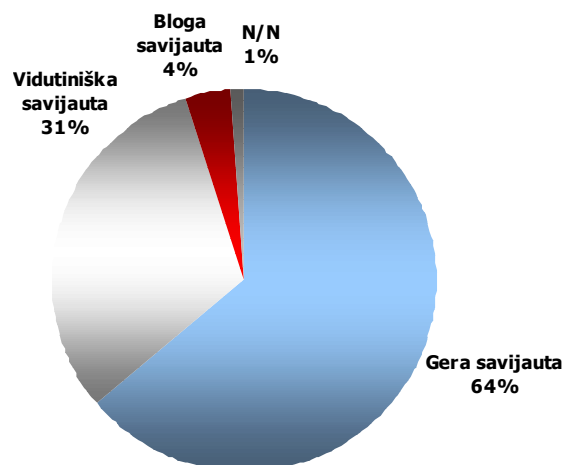
- ✓ **didelis prisirišimas prie kompiuterio, interneto, TV** („dėl „facebook“ svetainės įtakos“, „nes jiems įdomu tik kompiuteriai“, „dėl kompiuterių ir interneto, prie kurių daugumą savo laiko praleidžia šiuolaikinis jaunimas“, „jie daugiau laiko linkę bendrauti su kitais draugais internetu, todėl daugiau laiko praleidžia sėdėdami namie“, „didelę įtaką daro kompiuteriai“)
- ✓ **nesidomėjimas sportu** („mažas fizinis aktyvumas dėl menko domėjimosi sporto šakomis“)
- ✓ **didelis mokymosi krūvis** („dėl sunkaus pamokų grafiko“)
- ✓ **tinginystė** („jie visi tinginiai“, „tingi“).

Vyresnieji (19–29 m.) mano, kad mažas fizinis aktyvumas gali būti sietinas ir su šiais veiksniais:

- ✓ **daug laiko reikalaujantys šeimos poreikiai** („šeima, vaikai, vyrai neleidžia, jiems laiko daug skiriama“)
- ✓ **brangios sporto klubų paslaugos** („sporto klubai yra brangūs“)
- ✓ **didelis darbo krūvis** („tas pats darbo krūvis neleidžia užsiimti sportu“)
- ✓ **žalingi įpročiai** („turi žalingų įpročių“).

Visgi kaip pagrindinę mažo fizinio aktyvumo sąlygą, šios amžiaus grupės jaunuoliai (kaip ir 14–18 m. amžiaus jaunuoliai) išskyrė **prisirišimą prie kompiuterių, interneto, TV** („daug laiko atima kompiuteris“, „užsiima su kompiuteriais“, „technologijos išstumia fizinį aktyvumą, patogia ir įdomiau sėdėti namie prie kompiuterio“).

Fizinės savijautos rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 4 indikatoriai, apie patiriamus skausmus ar fizinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį jiems skaudėjo arba teko vartoti vaistus. Suminio fizinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 4 iki 16: 4 reiškia blogą / silpną, o 16 – gerą fizinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė fizinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 4 iki 7), vidutiniška (nuo 8 iki 12) ir gera (nuo 13 iki 16) fizinė sveikata.

3.11.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė fizinės savijautos rodiklio reikšmė – 12,8. Šis rodiklis patenka tarp vidutinės ir geros fizinės sveikatos kategorijų.

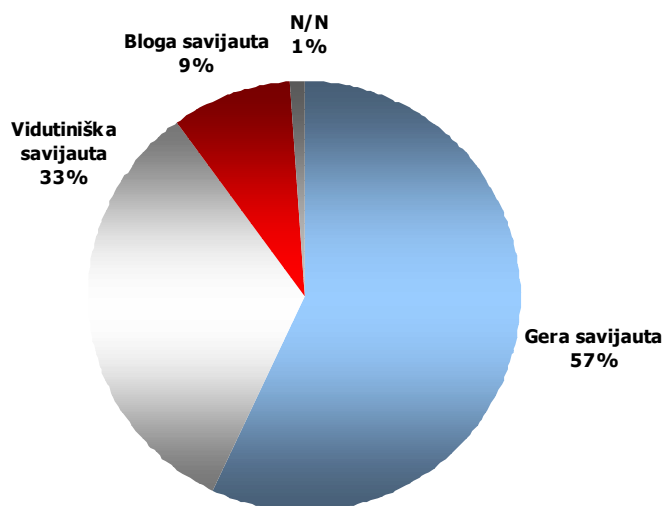
64 proc. tiriamųjų pasižymi gera fizine savijauta. 31 proc. nustatytas vidutiniškas savijautos rodiklis. 4 proc. būdinga bloga savijauta (žr. 3.11.7 pav.).

Gera fizine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,045$).

3.12. Psichologinė savijauta

Šios grupės rodiklius sudaro psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo rodikliai.

Psichinės savijautos suminis rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 8 indikatoriai, apie įvairius emocinius, psichinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį juos kankino nerimas, nemiga, liūdesys ir pan. Suminio psichinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogą / silpną, o 32 – gerą psichinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė psichinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 8 iki 16), vidutiniška (nuo 17 iki 24) ir gera (nuo 25 iki 32) psichinė sveikata.

3.12.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos suminį rodiklį (proc., N=401)

Vidutinė psichinės savijautos suminio rodiklio reikšmė – 24,3; reiškianti geresnę nei vidutinę psichinę Jurbarko rajono jaunuolių savijautą.

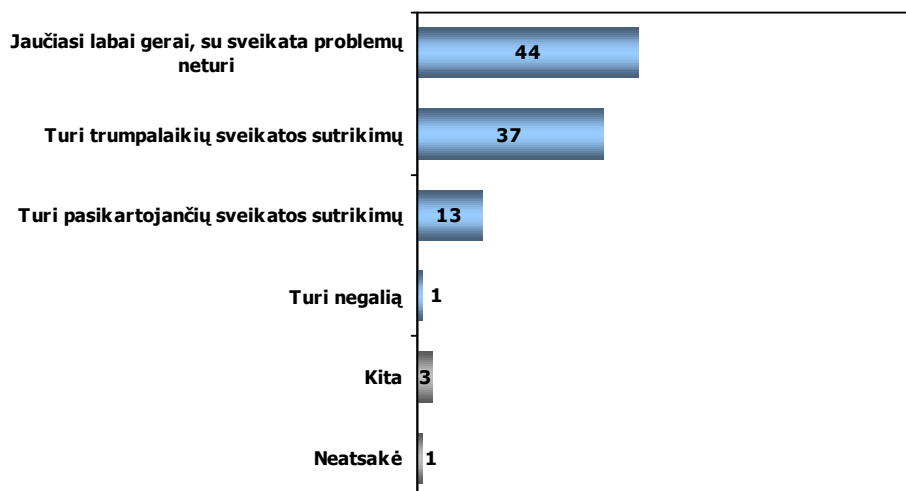
57 proc. jaunuolių pasižymi gera psichine savijauta. 33 proc. per pastarąjį mėnesį yra susidūrę su juos kankinančiu nerimu, nemiga, liūdesiu. 9 proc. psichinė savijauta bloga (žr. 3.12.1 pav.).

Nustatyta stipri teigiama koreliacija tarp fizinės ir psichinės sveikatos rodiklių (Spearmano $\rho=0,545$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie geriau jaučiasi fiziškai, geriau jaučiasi ir psichiškai. Gera psichine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir vyriausi apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,018$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus informantai mano, kad jų amžiaus jaunuolių psichologinę savijautą pagerintų:

- ✓ **teigiamo požiūrio į gyvenimą formavimas** („keisti požiūrį į gyvenimą“)
 - ✓ **sąlygų gerinimas mokyklose** („mažinti stresą mokykloje, mažinti patyčių skaičių mokykloje, didinti psichologinių darbuotojų skaičių mokykloje“)
 - ✓ **pagarbaus elgesio mokymas** („uždrausti keiktis“, „mokyti savigarbos, pagarbaus elgesio, netoleruoti blogai besielgiančių“)
 - ✓ **kokybiškas miegas** („išsimiegoti“).
- Vyresnieji (19–29 m.) siūlo:
- ✓ **mažinti jaunuolių patiriamo psichologinio ir fizinio smurto kiekį** („mažinti patyčias, smurtą, lavinti savigarbą, pasitikėjimą savimi“)
 - ✓ **gerinti įsidarbinimo sąlygas** („didesnių įsidarbinimo galimybių kūrimas“)
 - ✓ **gerinti studijų kokybę** („studijų kokybės gerinimas, pigesnės mokyklos“)
 - ✓ **didinti atlyginimus** („didesnių atlyginimų“).

Sveikatos būklės subjektyvus rodiklis matuojamas 4 rangų skale, kuri kinta nuo „jaučiatės labai gerai, su sveikata problemų neturite“ iki „turite negalią“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

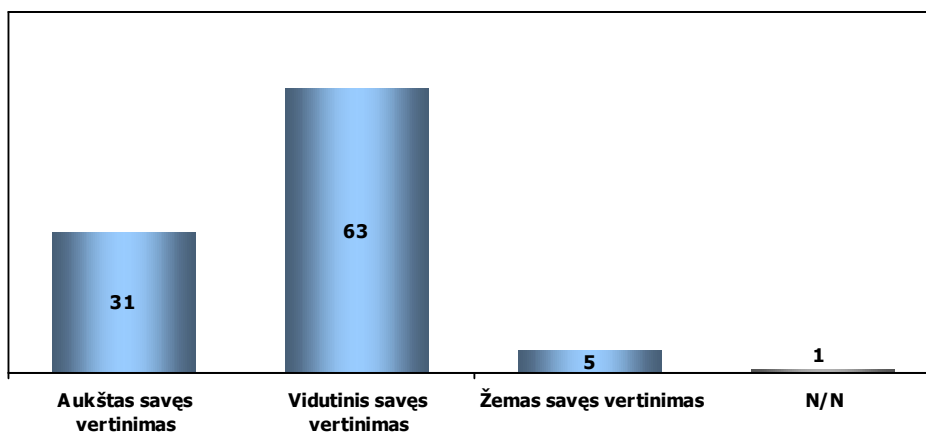

3.12.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sveikatos būklės subjektyvų rodiklį (proc., N=401)

Didžioji dalis tiriamųjų arba jaučiasi gerai (44 proc.), arba turi trumpalaikių sveikatos sutrikimų (37 proc.). 13 proc. apklaustųjų teigė turintys pasikartojančių sveikatos sutrikimų, 1 proc. – negalią (žr. 3.12.2 pav.)

Gerai jaučiasi ir problemų su sveikata dažniau neturi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Savęs vertinimo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 10 indikatorių, išreiškiančių tiriamųjų suvokimus apie save, savo vertę, pasitenkinimą savimi ir pan. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, ar jie sutinka su juos apibūdinančiais teiginiais. Suminio savęs vertinimo rodiklio reikšmės kinta nuo 10 iki 40: 10 reiškia žemą, o 40 – aukštą savivertę, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnė savivertė. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 10 iki 20), vidutinis (nuo 21 iki 30) ir aukštas (nuo 31 iki 40) savęs vertinimas.

3.12.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc., N=401)

Savęs vertinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 28,5. Tai parodo, kad Jurbarko rajono jaunimo savęs vertinimo rodiklis yra vidutinis.

63 proc. apklausos dalyvių priskirtini vidutinio savęs vertinimo kategorijai. 31 proc. pasižymi aukštu, 5 proc. – žemu savęs vertinimu (žr. 3.12.3 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos teigiamos koreliacijos tarp savęs vertinimo ir fizinės (Spearmano $\rho=0,216$, $p<0,001$), psichinės (Spearmano $\rho=0,229$, $p<0,001$) sveikatos suminių ir gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių (Spearmano $\rho=0,155$, $p=0,002$) rodiklių. Tai reiškia, kad geriau save vertinti yra linkę geriau fiziškai ir psichiškai besijaučiantys ir sveikesniais valgymo įpročiais pasižymintys apklaustieji. Aukštu savęs vertinimu dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai prastą požiūrį į save sieja su šiais aspektais:

- ✓ **netinkamas mokytojų elgesys** („nemažai pažeminimų patiriama ir iš mokytojų pusės“)
- ✓ **negatyvi patirtis šeiminiuose santykiuose** („tai gal nuo šeimos ateina“)
- ✓ **didelis mokymosi krūvis** („dėl per didelio pamokų, namų darbų skaičiaus“)
- ✓ **patiriamos patyčios** („patyčios mokykloje“).

Vyresnieji (19–29 m.) sieja ir su šiais aspektais:

- ✓ **nepasitikėjimas savimi** („pasitikėjimo trūkumas“, „dėl nepasitikėjimo savo jėgomis“)
- ✓ **grožio kultas** („galbūt todėl, kad per daug išvystytas ir išaukštintas fizinis grožis, materialios vertybės“)
- ✓ **neįvertinimas** („galbūt dėl to, kad kiti jų neįvertina, nepagiria, nepaskatina ką nors daryti“, „tėvai jais nepasitiki“)
- ✓ **negatyvių nuotaikų vyravimas visuomenėje** („nes bendra psichologinė atmosfera visuomenėje prasta“)
- ✓ **jaunuolių abejingumas** („nes patys apsileidę, ant visko „padėję“).

Jaunesnioji tyrime dalyvavusi jaunuolių grupė (14–18 m.) prastą požiūrį į save siūlo gerinti:

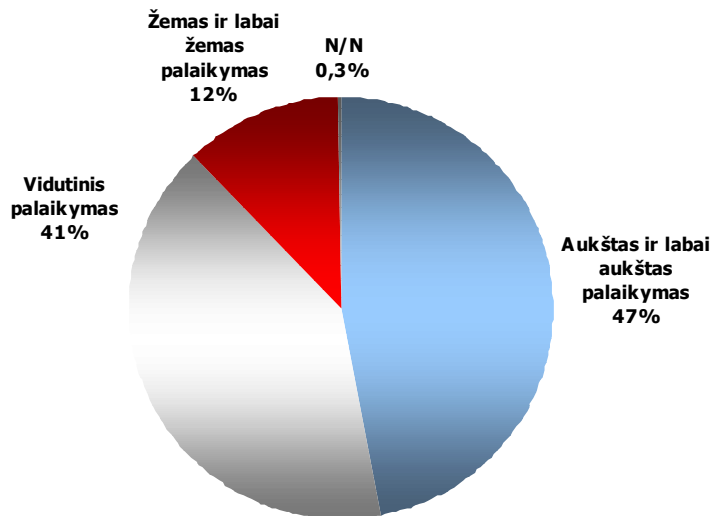
- ✓ **bendraujant su supratingais ir pagarbiais draugais, artimaisiais** („ieškoti tokio draugų rato, kurie gerbtų, kur jaustumėsi gerai, kalbėtis su tėvais kodėl blogai jautiesi“)
- ✓ **lavinant save, skiriant sau dėmesį bei meilę** („lavinti save“, „labiau mylėti save tokį, koks esi“)
- ✓ **nekreipiant dėmesio į aplinkinių kalbas** („nekreipti dėmesio į apkalbėjimus, gyventi dėl savęs, ugdyti savo savigarbą“).

Vyresnieji (19–29 m.) jaunuoliai, be jau minėtų aspektų, prastą požiūrį į save siūlo gerinti:

- ✓ **prisijungiant prie patinkančios organizacijos veiklos** („prisijungti prie kokios nors organizacijos veiklos“, „aktyviau įsitraukti į įvairių organizacijų veiklą“)
- ✓ **naudojantis draugų, literatūros pagalba** („pakeisti požiūrį į save draugų ir literatūros pagalba“)
- ✓ **bendraujant su juos palaikančiais asmenimis** („bendrauti su gerais asmenimis, juos palaikančiais“)
- ✓ **daugiau dėmesio skiriant asmeninių savybių, emocijų, elgesio tobulinimui** („mylėti save“, „daugiau šypsotis ir nepraleidinėti progų“, „save vertinti visada teigiamai“, „daugiau prisžiūrėti, nevalkatauti“).

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikras palaikymą išreiškiančias patirtis iš šeimos narių, kurie rodo,

kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Kiekvienas indikatorius vertinamas trijų rangų skale, tiriamieji prašomi nurodyti, kaip dažnai per paskutines 30 dienų jų šeimos nariai (globos namų darbuotojai) išvardytais būdais išreiškė palaikymą. Suminio socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21: 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas ir labai žemas (nuo 7 iki 12), vidutinis (nuo 13 iki 17) ir aukštas ar labai aukštas (nuo 18 iki 21) socialinis palaikymas šeimoje.

3.12.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=401)

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio vidutinė reikšmė – 16,8; t. y. kiek aukštesnis nei vidutinis šeimos narių / globėjų palaikymo rodiklis.

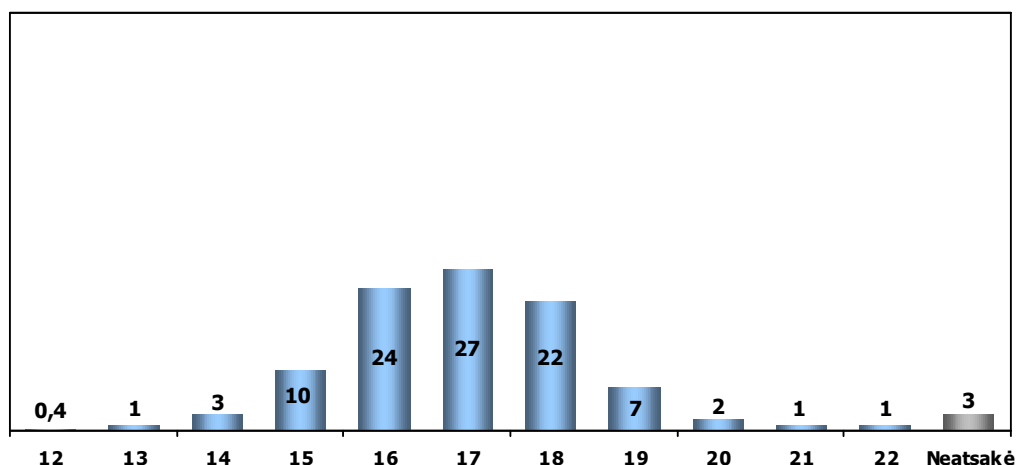
Grupei, pasižymintys aukštu / labai aukštu šeimos narių socialinio palaikymo lygiu, priskirtini 47 proc. apklaustųjų, vidutiniu – 41 proc., žemu ir labai žemu – 12 proc. (žr. 3.12.4 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio silpnos teigiamos koreliacijos su fizinės savijautos (Spearmano $\rho=0,149$, $p=0,003$) ir psichinės savijautos (Spearmano $\rho=0,130$, $p=0,011$) rodikliais. Tai reiškia, kad kuo jaunimas susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo, tuo geriau psichiškai ir fiziškai jaučiasi. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio koreliacija su gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių (Spearmano $\rho=0,194$, $p<0,001$) rodikliu. Tai rodo, kad sveikesniais valgymo įpročiais pasižymintys jaunuoliai susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo. Aukšto ir labai aukšto šeimos narių socialinio palaikymo dažniau susilaukia kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,014$).

3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šią grupę sudaro lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

Pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklis – metai, kada turėjo pirmus lytinius santykius, atsakyti, jei tokius turėjo. Pateikiamas pirmų lytinių santykių amžiaus vidurkis bei pasiskirstymas pagal metus, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius.

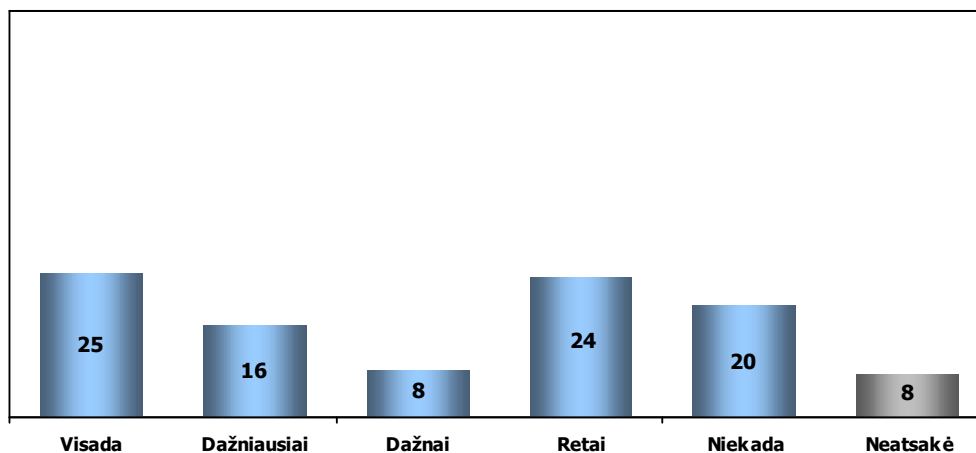
3.13.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklį (proc., N=226)

Turėję lytinių santykių nurodė 56 proc. respondentų. Vidutinis pirmų lytinių santykių amžius – 16,9 metų.

Dauguma (73 proc.) lytinį gyvenimą pradėjusių respondentų pirmuosius lytinius santykius turėjo būdami 16–18 metų. 14,4 proc. lytinius santykius pradėjo jaunesniame amžiuje. 11 proc. – būdami vyresnio amžiaus (žr. 3.13.1 pav.).

Lytinių santykių dažniau yra turėję vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu, matuojamas 5 rangų skale pagal dažnumą, nuo „visada“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

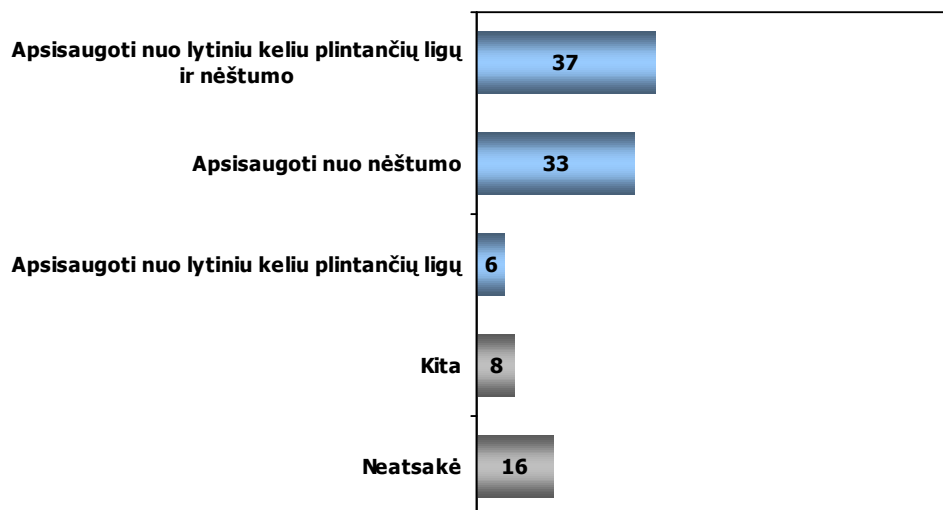

3.13.2 paveikslas. Naudojimas kontracetinėmis priemonėmis lytinių santykių metu (proc., N=226)

25 proc. kontracetinėmis priemonėmis lytinių santykių metu naudojasi visada, 16 proc. – dažniausiai, 8 proc. – dažnai. 24 proc. respondentų nurodė, kad kontracetinėmis priemonėmis naudojasi retai, 20 proc. – jomis išvis nesinaudoja (žr. 3.13.2 pav.).

Visada naudojantys kontracetines priemones dažniau teigė jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

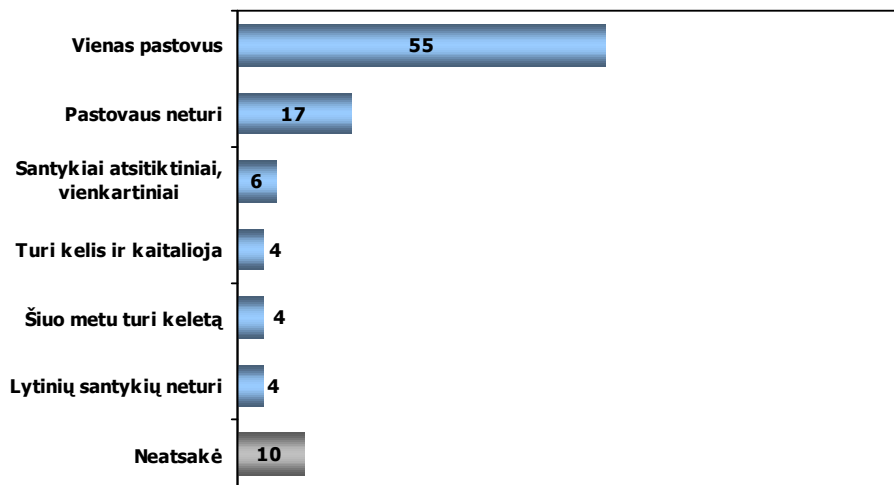
Kontracetinių priemonių naudojimo priežastys – pateikiamos 3 priežastys ir galimybė nurodyti kitą variantą, leidžiama pasirinkti vieną atsakymą. Pateikiamas tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.3 paveikslas. Kontracetinių priemonių naudojimo priežastys (proc., N=196)

37 proc. apklaustųjų kontracetinėmis priemonėmis naudojasi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei nėštumo. 33 proc. šias priemones pasirenka tik tam, kad apsisaugotų nuo nėštumo. 6 proc. – tam, kad apsisaugotų nuo lytiniu keliu plintančių ligų (žr. 3.13.3 pav.).

Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas. Prašoma pasirinkti tinkamą variantą. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.4 paveikslas. Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas (proc., N=226)

Daugiau nei pusė jaunuolių nurodė, kad turi vieną pastovų partnerį (55 proc.). 17 proc. teigė, kad pastovaus partnerio neturi. 8 proc. šiuo metu turi kelis partnerius. Atsitiktinių, vienkartinių santykių pareiškė turintys 6 proc. apklaustųjų (žr. 3.13.4 pav.).

Vieną pastovų lytinį partnerį dažniau turi vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuolių manymu, norint, kad netruktų informacijos apie lytinius santykius, reikia:

- ✓ **mokyti apie tai mokyklose** („daryti paskaitas pamokų metu“, „keisti mokymų planus, kad apie tai būtų mokom ne tik 9 – oje klasėje, bet ir vėliau“, „skleisti informaciją mokyklose“)
- ✓ **informaciją pateikti specialiame interneto tinklapyje** („sukurti internetinį puslapį jaunimui apie lytinius santykius“).

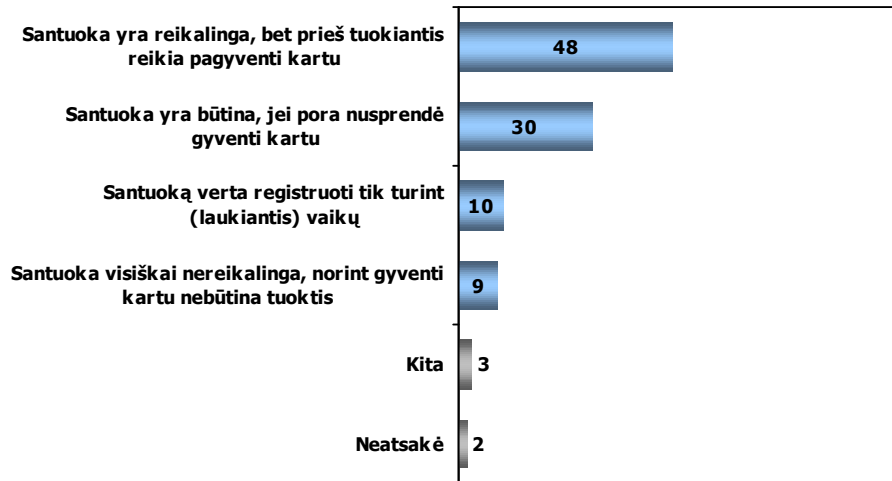
Vienas jaunuolis mano, kad **informacijos yra pakankamai** („netrūksta jiems informacijos“). Kito jaunuolio teigimu, **informacijos netrūksta, bet jaunuolius reikia pamokyti ja naudotis** („nemanau, kad informacijos mažai, tik jie gal ją nesugeba pasinaudoti, manau, kad reikia mokyti naudotis informacija“).

Kitai nei jaunesniųjų informantų grupė, vyresnieji (19–29 m.) labiau linkę manyti, kad **informacijos apie lytinius santykius yra pakankamai** („jos netrūksta, tik reikia susirasti“, „jos netrūksta“, „nemanau, kad trūksta“, „manau, kad jaunimas pakankamai informuotas apie lytinius santykius“).

Keletas 19–29 m. amžiaus jaunuolių informuotumą apie lytinius santykius siūlo gerinti:

- ✓ **pokalbiais su vyresnio amžiaus asmenimis, tėvais** („tėvai ir vaikai apie tai turi kalbėtis“, „bendrauti su vyresniais žmonėmis“).

Nuostatos santuokos atžvilgiu, pateikiami keturi teiginiai apie tai, kada ir kodėl reiktų susituokti. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.5 paveikslas. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc., N=401)

48 proc. Jurbarko rajono jaunuolių linkę manyti, kad santuoka yra reikalinga, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu. 30 proc. mano, kad, norint gyventi kartu, santuoka yra būtina. 10 proc. laikosi nuomonės, kad santuoka reikalinga tik turint (laukiantis) vaikų. 9 proc. teigia, kad, norint gyventi kartu, santuoka visiškai nereikalinga (žr. 3.13.5 pav.).

Nuomonės, kad santuoka būtina, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu, dažniau laikosi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,039$).

19–29 metų amžiaus informantai mano, kad siekiant šeimoje išlaikyti darną, svarbiausia:

- ✓ **bendravimas, laisvalaikio leidimas kartu, problemų aptarimas** („visos šeimos bendrumas, laisvalaikiai, šventės, problemos – visada kartu“, „kalbėti apie problemas“, „leisti problemas spręsti vaikams“, „kalbėjimas“)
- ✓ **pagarba, supratimas** („gerbti“, „vienas kito supratimas“)
- ✓ **atvirumas, vienas kito palaikymas** („atvirumas, palaikymas“)
- ✓ **rūpestis vienas kitu** („turi rūpintis vieni kitais“).

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBEI

Nemaža dalis moksleivių (~40 proc.) pasižymi tik vidutiniu pasitenkinimu mokykla bei ribotais gebėjimais joje kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. Pastebėta, jog šie gebėjimai tiesiogiai susiję su bendra jaunimo psichine savijauta, pasitikėjimu savo jėgomis ir šeimos narių socialiniu palaikymu: su užduotimis mokykloje geriau susitvarko geriau psichologiškai besijaučiantys, labiau savimi pasitikintys ir didesnio šeimos palaikymo susilaukiantys moksleiviai.

Rekomenduotina užtikrinti kuo daugiau galimybių moksleiviams naudotis mokyklos patalpomis ne tik pamokų metu, bet ir laisvu laiku. Šiuo metu daugelis turi galimybę naudotis mokyklos stadionu, tačiau sporto, aktų salės bei klasės / kabinetai po pamokų moksleiviams yra uždari. Didesnės galimybės naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu sudarytų geresnes sąlygas moksleivių integracijai į mokyklos ar klasės bendruomenę. Taip pat padėtų plėsti mokyklos vaidmenį jaunuolių sąmonėje: stiprėtų ne tik funkcinis, bet ir emocinis ryšys su mokymosi įstaiga. Atitinkamai, geresnė psichinė moksleivių savijauta užtikrintų geresnius jų gebėjimus kontroliuoti įvykius ir susidoroti su problemomis.

Dauguma studijuojančių jaunuolių lengvai ar labai lengvai geba įveikti iškylančius sunkumus. Geriau problemas sekasi spręsti psichologiškai tvirčiau besijaučiantiems ir labiau savimi pasitikintiems studentams.

Maždaug ketvirtadalis studijuojančio jaunimo tuo pat metu dirba. Tyrimo rezultatai darbo ir studijų derinimo problemų neatskleidžia.

Studijuoti užsienyje labiau linkę aktyvesni savivaldoje studentai. Pažymėtina, jog studijos užsienyje yra patrauklios nepriklausomai nuo galimybių studijuoti konkrečią specialybę: planuojantys išvykti studijuoti į užsienį svarsto tiek galimybę tęsti studijas toje pačioje srityje, tiek pasinerti į kitą sritį.

Rekomenduotina skatinti jaunimą studijuoti aukštosiose mokyklose iškart po vidurinio išsilavinimo įgijimo – tuomet studijų procesas sklandesnis, jaunuoliai sėkmingiau sprendžia problemas. Taip pat sudaryti sąlygas jaunimui išsamiau susipažinti su Lietuvos aukštųjų mokyklų suteikiamomis galimybėmis ir skatinti rinktis jaunuolių poreikius geriausiai atitinkančią mokslo įstaigą, kadangi vyrauja polinkis aukštąją mokyklą rinktis pagal jos prestižą visuomenėje.

Dauguma dirbančių savivaldybės jaunuolių yra samdomi darbuotojai, dirbantys visą darbo dieną. Tik maždaug kas antras dirbantis jaunuolis dirba pagal specialybę. Tai lemia itin mažas jaunuolių domėjimasis profesija. Tai būdinga tiek mokyklinio amžiaus respondentams, tiek studijuojantiems jaunuoliams, tiek dirbančiam jaunimui. Ši tendencija daro didelę įtaką tolesniam jaunuolių profesinės karjeros vystymuisi bei mažina perspektyvas darbo rinkoje. Didesnis sąmoningumas, renkantis profesiją, lemia mažesnę

asmeninių pažinčių įtaką įsidarbinimo procese. Atitinkamai, sąmoningiau pasirinkusieji specialybę yra mažiau linkę keisti darbą – jiems darbinantis didesnę įtaką turėjo įgytas išsilavinimas, užsienio kalbos mokėjimas, o ne asmeninės pažintys.

Daugumai dirbančiųjų darbdaviai sudaro sąlygas mokytis ir tobulėti, su problemomis darbe susidorojama gerai.

Apie pusė dirbančių jaunuolių ketina keisti darbo vietą. Pagrindinė to priežastis – noras gauti didesnę atlyginimą. Ketinantys išvykti į kitą miestą (dažniausiai didmiestį) tai dažniau motyvuoja didesnėmis galimybėmis pasirinkti darbą, svarstantys apie emigraciją – didesnėmis uždarbio galimybėmis.

Nedirbantys dažniau nurodė nerandantys juos tenkinančio darbo, o darbo ieškosi pirmiausia per darbo biržą bei draugus, pažįstamus. Pagrindinis darbo paieškos kriterijus tiek Lietuvoje, tiek užsienyje: geras atlyginimas.

Su verslumo politika susipažinę 20 proc. jaunuolių. 12 proc. mano, kad Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti savo verslą.

Rekomenduotina stiprinti jaunimo profesinį orientavimą visuose lygmenyse, ypatingą dėmesį skiriant moksleiviams. Specialūs užsiėmimai turėtų skatinti moksleivius pažinti savo pomėgius, patrauklias veiklos sritis, taip pat analizuoti ir atrasti savąsias kompetencijas. Tokio pobūdžio savianalizės pratimai / užduotys / žaidimai turėtų būti papildomi bendra informacija apie konkrečias studijų galimybes Lietuvos aukštojo mokslo švietimo sistemoje bei jų pritaikymą profesinėje veikloje – šalies darbo rinkoje. Moksleivių supažindinimas su konkrečiais sėkmingos karjeros pavyzdžiais taip pat skatintinas. Tuo tikslu mokyklose gali būti organizuojami susitikimai su profesinių aukštųjų pasiekusiais buvusiais moksleiviais, aukštųjų mokyklų atstovais ar verslo (darbdavių) atstovais, galinčiais pateikti praktinių pavyzdžių apie domėjimosi specialybe svarbą.

Taip pat *rekomenduotina* keisti jau studijuojančio jaunimo požiūrį į išsilavinimą ir darbą (itin gajus mitas „darbą galima gauti tik per pažįstamus“) bei didinti jaunimo verslumo skatinimo programų žinomumą bei prieinamumą.

Svarbiausi turiningą laisvalaikį ribojantys faktoriai: finansų trūkumas, didelis mokslo krūvis bei nepakankamas laisvalaikio formų pasirinkimas. Nors dauguma jaunų žmonių yra patenkinti savo laisvalaikiu, lėšos yra pagrindinis faktorius, ribojantis jų laisvalaikio realizavimo galimybes. Tai ypač aktualu vyresnio amžiaus jaunuoliams, turintiems daugiau išlaidų kitoms reikmėms – būstui, vaiko priežiūrai ir t.t.

Dauguma jaunimo įvardintų problemų yra objektyvaus pobūdžio ir savivaldybės tiesioginės galimybės jas pakeisti yra ribotos. *Rekomenduotina* remti NVO, rengiant paraiškas jaunimo užimtumo projektams finansuoti, išnaudoti NVO kūrybinį potencialą, siekiant maksimalios nevyriausybininkų kūrybinio potencialo ir savivaldybės finansinio palaikymo efektyvumo bei sinergijos.

Taip pat *rekomenduotina* sudaryti sąlygas nemokamų renginių jaunimui organizavimui. Savivaldybės jaunimo organizacijos gali kviesti jaunuosius menininkus, saviveiklininkus nemokamai naudotis organizacijos patalpomis (ar lauko erdve) savo renginiams, pristatymams ar kitokiai meninei veiklai. Tokiu būdu būtų skatinamas tiek apskritai jaunimo iniciatyvumas, kūrybinė veikla, savirealizacija, tiek sudaromos sąlygos jų bendraamžiams nemokamai leisti laisvalaikį, pažinti įvairesnes laisvalaikio leidimo formas.

Ši sintezė gali būti skatinama, organizuojant simbolinius įdomiausios jaunimo laisvalaikio formos konkursus ar rinkimus.

Jaunimo santykiai su draugais labiau apibrėžiami kiekybiniais, o ne kokybiniais parametrais: jaunuoliai turi daug draugų (du ir daugiau artimų draugų), lengvai mezga naujas pažintis, tačiau tik kas trečias jaunuolis gali pasigirti aukšta santykių su draugais kokybe (tai labiau būdinga jaunesnio tiriamojo amžiaus atstovams).

Vis dėlto kokybinio tyrimo metu išryškėja jaunimo poreikis palaikyti kokybiškus santykius su draugais: bendrauti, išsipasakoti, sulaukti jų pagalbos, patarimų, užuojautos, palaikymo, paskatinimo, taip pat praleisti laisvalaikį.

Rekomenduotina atkreipti su jaunimu dirbančių psichologų, socialinių darbuotojų dėmesį į rizikos grupę – 14–18 metų jaunuoliai, ypač vaikinai, neturintys tvirto socialinio palaikymo (asocialios šeimos, emigravę tėvai ir pan.) – šio amžiaus jaunuoliai yra linkę megzti naujas pažintis, tačiau neturėdami stipraus socialinio palaikymo gali būti itin lengvai socialiai ir psichologiškai pažeidžiami.

Nors daugumos jaunuolių kaimynystė yra saugi, rizikingoje ar pavojingoje aplinkoje gyvena net 39 proc. apklaustųjų, o pusės respondentų pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis yra vidutinis.

Kokybinio tyrimo duomenimis, kaimynystėje kiek labiau patenkinti vyresnio tiriamojo amžiaus jaunuoliai (24–29 m.). Pagrindinės jaunimo akcentuojamos problemos gyvenamojoje vietovėje: užterštumas, kultūros stoka, žalingi įpročiai, infrastruktūros problemos, laisvalaikio praleidimo vietų stygius, nepakankamas saugumas.

Dauguma jaunuolių gyvena su tėvais ar savo šeima / partneriu. Būstą nuomojasi 15 proc. jaunų savivaldybės gyventojų, 11 proc. turi nuosavą būstą.

Pagrindiniai finansavimo šaltiniai yra tėvų parama bei uždarbis. 30 proc. apklaustųjų pajamos neviršija 500 litų per mėnesį. Kokybiniam tyrimo jaunuoliai, kalbėdami apie gyvenimo sąlygų kokybės supratimą, be finansinio pagrindo paminėjo valstybės politikos stabilumą ir santarvę šeimoje.

Tyrimo dalyvavę jaunuoliai pasižymi itin silpnu pilietiniu aktyvumu. Tai matyti tiek iš mažo domėjimosi politika, tiek iš neaktyvaus dalyvavimo įvairiose pilietinėse ar savanoriškose akcijose, nevyriausybinių organizacijų veikloje. Toks vidutinis aktyvumas būdingas ir aplinkiniams, esantiems jaunimo aplinkoje.

11 proc. dalyvauja NVO veikloje, 10 proc. priklauso neformaliai grupei ar stiliui. Nors įsitraukimas nėra didelis, apskritai jaunų žmonių nuostatos politinio-pilietinio-

socialinio aktyvumo atžvilgiu gana pozityvios: jaunimas jaučiasi laisvas pilietiškai, palankiai vertina žmones, dalyvaujančius visuomeninėje veikloje.

Silpną jaunimo pilietinį aktyvumą iš esmės lemia tai, jog supanti aplinka taip pat pasižymi pasyvumu. Apskritai jaunuoliai neigiamos nuostatos dėl dalyvavimo pilietinėse veiklose neturi, tačiau stokoja iniciatyvos. Todėl jaunimas pirmiausia turi būti skatinimas iš šalies, t.y. per įvairaus profilio jaunimo organizacijas, nevyriausybinės organizacijas ar savivaldos organus. Tai gali būti atliekama per neformalias jaunimo saviveiklos grupes, kviečiant jas plačiau komunikuoti savo veiklą (nebūti „uždaru draugų klubu“) bei atlikti konkrečius savanorystės projektus, įtraukiant savivaldybės bendruomenę. Tokio tipo projektus *rekomenduotina* vykdyti ir mokyklose, siekiant diegti pilietiškumo nuostatų vystymą kuo jaunesniame amžiuje. Įvairūs konkursai tarp mokyklų, orientuoti į savanorystę (pvz., didžiausio aplinkos ploto sutvarkymas, daugiausia labdaros surinkimas), gali duoti teigiamą rezultatą.

69 proc. jaunuolių kasdien naudojami internetu. Dar 25 proc. tai daro bent kelis kartus per savaitę.

Rekomenduojama išnaudoti internetą kaip svarbiausią komunikacinį kanalą regiono jaunimo politikos formavime bei kasdieninių iššūkių ir problemų sprendime.

Tyrimo duomenys rodo, jog alkoholio vartojimas yra labiausiai paplitęs žalingas jaunų žmonių įprotis. Kokybinio tyrimo dalyviai alkoholizmą taip pat įvardija kaip vieną didžiausių bendraamžių problemų. Vis dėlto tyrimo metu nustatytos alkoholio vartojimo grėsmės tikslinei grupei yra sąlyginės, nes tyrimo išėties taškas buvo paties respondento sąmoningas savęs vertinimas.

Tam tikros patirties su narkotikais ar noro juos išbandyti turi 19 proc. respondentų. Visgi daugumos (77 proc.) jaunuolių požiūris į narkotikus vienareikšmiškai neigiamas. 38 proc. jaunuolių reguliariai rūko. Šis rodiklis yra artimas bendram rūkymo paplitimui visuomenėje. Dažniau rūkantys jaunuoliai dažniau linkę ir į narkotikų vartojimą. Tai rodo, jog narkotikai ir rūkalai vartojami ne kaip alternatyva, bet kaip vienas kitą papildantys kvaišalai.

Įvairūs lošimai (išskyrus loterijas) tarp jaunuolių nėra paplitę.

Raminamuosius vaistus yra vartoję 21 proc. apklaustųjų, dažniau moterys.

Kokybinio tyrimo metu išryškėja aiški paties jaunimo atstovų pozicija – siekiant apsaugoti nepilnamečius būtina griežčiau kontroliuoti alkoholio, narkotikų ir rūkalų prieinamumą. Akcentuojamas ne tik formalus draudimas (pvz., prekybos cigaretėmis ar naktinės alkoholio prekybos), bet ir draudimų laikymosi kontrolė. Tam *rekomenduotini* atsitiktiniai policijos pareigūnų reidai jaunimo pasilinksminimo vietose, atokesniuose prekybos taškuose, kur paprastai jaunimas dažnai nevaržomai nusiperka kvaišalų.

Taip pat *rekomenduotina* taikyti kitus tyrimo metodus realiam alkoholio žalos masto ir poveikio savivaldybės jaunimui įvertinimui. Tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad narkotikų paplitimas savivaldybėje yra lokalizuotas konkrečiose grupėse.

Daugumos merginų KMI yra normalus (šis parametras skaičiuotas tik merginoms). Turinčių viršsvorį dalis yra artima turinčių per mažą svorį, tad objektyvių priežasčių nuogaštauti dėl jaunimo viršsvorio nėra. Dietų bent retkarčiais laikosi 27 proc. jaunuolių (dažniau merginos).

Kalbant apie maitinimosi įpročius, sveikumo prasme jie vertintini kaip vidutiniški. Pagrindinės problemos: laiko stoka, neskanus maistas mokymosi įstaigose, finansų trūkumas, sveikos mitybos įgūdžių neturėjimas, nesveiko maisto pasiūla.

Rekomenduotina organizuoti / remti NVO iniciatyvas, nukreiptas į sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo propagavimą vyresnėje jaunimo grupėje bei tarp moterų.

Gera fizine ir psichine savijauta pasižymi vos apie 60 proc. apklaustų jaunuolių. Atitinkamai dauguma save vertina tik vidutiniškai. Šie rodikliai siejasi ne tik tarpusavyje, t.y. geriau besijaučiantys fiziškai taip pat pasižymi geresne psichine sveikata, geriau save vertina, bet ir su mitybos įpročiais. Kuo sveikiau jaunuolis maitinasi, geriau jis (-i) jaučiasi fiziškai, psichiškai ir yra labiau savimi patenkintas.

Fizinės ir psichinės jaunuolių savijautos gerinimas turi prasidėti nuo sveikos gyvensenos, mitybos įpročių ugdymo ir sąlygų šiems įpročiams realizuoti sudarymo. Pastebima, jog fizinis pasyvumas ima formuotis paauglystėje, kuomet jaunuoliai ima aktyviau naudotis kompiuteriu, įsitraukia į bendravimą internetu, kompiuterinius žaidimus. Be to, atsiranda papildomi trukdžiai – rūkymo problemos, noras daugiau laiko praleisti su draugais. Šiame tarpsnyje sportą ima keisti laiko leidimas prie kompiuterio ar susibūrimai, pasilinksminimai su bendraamžiais. Ilgainiui dingsta sportavimo įgūdžiai, jaunuoliams nelieka įpročio būti fiziškai aktyviems ir vėlesniame amžiuje. Siekiant išvengti fizinio aktyvumo sumažėjimo, *rekomenduotina* užtikrinti sąlygas mokiniams sportuoti po pamokų (mokyklos salėje ar stadione). Taip pat būtina skatinti sporto užsiėmimų, būrelių organizavimą mokyklose. Sporto renginių organizavimas, sudarant sąlygas visiems išbandyti jėgas ir įrodyti savo fizinį parengtumą, taip pat gali motyvuoti jaunimą rinktis fiziškai aktyvų laisvalaikį.

Lytinis jaunuolių išprusimas vidutinis: 44 proc. retai arba niekada nenaudoja apsaugos priemonių. Priemonės naudojamos apsaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei neplanuoto nėštumo. Dauguma jaunų žmonių turi vieną pastovų lytinį partnerį.

Savivaldybės jaunimo požiūris į šeimą gana tradicinis: santuoka reikalinga, tačiau daugelis daro išlygų dėl „priešsantuokinio“ pagyvenimo kartu.

Informacijos lytinio švietimo klausimais labiau pasigenda jaunesni (14–18 m.) kokybinio tyrimo dalyviai. Jie itin akcentuoja lytinio švietimo pamokų bei patikimos informacijos internete trūkumą. Tuo tarpu vyresni jaunuoliai linkę manyti, jog informacijos apie lytinius santykius ir šeimos planavimą netrūksta. Jie dažniau mano, jog šiomis temomis reikėtų kalbėtis su tėvais ar kitais vyresniais asmenimis.

Lytinio švietimo priemonės turi būti orientuotos į mokyklinio amžiaus jaunuolius. Be švietimo mokykloje ar specialių renginių lytinių santykių tema, *rekomenduotina* užtikrinti galimybę jaunuoliams patiems susipažinti su patikima informacija. Tuo tikslu mokykloje gali būti dalinamos knygelės ar lankstinukai su svarbiausia informacija apie lytinius santykius. Atsižvelgiant į tai, jog jaunuoliai yra itin intensyvūs interneto vartotojai, atitinkama informacija turi būti prieinama ir internete. Tam geriausia būtų sukurti specialią interneto svetainę jaunimui lytinių santykių tema, kur jaunuoliams būtų galimybė ne tik pasiskaityti informacijos ar peržiūrėti vaizdinę medžiagą, bet ir anonimiškai diskutuoti tarpusavyje bei sulaukti profesionalų (medikų, psichologų) komandos atsakymų į rūpimus klausimus.